

R. P. I V L I I
N I G R O N I
G E N V E N S I S,

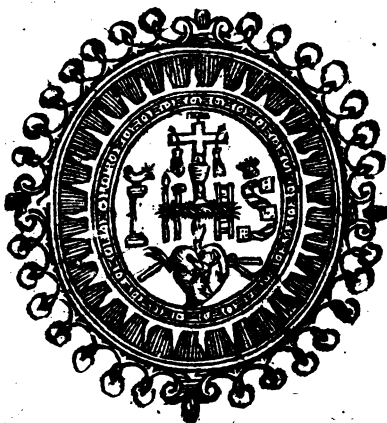
Societatis IESV Presbyteri.

HISTORICA DISPUTATIO.

DE S. IGNATIO LOIOLA,
Eiusdem Societatis IESV Fundatore,

*Et de B. Caietano Thienæo, Institutore Ordinis
Clericorum Regularium.*

OPVSCVLVM POSTHYMVVM.

N E A P O L I;
Ex Typographia Lazari Scorigij. M. DC. XXXI.

3

Percurri ex commissione Eminentissimi, & Reuerendissimi D. D. Cardinalis Boncompagni Archiepiscopi Neapolitani opusculum posthumum, Colonia Agrippinae excusum, cui titulus; Reu. P. Iulij Nigroni Genuensis, Societatis Iesu Presbyteri, historica disputatio de Sancto Ignatio Loiola eiusdem Societatis fundatore, & de Beato Caietano Thienzo, Institutore Ordinis Clericorum Regularium, nihilque in eo fidei, aut bonis moribus aduersum comperi; Quamobrem iterum hic in lucem edi, atque typis mandari posse arbitror. In Conuentu Diuinae Mariae Salutis Neapolis sexto Kalend. Aprilis 1631.

**Frater Dionysius à Canusio Ordinis Minorum
D. Francisci strictioris obseruantiae Depur.**

Imprimatur.

Felix Tamburellus Vicarius Generalis.

4
ILLVSTRISSIMO, ET ECCELLENTISSIMO
Singore.

L Azaro Scoriggio stampatore Supplica V.E. darli
licenza, che possa stampare, & mandare in luce
vna opera fatta dal Padre Giulio Nigrone Geno-
uesc, della Compagnia di Giesù, Intitolata Histori-
ca Disputatio de Sancto Ignatio Loiola, fondatore
di detta Compagnia, & del Beato Gaetano Thie-
neo Institutore dell'Ordine de Chierici, Regolari,
già che haue ottennto licenza dal Reuerendissimo
Ordinario, e l'hauerà à gratia di V.E. vt Deus, &c.

Magnif. Confiliarius Salgado videat, & referat.

Tapia Reg.

Prouisum per S. Excellentiam die 2. Iunij 1631.

Lambardus.

ILLV-

5

ILLVSTRISSIME, ET EXCELLENTISSIME
Princeps.

VIdi posthumum Patris Iulij Nigronij Societatis Iesu, quod potest in lucem edi, nihil enim in eo contrarium inuenio, imo ipsius materia, & argumentum iam per Vestrum Collaterale Consilium approbatum est Doctissimo, & oculatissimo Domino Scipione Rubito auctore in prima Mosesij Summæ parte. Libens tamen omnia, limæ, & censuræ Vestræ subijcio. Valete felices. Neapoli die 6. Iulij. 1631.

Excellentia Vestra humilis seruus

Don Franciscus Salgadu.

Imprimatur.

Tapia Reg. Enriquez Reg. Lopez Reg. Ronitus Reg.

**Prouisum per Suam Excellentiam Neap. die sexta
Iunii 1631.**

Anastafius.

CAN-

CANDIDO LECTORI

Typographus.

Micum te alij expetunt, ego candidum: nempe tandor animi ingenuus, non vni te sententia barene permittit obstinatus, sed expedit ad quamlibet, vt nec Platoni, nec Socrati, ac ne tibi quidem pro veritate parcas: multa tempus affert, aufert multa; tam veri quam ficti auctor; sed fictum velut adulterinum, & expositum alit parcius, ac breuius: verum gerit vtero diutius, parit serius, alit vberius, palam facit liquidius: te iudicem, te testem appello: modo ita sis animo affectus, vt verum, non fucum queras veritatis: vt quid gestum sit petas ab historia; non quid geri potuerit acutius, quam verius rimeris: ne tu tibi imponas, fabulamque in historia commentaris: nam profecto finge factum esse, quod fieri potuit; iam mundus hic & prius, & ornatior a Deo genitus est; quam verè genitus sit: cum satis constet, & gigni prius, & ornatius potuisse: rectum equidem ingenium in iudice requiro, planum, aptum ex se se: quale in auctore huius libelli perspicies: quem ego libellum Colonia ad me missum, idcirco mandandum typis curavi; quod ad tollendam controuersiam nuper hic excitatam de Sancto Ignatio Loiola, & B. Caietano Thienao, visus est aquissimus: nec me latet partis utriusque patronos veritatis esse amantiissimos, neque ab utraque gratiam laboris initurum. Cape igitur lector, & candido accede ad legendum animo, vt aquus esse index possis.

7 TYPOGRAPHVS LECTORIS.

*N*ecidit huc nescio qua ex peregrinatione vagum Opusculum R. P. Iulij Nigroni Societatis Iesu ingenio, & manu scriptum: quod equidem hospitio Typographia mea ultrò ut debui, ac libenter excepi: Nam qui ceteras Authoris huius dum adhuc viueret, lucubrationes in lucem publicam proposui: uti & pios aliquos tractatus ab Authore p. m. relictos Deo propitio breui dabo, utinam plures posthumi, si qui sint, succedant; non alienum à me duxi munus euulganda huius etiam posthuma partis: cum praesertim Apologiam contineat eorum, quae alibi ab eo dicta, a me excusa, ab aliquibus in controuersiam reuocata sunt. Ita prater officij debitum, ius quoque fuit, ut typos meos typis meis ipse defenderem. Accedit priuata mea, ac vetus Obseruantia, erga Societatem Iesu, eiusque sanctissimum Parentem, cuius praesertim honori haud parum lucis detrabi videbam, si hoc opus in tenebris iacere permitterem. Accipe tu, ac lege eo, solum anima, quo à me legendum datur, nimirum ut suus veritati sit locus, quod uni-
cè authori fuisse propositum affirmare potius, quam diuinare possum, tum ex stilo eius, ut video innocente, quippe in causam semper intento, nunquam in causidicum aculeato; tum ex moribus eiusdem, quos optimè noui, planeque concolores orationi suae, religiosos, & candidos, nullumque aduersarium unquam arbitrantes, nisi falsitatem. Quoniam verò maior ferè vis Disputationis huiusce in eo sita est, quod ex temporum supputatione omnino non potuerit Satus

Bus Ignatius Loiola cum B. Caietano Thienae Venetys congregari: idcirco ut vno statim intuitu rem inspecticias, opportunam censui fore, si huius ipsius argumenta in breuiarium ab Authore collata, in vestibulo, & quasi pro foribus totius Operis tanquam Synopsim, iudiciumque praefigerem. In re vniuersa, mihi satis fuerit obsequium praestitisse, tibi iudicium reſernatum ſcito, ac Vale.

SYNO:

SYNOPSIS

Totius Disputationis, qua ostenditur congressum S. Ignatii Loiolæ, & B. Caietani Thienæi Venetijs assertum, à R. D. Io. Baptista Castaldo Clerico Regulari non uideri possibilem.

Reuerend. D. Io. Baptista Castaldus in epistola scripta contra P. Iulium Nigronum Soc. Iesu, ut astruat hos duos beatos viros potuisse inter se colloqui Venetijs, quod Iulius negauerat, has ponit tres propositiones.

Prima propos. pag. 8. *Potuit igitur B. Caietanus, vel sub finem anni 1535. vel sub initium trigesimi sexti Venetias petere, &c.*

Secunda propos. pag. 7. *Menses decem ab anni 36. initio, usq; ad extremos Octobris dies excurrunt, in quibus, cum (Caracciolo, & Tusso testibus) nihil egerit Neapoli Caietanus, potuit Venetijs cum Ignatio consuetudinem habere.*

Tertia propos. pag. 7. *Nec miretur Nigronius, modò Neapoli, modo Venetijs Caietanum breui temporis intervallo adfuisse, cum nascentis familia commoda parens optimus fortasse moderari non posset, nisi tribus alijs socijs Venetam ciuitatem ea tempestate. excellen-
tibus ad consilium vocatis.*

PRIMA PROPOSITIO OPPVGNATVR.

2 **I**N ea hæc est argumentatio. B. Caietanus excurrere potuit Venetias, igitur excurrit. Prudenter Franciscus Sacchinus in dissertatione de hac re: *Sicut fieri*

B

fieri potuit, inquit, ut iret, ita ut non iret. Quinetiam de commoratione Neapolitana constat, de Veneta excursionione non constat: sola coniectura ducitur ex hoc facto, quod est in questione: quod est alioquin tale. Et ex eo ipsa profectio negari probabilius, quam affirmari queat. Nihil igitur factum profectionem adstruit, sed potius destruit. Nam ubi infirma imponuntur infirmis, utraque citius collabuntur. & alia quædam addit in eandem sententiam non minus apta, & probabilia. Verum quoniam ille studuit in ea disputatione breuitati, conferam huc ipse aliquid de meo.

Ias. in l. si
emancip. n.
2. ff. de col-
lar.

3 Corroboro Francisci dictum, Posse facilius, ac verisimiliter excursionem Venetam negari, quam affirmari, per id, quod ad eam probandam Castaldus nullam affert solidam probationem, nisi coniecturam, opinionem suam, & potentiam physicam. Ceterum facta non præsumuntur, nisi probentur, ut ex iure civili copiose confirmat Iason celeberrimus Iuriconsultus. Non produxit Castaldus, ne in hac quidem secunda scriptione, aut traditionem seniorum, aut scripturam aliquam, ubi aliquis odor huius profectionis Venetæ, atque colloquii sentiatur. Rerum enim antiquarum, & ante nos natos gestarum memoria, per hanc duplicem ductum, ad posterum derivatur: quod in Ecclesia quoque Catholica usu venire tradunt Concilia, Patres, & recentium hæresum oppugnatores. Immo à Clericis regularibus propter probitatem, doctrinam, ætatem, fide dignissimis accepimus, nihil in ea Religione auditum hac de re, nisi post vitam B. Caietani editam, & excitatam disceptationem.

Ar. l. 2. de
gen. tit. 46.
Aug. Niph.
Sueff. ibid.

4 Deinde hæc ratio argumentandi à possibili ad esse, qua Castaldus utitur in hanc formam, *fieri potuit, ergo fuit*, infirmissima est omnium testimonio, qui Logicam à limine salutarunt. Sola enim inficiatione disparet, Hinc Aristoteles (ut scienter Sueffanus inter alios explicat) docet causam non necessariam, etiã positis omnibus incitamentis, & adiumentis ad ambulandum, aliquan-

quando non ambulaturam: quia causa libera est. Multo minus affirmare possumus B. Caietanum perrexisse Venetias, cum posset pergere; tum quia causa libera erat; tum quia non constat nobis habuisse incitamenta vlla professionis: neq; Castaldus alium impulsu attulit, nisi gubernationē familiæ nascentis; sed attulit adeo timide, ac dubiè per verbum *fortasse*, vt liquidò appareat non illi certam, solidamq; rationem videri; vt paulò post demonstrabo eam elidendo.

5. Adde captiosam argumentandi rationem censi, & ad captionem consequentis reuocari; vbi minus cōmune infertur ex magis cōmuni; vt si dicas, *est animal, ergo est homo*. Falsa est hæc consecutio. Similiter in re proposita, ex potentia, quæ anceps est ad esse, & non esse, infertur determinatè, esse. Præterea si hæc illatio admitteretur absolutè in humana vita, nihil certum haberemus in historijs; quoniam historici fingerent, quæ vellent: verbi gratia: Mortuum traderent hoc anno regem illum, quia mori potuit. Nihil iussi despicerent in iudicijs iudices; si, quia Milo parare potuit, insidias Clodio, ideo parauisse dicatur, & credatur. Tollendus item esset è corpore ciuilis iuris titulus integer de damno infecto. Nam ex Caio iuriconsulto: *Damnum infectum est, quod nondum factum est, sed futurum veremur, quia fieri potest*. Denique euerteretur propositio de fide, quæ est: Deum facere posse alia multa, quæ non fecit, aut facit, vt explicat S. Thomas, & cum eo Theologi docentes, Deum non omnia fecisse, quæ sunt possibilia, quæq; ipsius infinita potentia producere potuit, ac potest.

l. 2. ff. de
dano infe-
cto.
S. Thom. 1.
p. q. 25. art.
5.
Vasq. par. i.
q. 25. disp.
106. nu. 11.

6. Præterea Venetæ professioni sub finem anni 1535. obstat B. Caietani prudentia gubernandi, zelus ipsius animarum, & diuini cultus obseruantia. Celeberrimis enim diebus Natalis Domini absuisset ab Ecclesia sua, deseruisset tum domesticas ouiculas, quibus præerat in Monasterio Parui stabuli Neapolitano; tum extraneas, quarum iam erat factus Pater spiritualis, earumque cu-

B 2 ram

ram habebat diligenter. Etenim multo senior anno 1547. quo excessit à vita, Roma rediens, ut Ascensionis die cum socijs suis in cœnobio, atque in odeo interesset Neapolitensis licet pridiano itinere, noluit Atellæ conquirere, sed nocte ipsa Neapolim excurrit; quod ipse Castaldus cum Antonio Caracciolo testatur. Non est igitur credibile prudentibus rerum æstimatoribus, tam sanctis diebus, quibus opera ipsius adeo necessaria erat filijs domesticis, & extraneis, præsentiam suam eripuisse illum, qui ut choro interesset, tantum laboris suscepit.

Castald. in
vita B. Ca-
iet. c. 8.
Ant. Ca-
racc. in Ca-
iet. p. 250.
Inf. n. 11.

7. Denique quamvis Venetias profectus esset Caietanus sub anni 1535. finem, tamen non potuisset eo anno 1535. colloqui cum Ignatio, qui nondum eò peruenerat. sed anno 1536. ut ipse Castaldus fatetur, existimans sub initium anni 1536. contigisse; sed quam propè ab initio, mox viderimus. Si dicatur B. Caietanus post festa natalitia celebrata, diemque Epiphaniarum Venetias excurrisse, dux contra Castaldum emergunt rationes. Prima est aduersa, periculosaq; nauigandi tempestas, media hieme, in Adriatico mari, tum in itu, tum in reditu. Quam itineris rationem asserit consuetam fuisse Caietano, cum ait, eum potuisse *Rebus cum socijs cōpositis, Adriatico transfretato, uti solebat, Neapolim iterum redire*. Altera ratio est, quòd non poterat cum S. Ignatio colloqui, nisi diu Venerijs substitisset, cum ille Venetias non peruenisset nec Ianuario, nec Februario mense, ut post docebitur.

Castald. ep.
pag. 8.

Inf. n. 11.

SECUNDA PROPOSITIO ENERVATUR.

8. **I**n hac propositione, primum video non posse stare, quod ait Castaldus, nihil egisse B. Caietanum Neapoli decem mensibus anni 36. ab initio usque ad Octobrem exeuntem, atque id ex testimonio Episcopi Tusi, & Caraccioli. Nam Caracciolus perspicuè asserit anno 36. à B. Caietano obseruatum, ac deprehensum.

Carac. par.
241.
Castal. ep.
p. 7.

Ber-

Bernardinum Ochinum hæreticum in æde S. Joannis Maioris concionantem. Confirmat id Castaldus in hac epistola, declarans insuper id non euenisse Quadragesimali tempore, *sed diebus festis*: quos intelligo esse illos, qui Pascha, & Pentecosten sequuntur. Nam concionatores viribus aliquantisper refectis post quadragesimā, sub ætatem conciones habent. Observatio autem hæc, vt indicat Caracciolus, non fuit vnus diei, sed multorum: cum interdum ipse hominem audiret, aliquando submitteret sodales suos animaduersores; nec versutissima vulpes tam perspicuè se proderet, vt non esset necessaria frequens & diuturna notatio. Quo fit, vt ex decem illis mensibus, magna pars Neapoli sit consumpta in Ochino deprehendendo; & necessario Neapoli perstiterit. Quod si velit Castaldus notatum ante quadragesimam, in maiores difficultates incurrit. Non enim id contigisse potuit, nisi Ianuario, & Februario mense, quo tempore in prima propositione asserit fuisse Venetijs.

9 Alterum quod subsistere non existimo, est tam diuturna mora B. Caietani Venetijs, si venit illuc initio anni, & nō egit cum S. Ignatio, nisi mēse Augusto, aut Septembri, quod non negat euenire potuisse Castaldus. In hoc casu verum non erit quod scripsit Caracciolus, B. Caietanum, quo tempore discessit ad comitia Romana Napoli anni 36. *Iam biennium domum Sabuli summam laude reuixisse.* Quis verè dicat biennium gubernasse; qui decem menses absuit? quæ laus in gubernatione Vicarij tam diu relicta? Non dici potest excursio, tam diuturna commoratio: aut si velit excursionem verè esse, breue aliquod tempus, idq; certum, ac fixum assignet, & tunc ostendam, ne in eo quidem colloquium accidere potuisse.

10. Tercio, vt veritas eluceat, partiar hos decem menses in partes. Sic prima pars duorum mensium Ianuarij, & Februarij, vsque ad Cal. Martias, in quas eo anno inciderat dies cineralium. Hoc tempore non erat Venetijs S. Ignatius, quod euidenter demonstro. E Ioannis

Petri

Carac. par.
247.

Maff. l. 2.
vitæ.c.1.
Lucena l.1.
vitæ c.4.

Petri Maffei narratione, cui adſtipulatur Ioannes Lu-
cena ſcriptor vitæ S.Francifci Xauerij Luſitanicè (quæ
Italicè quoque legitur) S. Ignatius Pariſijs diſceſſit in
Hiſpaniam an.35.*Per autumnitempus*; Hæc ſunt ver-
ba Maffei, quæ ſignificant in ipſo autumno iter cepiſſe;
qui ab æquinoctio ducit initium; quod tunc anno non-
dum reformato, in medium ferè Septembrem incide-
bat.Immo ex Orlandino, *vergente ad exitum anno re-*
ceſſit. Et valde rationi, congruentiæque congruebat, vt
homo valetudinarius, vt tunc erat, remiſſis caloribus
æſtius, iter longum capeſſeret. Periti viarum illarum
mihi aſſeuerarunt, quindecim omnino dies ad illud iter
eſſe neceſſarios. In patria verò cōmoratus eſt *Per tres*
menſes: hæc verba ſunt Cardinalis à Monte in relatio-
ne ex proceſſu facta Papæ Gregorio XV. in conſiſtorio
ſecreto. Quæ idèò refero, vt intelligat Lector, in itine-
re, & commoratione in patria totum annum trigefimū
quintum, & aliquid eſſe conſumptum: nec Venetijs tam
cito eſſe potuiſſe: quod ſic oſtendo.

Cardin. à
Monte in
relat. con-
ſiſt.

11 Ponamus receſſiſſe à patria S. Ignatium poſt Cal.
Ianuarias (nam antea ex dictis nullo modo potuit) In-
de pedes, quia melius habebat, vt tradunt omnes hiſto-
rici, Nauarram, & Caſtellam; quæ ſunt provinciæ, pera-
grauit: Pompeiopolim, Almazanum, Seguntum, Tole-
tum vrbes luſtauit: mandata ſociorum exhaustit, nego-
tia expediuit, veterum ſociorum ſtatum, ac voluntatem
inueſtigauit, & cognouit, & tandem Valentiam ſe con-
tulit. Singillatim, & minutatim hæc omnia referuntur,
vt Dominus Caſtaldus conijciat, multo ad id tempore
illi opus fuiſſe. Nec enim negotia tam multa, tot locis
inter ſe diſſitis ſparſa, curſim explicari potuerunt. Itaq;
non niſi adulta hieme Valentiam iniit. Non illico inde
ſoluit: quia conſultationes cum amicis de ratione na-
uigationis præceſſerunt. Nauigatio, & tempeſtas in ea
excitata ſuum ſibi tempus rapuerunt, antequam cape-
ret portum Genuenſem. Genua diſcedens itidem pedes,
multos dies in illo periculoſo itinere per Apenninum
inſum.

insumpfit, vt Bononiam perueniret. Bononiæ, Ribade-
neira teste ægrotauit: in collegio Hispanorum mora-
tus est aliquot dies, ex Massio, & Orlandino, vt vires
reficeret. Aliquid etiam temporis itineri, quo Bononia
Venetias perrexit, datum est. Si summa fideliter suppu-
tando colligatur, non ante finem hiemis Venetiis con-
quiescere potuit. Afferuatur in archiuo nostro Roma-
no narratio quædam Ioannis Polanci, qui cum S. Igna-
tio diu vixit, eique fuit ab Epistolis extantque præterea
scripta, vnde Franciscus Sacchinus Secretarius Societa-
tis à me hac de re consultus respondit, colligi non per-
uenisse Ignatium Venetias ante finem hiemis. Itaq; li-
cet affirmare sub finem Martii anni 1536. ad eam cele-
berrimam urbem appulisse. Non enim in regionibus
frigidioribus Italiæ, quales sunt Venetiæ, polum arcti-
cum 45. gradus eleuatum habentes, finire solet hiems,
nisi post verum æquinoctium.

Rib. l. 1. c.
5.
Mass. l. 1. c.
3.
Orland. l. 1.
c. 118.

12 His positis, nego Beatos hos viros mense Ianuario
& Februario inter se collocutos: quia Sanctus Ignatius
nondum Venetias peruenerat. Neque Martio potuit id
euenisse has ob causas. Prima ex parte S. Ignatii, qui sub
finem Martii venit, vt probatum est. Secunda ex parte
B. Caietani, qui verisimiliter iam ad suum ouile remi-
grarat, vt esset Neapoli Quadragesimæ sanctiori tem-
pore, quæ, vt dixi, Calendis Martii inchoabatur. Quod
si velis detinere Caietanum vsque ad finem Martii, vt
tunc cum Ignatio colloquatur: tunc noua ratio nasci-
tur cur abesse debuerit B. Caietanus. Nam dies Domi-
nicæ resurrectionis eo anno in sextum decimum diem
Aprilis incurrebat. Quamobrem si non redierat ante
Cineralia, certè Martio exente soluere Venetiis debuit,
vt Neapoli pœnosam hebdomadam cum subsequente
paschate in suo Monasterio transigeret, vt huiusmodi fe-
stos dies solemniores consueuerat. Nec dicatur fuisse
collocutos in illo interstitio, quod potuit esse inter ad-
uentum Ignatii, & discessum Caietani. Tum quia collo-
quium illud ex Castaldo, non fuit vnus diei, sed multo-
rum,

rum, in quibus opera data est orationi, antequam Ignatio responsum daretur. Tum quia eū redire soleret Caïetanus mari, & eius navigatio sit incerta, debuit ex prudentiæ præscripto anticipare discessum, ut posset esse Neapoli in solemnitatibus præscriptis.

13 Tertia ratio: Si B. Caïetanus sub finem Martij discessit, necessariò Venetijs tres menses fuit. Eò enim ex Castaldo sub initum anni excurrerat. At quæ negotia tam ardua, tamque multa erant in Religione constan- te duobus tantum domicilijs, quæ octo, quindecimue diebus expediri non possent? præsertim cum post paucos menses ad Romana comitia conveniendum esset. Atque hæc ratio validior est, si B. Caïetanus detineatur à Castaldo Venetijs Aprili mense, ac Maio, ut cum S. Ignatio colloqui possit: quoniam improbabilius est mora tam diuturna, etiam ob rationem dictam nu. 9.

14 Dato, & non concesso B. Caïetanum subitisse diutius Venetijs, ut puta mensibus Aprili, & Maio, dilemmate vtor. Aut S. Ignatius cum primum descendit è naucula, cœnobium adiit S. Nicolai, aut post aliquot dies. Primum non est verisimile. Tum quia certissimum est, nō tam serò venisse Venetias, sed ante mensē Aprilis. Tū quia erat illi incognita nova Religio, & pusillus grex, versato diu in Gallia, & Hispania remotis ab Italia regnis. Et si Neapoli, cum habitarent Patres in æde Misericordiæ, mutarunt anno 34. domicilium, eò quòd (sic loquitur Caracciolus) *Plerique omnes vix de nomine, aut ne vix quidem nostros patres, novique Ordinis institutum noverant*: quid mirum in Galliam, & Hispaniam pusilli tunc Ordinis, & vix nati famam nequaquam peruenisse?

15 Præterea pugnat cum bonis moribus S. Ignatii, qui nobili loco natus erat, & in aula regia educatus; ut ignotus hospes in hospitium incognitum non invitatus sese intruderet. Quis illum, si id fecisset, non existimasset in officiosum, atque inurbanum? Adde non adeò in illo ingressu Veneto Ignatium eguisse, ut cogeretur in

Caracc. p.
223.

in hospitium gratuitum diuertere, ac diuerforiū emendicare. Tulerat enim secum in syngraphis mercatoriis aliquantum pecuniae (teste Massazio) quam statim ut peruenit, exegit. Postremo Castaldus ipse consentit mecum, tum in vita Caietani, tum in epistola, cum ait S. Ignatium, *Dum Venetijs moraretur cum B. Caietano consuetudinem habuisse, &c. Cum Venetijs moraretur*, scripsit: non autem, *cum primum venit*. Quod si quis obiciat contrarium opinari eum, qui articulos pro canonizatione B. Caietani composuit, in quibus scripta sunt hæc verba: *B. Ignatius Loiola cum ex Hispania Venetias venisset, à B. Caietano fuit benignè, humaniterque exceptus*: huic respondeo vetitatem vnā tantum esse: atque ex hac varietate narrationis colligi perspicuè, nihil esse certi de hac collocutione Beatorum in ea religione, in qua tantopere seniores discrepant: proinde congressum illum, de quo disceptatur, euanescere.

Mass. lib. 2.
c. 2.
Castal. ep.
P. 1.
Artic. 5. de
relig. pag.
20.

16 Si dicatur congressum illum accidisse post aliquantum temporis ab aduentu, suboriuntur æquales difficultates. Primum nimis diu retinetur Venetijs Caietanus, quem stabiliendi domicilii necessitas expectabat, quod incommodè in paruo stabulo habitarent: & alias ob causas explicatas nu. 8. & 9. Deinde si dicas Caietanum ad nauigasse Venetias post Pascha: contradicis Castaldo, qui putat initio anni illuc excurrisse, non anno medio: aduersaris Caracciolo, qui tenet illum Neapoli occupatum in obseruando Ochino, ut dixi nu. 8. Tertio, cum S. Ignatius iam haberet domicilium vtcumque stabile, vel pecunia conductum, vel apud Hispanum amicum, ubi libere pro more suo cum proximis ageret, ut eos Deo lucrificeret, est improbabilissimum habitasse multos dies in Monasterio S. Nicolai, ut significat Castaldus.

17 Pono tamquam certum ex communi consensu, S. Ignatium Venetijs in suspicionem prauī dogmatis adductum, & falsis criminationibus impetitur; remque

C

ad

ad Apostolicum nuntium delatam: per occasionem, quod operam daret proximis ad meliorem vitam perducendis. inimicissimus enim otii, & cupidissimus animarum saluandarum, vix Venetias attigerat, cum è vestigio cœpit facere quæstus spirituales, quod Castaldus concedit: immo & socios comparare sibi ad augendam societatem animo designatam. Hoc posito rursus dilemmate vtor. Aut petiuit habitum à Caietano antequam tempestas à maleuolis excitata, per iudicalem sententiam conquiesceret; aut post. Non ante. Primum, quia non placet id Castaldo; qui nō vult S. Ignatium ad Carasæ consuetudinem admissum, nisi confedata procella. Ergo multo minus à B. Caietano erat domum recipiendus, & audienda petitio hominis, cuius dicebatur in Hispania ob hæresim statua combusta. Deinde obstat ratio. Nam Ignatius sciens suum nomen esse magna infamia denigratum, non adeo erat imprudens, ut ante iuridicam, ac legitimam purgationem peteret se in eum ordinem adscribi, in quem pro certo habebat, se non receptum iri: obstante zelo Carasæ, cæterorumq; Patrum prudentia, qui numquam hominem tanti criminis accusatum, & suspectum in suum sodalitium admisissent. Dices, fortè petiuit antequam commoueretur tempestas. At quis credat, tunc petiuisse alium ordinem, cum socios inquirebat, & comparabat ad locupletandum suum?

18 Neque potuit petitio illa fieri compressa per sententiam infamia. Nam ea lata est multo seriùs, quàm existimauerit Castaldus; qui mihi persuadere conatur in epistola, *non paucis diebus* absolui potuisse iudiciũ. Affero ergo sententiam absolutoriam à Vicario Nuntii latam die xiiij. Octobris anni non 36. quo suspiciones aduersus S. Ignatium natæ sunt, sed sequentis 1537. Atq; id perspicuum est ex ipsa sententia, quæ in tabulario Romanæ domus asseruatur, testibus Ribad. & Orlandino. Legit eam nuper accuratè Franciscus Sacchinus Secretarius, qui ad me scripsit se non esse deceptum à notis

Castal. ep.
p. 9.

Castal p. 9.
epist.

notis numerorum, quæ integræ sunt: & præterea nihil de anno dubitandum; quoniam absolvitur Ignatius Sacerdos, qui Sacerdotio fuit initiatus cum sociis, ut quinque tradunt historiæ, die 24. Iunii anni prædicti 1537. Itaque absolutio Sacerdotis non potuit esse anno 1536. quoniam nondum erat Sacerdos. Et si pronunciata fuisset sententia 13. Octob. 1536. non prodesset Castaldo, quoniam eo tempore Caietanus vel erat in itinere Romano, vel ad illud se parabat Neapoli.

TERTIA PROPOSITIO CONVELLITVR.

19 **D**Vobis impulsibus corrui fundamentum Venetæ professionis à Castaldo iactum: nimirum necessitas gubernandi nascentem familiam. Primus erit, si dixerim Caietanum non fuisse primum Ordinis institutorem, cui competeret eius gubernatio. Nam legi viginti, & amplius scriptores, nominandi si fuerit opus, qui Io. Petro Carasæ Theatino Episcopo tribuunt institutionem, inter quos est, qui funebre eius orationem habuit: Io. Paulus Flavianus, & Antonius Carasa. Cardinalis eius consanguineus, qui veritatem bene notat. Recensentur inter eos quinque ex ipso Ordine, qui Carasam Institutorem, absolute vocant sine limitatione, vel primum institutorem, & caput, vel primum fundatorem, & conditorem, & ab ipso Castaldo dicitur in eius vita institutam ab eo suam religionem; eundem suæ religioni dedisse principium, & regulam: verum quoniam declinaturus est iectum, dicens ambos diuersa ratione fuisse primos fundatores, ideo transeo ad secundum impulsus; quamvis distinctio non satisfaciat, cum non assignetur ratio, cur Caietano, potius, quam Episcopo gubernatio debeat.

20 Est ergo alter impulsus hic, per illud tempus, quo dicitur Caietanus excurrere Venetias, non ille nascentem familiam regebat, sed vel qui domui Venetæ præerat, vel Carasa. Dixi, qui domui Venetæ præerat; quia ut tres ipsorum historiæ tradunt, Carasa emissâ profes-

Carac. p.
15. & seqq.

Castal. c. 17
vitæ Pauli
Papæ.

Castal. c. 2.
vitz Pauli,
& c. 3. v. litz
Caiet.

sione electus fuit illico, *in primum Præpositum, & caput totius gubernationis*. Hæc sunt verba Castaldi: ex quibus intelligas à Præposito gubernari ordinem, & quia definitum fuit à Papa Clemente VII. ut gubernatio triennium ne excederet, anno 1527. Venetiis, quo se receperat, post Romanæ vrbis direptionem, referente Caracciolo, elegerunt Caietanum pastorem parui gregis. Hic ex lege deposuit gubernationem an. 1530. Quis ei successerit non planè constat, sed probabile iterum regimen delatum Carasæ, qui dicitur à Caracciolo præpositus esse ann. 1532. Carasæ successit Bonifacius à Colle, qui ex eodem Caracciolo præfuit domui Venetæ ab anno 1533. ad an. 1535. Bonifacium secutus est Bernardinus Scottus. Nam, ut tradit Ioan. Baptista Tufus Episcopus Acerrarum in historia Ordinis, quo tempore Carasa Romam evocatus est à Paulo III. Venetam domum regebat Bernardinus Scottus, Quamquam Caracciolus scribit Romæ Scottum fuisse electum Præpositum Venetæ domus. Forte dici potest fuisse confirmatum, ut eorum dicta concilientur. Si ergo gubernatio totius Ordinis erat penes præpositum Venetum anno 34. & 36. siue is esset Scottus, siue alius, necessario excluditur a Caietano, qui erat præpositus Neapoli.

Carac. p.
212.
Id. p. 214.
Id. p. 215.

Tuf. c. 5.
hist.
Carac. p.
234.

22 Si dicat Castaldus, alium fuisse gubernatorem Ordinis, alium Veneti cœnobii, facile assentiar. Tradit enim Caracciolus ann. 1528. misum Bonifacium cum septem sociis Veronam, à *Theatino Episcopo, & Caietano, penes quorum rerum summa erat*. Hoc anno erat præpositus Caietanus, ut scribit idem Caracciolus: cur se Carasa immiscet in missionem Veronensem? quomodo summa rerum penes utrumque? Nō potest aptè responderi, nisi quia Caiet. domum, Carasa ordinem, regebat. ut ut res sit, quo tempore Caietanus præerat domui Neapolitanæ, pauloque ante summa rerum, & ordinis gubernatio erat penes Carasam, & non apud Caietanum, quod evidenter demonstratur sequentibus argu-

Carac. p.
270.

argumentis ex ipsorum historiis.

22 1. Carafa rogatur à Ciuitate Neapolitana per litteras, vt socios mittat Neapolim; quod non fecisset, nisi agnouisset eum rectorem Ordinis. 2. idem pro imperio anno 1533. mittit Neapolim Caietanum cum socio Ioanne Marinono. 3. Paulo post mittit eodem sex alios in subsidium. 4. Caiet. creatur absens Præpositus gregis Neapolitani, decreto comitiorum Venetijs scripto. Non ergo ipse Ordinem regebat. 5. Discedens Venetijs idem humilitatis, & indifferentiæ memorabile exemplum edidit, recusans sibi socium eligere, quod est argumentum non fuisse rectorem Ordinis, sed agnouisse pro capite Carafam, qui mittebat. 6. Carafa scribens ad sororem ann. 1534. ait à se missos Caietanum, & Marinonum, quæ verba significant potestatem, etiam in ipsum Caietanum, atque hæc omnia leguntur partim in Epistola Tusi, partim in Caraccioli historia.

Tuf. c. 4.
hist.

Caracc. p.
214. & seq.

23 Septimum argumentum est epistola Carafæ scripta sociis missis Neapolim ann. 34. quam refert ad verbum Caracciolus: in qua loquitur tamquam potestatem habens in vniuersum Ordinem: quod in optimo viro, qui dignitates maiores repudianerat, non est tribuendum arrogantiae, sed legitimæ auctoritati. In ea primū reijcit duos à socijs Neapoli commorantibus propositos sibi, vt in Ordinem reciperentur. Cur illi proponuntur, nisi quia rector gregis? cur non adscripsit in Ordine Caietanus, si ipse familiam nascentem moderabatur? 2. Cogitat Carafa de Caietano Romam mittendo, vbi Pontifex in urbem redisset. 3. Transmittit Neapolim formam professionis à Petro Veronensi faciendæ. 4. Ait se promouisse ad diaconatū Gregorium, & euecturum ad sacerdotium. 5. Recipit in Relig. Simonem Bergomensem sine consensu Caietani. Hæc acta sunt religiosæ potestatis, exercitiæ in socios Neapolitanos, & speciatim in Caietanum. Si ea egit vt præpositus, ergo præp. Venetus gubernabat familiam totam: sin autem præpositus non erat, certè imperabat omnibus, etiam ab-

Caracc. p.
25.

sen-

sentibus, vt rector Ordinis, qui cœperat dilatari. Adde, quod sub finem anni 36. Caietanus redijt Neapolim sine dignitate, ac subiectus Petro Veronensi nouo præposito, ex Caracciolo.

Caracc. p.

244.

24 Ex hoc ipso capite, quod Caietanus anno 35. & 36 non præerat Ordini, non solum ruit fundamentum itionis Venetæ, sed etiam intelligitur, esse improbabilissimam petitionem ab Ignatio prudentissimo viro factam Caietano, qui non erat superior, neque cœnobij Veneti, vt certissimum est, neque Ordinis, vt demonstrari; neque facultatem habebat adscribendi vltum in Ordinem. Cur non egit potius de mutatione vitæ cū Carafa? Respondit Castaldus: intercesserant similitudines. At ego nouo dilemmate argumentor: vel Carafa erat amicus Ignatii, vel ab eo alienior. Si amicus, & cognitus, quidni ad illum accederet ad petendum habitum? sin alienior, Ignatius minimè tentasset, aut per se, aut per alios aperiri sibi ianuam religionis à parum amico erectæ, ac gubernatæ, vel in qua plurimum posset tenens primas. Si dixeris conuenisse Caietanum, vt eo tamquā internuntio cum Carafa supremo familiæ rectore vteretur, pugnabit cum Castaldi narratione, in qua Caietanus tamquam potestatem habens recipiendi, audit Ignatium petentem, & repellit auditum. Quamquam reuera neminem adscribere poterat in Ordinem is, cuius petitionem de duobus Neapolitanis Carafa reiecerat. Denique per hoc effugium non enervatur vis dilemmatis, de similitudine cum Carafa, & suspitione prauis dogmatis, ob quas, ne opera quidem interuentoris Caietani à Carafa fuisset admissus.

HISTORICA DISPUTATIO

De S. Ignatio Loiola Societatis Iesu

Fundatore , & de B. Caietano

Thienæo, Institutore Or-

dinis Clericorum

Regularium .

DRODIT in lucem anno 1612. vita B. Caietani Thienæi, è religiosissima familia Clericorum regularium , quos vulgus Itatorum Theatinos appellat; edita Mutinæ, atque Italicè scripta pereleganter ab admodum Reuere[n]do Io. Baptista Castaldo, eiusdem Religionis presbytero Theologo, qui eum nominat sui Ordinis fundatorem. Legi equidem avidissimè, cum primum in meas manus venit , cupiens inuenire aliquid , quomeos commentarios, asceticos, & dissertationes, quibus poliendis tum operam dabam, locupletarem ; quod, vt in ijs videre licet, obtinui: &, quoad potui, præstiti perlibenter. Inter legendum hæsi diu, rei nouitate detentus in capite tertio: vbi Auctor agens de fructu spiritali ab ordine suo in Ecclesia Dei producto per B. Caietanum, hæc habet, de S. Ignatio Loiola fundatore Societatis Iesu, ad verbum ex Italico interpretata: Hæc noua planta diuino fecundata fauore, adeo suum odorem feliciter, & cum vniuersali applausu sparsit, vt cum illum S. Ignatius Loiola Venetijs anno 1536. olfecisset, plenus eo spiritu, qui cum coegerat deferere duplex terrenæ militiæ periculum, quo meliori spe aliquem Ordinem militiæ spiritualis , ac religiøsæ arriperet , conatus est eiusmodi bono propius frui. Itaque diebus aliquot commoratus est in cornobio S. Nicolai Tolentinatis, ab illis

„ illis Patribus magna charitate tractatus. Postmodū
 „ cum ad illum viuendi modum impensius esset affe-
 „ ctus, petiuit à B. Caietano, vt se in ipsorum cœtum
 „ aggregaret, atque habitu eiusdem Religionis induer-
 „ ret. Verum noster Beatus prœuidens, atque ex nobi-
 „ li modo agendi S. Ignatij prœsagiens copiosum fru-
 „ ctum, quem produ&urus erat, respondit illi (quod in
 „ negotijs arduis solitus erat) vt preces pro ea re Deo
 „ funderet ipse, quemadmodum etiam Patres erāt sup-
 „ plicaturi ; & post hæc susciperent eam deliberatio-
 „ nem , quæ à Domino demonstrata fuisset . Ita fece-
 „ runt:& aliquot diebus elapsis Caietanus Ignatio re-
 „ nuncianuit, quòd Spiritus sanctus non illum quidem
 „ vocabat ad hanc Religionem, sed quòd seruitium
 „ Dei futurum fuisset , vt ipse aliam presbyterorum
 „ pariter, sed actiuosiorẽ fundaret. Quo modo pror-
 „ sus contigit felicibus progressibus anno 1549. sexto-
 „ decimo post nostram institutam . Hactenus Castal-
 „ dus.

2. Cum hæc perlegissem valde miratus sum, quòd ne
 minimus quidem rumor, aut, vt melius dicam, ne te-
 nuissimus quidem susurrus huius petitionis sese insi-
 nuasset in aures meas, per tot annos , quibus in hoc
 Ordine vixi , ab anno trigesimo primo eiusdem, per
 Apostolicam sedem confirmati. Quo tempore curio-
 sissimè peruestigauì, quâ legendis litterarum monu-
 mentis, quâ senioribus interrogandis, initia, & pro-
 gressiones meæ Religionis, tum vt satiarem animum
 meum auidum cognitionis eiusmodi rerum, tum vt
 in asceticis elucubrandis, ne quid calamo excideret,
 quod non esset omnino certum, aut cuius ratio à me
 reddi non posset luculenter. Dum hæc suspensum me
 tenet admiratio, Claudius Aquauina Præpositus vni-
 uersæ nostræ Societatis, vir testimonio Romanæ cu-
 riæ, atque vrbis, ne dicam orbis, optimus, ac pruden-
 tissimus, simul certior factus de hac narratione, & si-
 mul obtusus clamoribus Itatorum Patrum, qui hanc
 histo-

historiam à Castaldo, quamquam bona mente, vulgatam legerant, rati contrariam esse veritati, ac S. Parenti nostro Ignatio, ne quid grauius dicam, indecoram abhorrerunt: iubet à me quamprimum arrepta occasione Castaldum ad veritatis, & religiosæ modestiæ normam amanter confutari. Viderat enim non aliam esse rationem educendi è mentibus hominum hunc errorem, è narrationis huius lectione haustum, nisi confutatio pariter impressa chalcotypis vulgaretur. Parui, vt debui, confestim: scriptam responsionem Romam transmisi corrigendam: mox accuratissimè seniorum, ac peritissimorum Patrum, oculis recognitam, seuerissimoque censorio iudicio eorum, qui Societatem regebant, examinatum, in secunda editione meorum commentariorum asceticorum, quæ tunc parabatur, inserere placuit anno 1616. qua parte de prædictionibus disputabam, quæ Societatem nostrâ olim fore in Ecclesiam Dei pollicebantur. Vnde in tertiam quoque editionem Germanicam anno 1617. transcriptam videas. Licuit id P. N. Claudio, & mihi, & omnibus sodalibus S. Patris filijs amantissimis, parentem nostrum ab inconstantiæ macula, quæ (quamquam à nolente) imprimebatur, vindicare. Ac nisi id ille iussisset, officio suo procul dubio defuisset, cum eam defensionem, & nostrorum historicorum honos, & sociorum clamor, & res ipsa deposceret. *Qui præpositum suum non protexit, cum possit*, inquit vetus iuriconsultus Arrianus Menander, *in pari causa faëtori habendus est*. Et Vulpianus: *semper hæredis interest, defuncti exilimationem purgare*. Quod si hæres actionem iniuriarû habet aduersus eos, qui cadaueri iniuriosi fuerunt, quia id spectat ad exilimationem hæredis; atq; idem est si fama defuncti laceffatur; vt eadem lex definit: potiori iure licitum erit, & debitum à filijs, famam, nomen bonum, decusq; parentis, quamquam non iniuria voluntaria violati, à qualicunque iniuria

Iul. Nigr. com. ascet. part. 3. tit. au. 12.

L. omne ff. de re milit. L. 1. §. quos ties de iniurijs.

l. 1. §. item ff. eodem.

ria tueri. Vt autem Lectori sit ad manum ea confutatio, hic describitur, quæ sic habet.

3. Nec verò imprudens prætermitto prædictionē,
 quam Io: Baptista Castaldus Clericus regularis prodixisse scribit ex ore Caietani Thienæi fundatoris
 suæ religionis; quia nullam habet probabilitatis speciem: nec res nostras fulcire debeo rationibus, quæ
 conuinci possint falsitatis. Is in vita prædicti Caietani scripta Italicè tradit multis, quod ego paucis refero, S. Ignatium nostrum anno 1536. Venetijs dies
 aliquot in cœnobio S. Nicolai Tolentinatis hospitē, magna charitate tractatum à Clericis regularibus
 substituisse: probitatem illorum Patrum olfecisse propius, viuendique rationem adamasse; proinde flagitasse à Caietano, vt in eum ordinem adscriberetur:
 post aliquot dies in exploranda voluntate Dei positos respondisse S. Ignatio; Non illum à spiritu Sancto vocari ad eum Ordinem: sed ad Dei seruitium,
 pertinere, vt ipsemet alium presbyterorum quoque Ordinem actuosiorem institueret. Verum est S. Ignatium illo anno fuisse Venetijs socios & Gallia præstolantem: quod tres historici nostri tradunt. Probabile item est ab illis Patribus exceptum hospitio per
 aliquot dies, quia peregrinus, atque extraneus erat; præsertim cum prodatur à Petro Ribadeneria, & Nicolao Orlandino consuetudinem habuisse cum
 Io: Petro Carafa, tum eiusdem Ordinis, paulò post Cardinale, ac demum summo Pontifice: quod in cœnobio S. Nicolai, vbi degebat, enenisse potuit. De charitate Patrum illorum, qua fuit exceptus nihil dubitatur: nosq; omnes illi cœnobio multum debemus,
 quod Parentem nostrum in alieno solo peregrinantē, tam benignè, humaniterque tractauerit. At quod S. Ignatius in illorum familiam admitti petierit, nulla probabilitate subsistit. Prudentibus enim rerum estimatoribus verisimile non est, hominem cordatum,
 atq; in susceptis consilijs constantissimum, tanta leuita-

„ uitate fluctuasse: deliberationemq; voto firmatam,
 „ tam repente mutata voluntate, abiectis, vt nouem,
 „ socios amantissimos, carissimosque, insalutatos vio-
 „ lata fide mutua desereret, quos Parisijs electos tan-
 „ quam filios in Christo genuerat, tam diuturno labo-
 „ re educatos excoluerat, tot spiritualibus rationibus,
 „ ac beneficijs sibi deuinxerat, tam sacrosanctis votis
 „ Deo secum obligauerat, atque ad conditam diem
 „ Venetijs adesse iusserat. Præsertim cum multo ante
 „ hæc tempora diuinitus ipsi S. Ignatio reuelatū fue-
 „ rit, religiosi cœtus, qui Societas Iesu diceretur, eum
 „ fore institutorem, ac ducem: quemadmodum Petrus
 „ Ribadeneira, & Nicolaus Orlandinus firmissimis, &
 „ coniecturis, & rationibus probant. Nec de probissi-
 „ morum sociorum mutata voluntate dubitasse potuit,
 „ qui tanta incitatione animi ferebantur in Italiam:
 „ votum peregrinationis Ierosolymitanæ (quod est in
 „ paucis religiosissimum, ac difficillimum relaxatu)
 „ soluturi, vt ad v. Id. Ianuarij. 1537. hoc est ante præ-
 „ scriptū ex conuentu tempus, Venetijs affuerint. Quid,
 „ quod eo tempore, quo S. Ignatius egisse dicitur cum
 „ Caietano, Venetijs aberat Caietanus, Neapolim
 „ triennio ante profectus? Ex hoc apparet falsa opina-
 „ tione, Castaldum esse deceptū. Hæc propositio; si quo
 „ anno, Ignatius Venetijs fuit, Caietanus erat, vel
 „ Neapoli, vel Romæ, non potuit Ignatius agere cum
 „ Caietano, quia perspicuum quiddam continet, quod
 „ constat inter omnes, est ex earum numero, quas fir-
 „ mare superuacaneum est, vt docuit M. Tullius, qui si-
 „ millam huic profert in exemplum; *si, quo die cades*
 „ *Romæ facta est, ego Athenis eo die fui, interesse in ca-*
 „ *de non potui*. Indiget approbationis illa particula
 „ propositionis. Erat partim Neapoli, partim Romæ
 „ Caietanus eo toto anno 1537. Cuius approbandæ
 „ causa testem appello Antonium Caracciolum ex eo-
 „ dem Clericorum Regularium Ordine, atq; ad huius
 „ historiam Castaldum sodalē ablego. Antonius enim

Ribad. l. 1.
c. 4.
Mass. lib. 1.
c. 21.
Orland. l. 1.
§. 90.

Ribad. in
vitæ comp.
§. de dono
Prophetiæ.
Orland. l. 1.
§. 66. & lib.
2. §. 25. 62.

Cic. li. 1. de
Inuent.

Anton. Carac. in collect. de vita Carasæ & c. p. 214. & seq.
 Ioan. Bapt. Tufus hist. Cler. regu. c. 9.

Matt. 12. 16.

„ in collectaneis historicis de vita Ioan: Petri Carasæ,
 „ triumque reliquorum sociorum prudenter, atque ac-
 „ curatè Latine editis: in quibus enumerat omnes pro-
 „ pemodum passus Caietani, disertè scribit primum,
 „ Clementis VII. Papæ iussu Caietanum à Carasam mis-
 „ sum esse Neapolim anno trigésimo tertio supra ses-
 „ quimillesimum, cum Ioâne Marinone Veneto socio:
 „ Venetijs discessisse postridie Kalen. Augusti: Romæ
 „ luminis caloribus ex itinere ad pedes Pontificis ac-
 „ cidisse: Neapolim sub finem Octobris attingisse, ibiq;
 „ præfuisse cœnobio. Firmatur Antonij narratio testi-
 „ monio Ioannis Baptistæ Tufi, ex eodem Ordine Epi-
 „ scopi Acerræ, (vt iuxta Saluatoris pronunciatum in
 „ ore duorum testium stet hoc verbum) qui in historia
 „ suæ religiosæ familiæ Italicè scripta conuenit cum,
 „ Caracciolo in missione Neapolitana Caietani, in so-
 „ cio Marinone, in anno professionis, refertq; ad ver-
 „ bû Clementis Pontificis litteras 11. Februarij 1533.
 „ datas, quibus aliquot ex eorum numero Neapolim
 „ mitti iubet; deinde narrat Caracciolus à Caietano
 „ deprehensam perniciosam doctrinam, quam Bernar-
 „ dinus Occhinus spargebat in vulgus, cum in æde S.
 „ Ioannis Maioris cõcionaretur anno trigésimo sexto:
 „ & Octobri mense eiusdem anni Neapoli Romam ad
 „ sui Ordinis comitia profectum, quæ nonnisi mense
 „ Decembri sunt absoluta. Vnde liquidò apparet, toto
 „ anno 36. partim Neapoli, partim Romæ fuisse. Ac ne
 „ quis suspicetur ex Romanis Comitij Venetias esse
 „ regressum sub anni finem, atque eo tempore cû Igna-
 „ tio illa tractasse, quæ Castaldus asserit, perspicuè Ca-
 „ racciolus tradit Caietanum Roma Neapolim recta-
 „ esse reuersum, nec inde pedem extulisse, nisi anno
 „ quadragesimo, quo anno Caietanus Neapolitanis co-
 „ mitijs creatus est Venetæ domus Præpositus, & Igna-
 „ tius Romæ diu commoratus, confirmationem suæ
 „ Societatis à Paulo III. obtinuerat. Confirmatur hæc
 „ Neapolitana continuata commoratio Caietani ver-
 bis

„ bis ipsius , quicum à petro Toletano prorege pote-
„ statem abeūdi peteret anno trigesimo septimo, quod
„ nullum certum, aptumque locum naſci eſſent. Dixit
„ ſe cū ſocijs *Iam quatuor totos annos Neapoli Ter* Carac, par.
„ *mutatis ſedibus manſiſſe.* Atqui hoc quadriennio tri- 25.
„ geſimus ſextus annus neceſſario comprehenditur .
„ Igitur ſi Caietanus anno 1536. Neapoli degit uſque
„ ad Octobrem meſem, & anni reliquum Romæ con-
„ ſumpſit, vnde Neapolim reſeſſus eſt; quomodo po-
„ tuit Venetijs colloqui cum Ignatio? Hæc manifeſta
„ temporum diſcordia, corporumque vtriuſque diſſā-
„ tia, demonſtrat totam narrationem Caſtaldi corru-
„ re. Poſtremo non illa potuit eſſe prædiſtio de nouo
„ Ordine inſtituendo, quæ Caietano aſſignitur, quoniā
„ Societas noſtra , iam multis votis aſcripta Lutetiæ
„ coaluerat; nec aliud ad perfectionem deſiderabatur,
„ niſi. Sedis Apoſtolicæ confirmatio; quæ, vt dixi, non
„ longo interuallo impetrata eſt.

Iam verò, vt redeamus in viam, vnde nos deduxit
neceſſitas vindicandi Parentis noſtri ab inconstantia,
mutabilitatiſq; nota, ex errore historicæ veritatis il-
li potius, quam animi decreto, vt opinor, inuſta.

4. R. Caſtaldus lecta conſutatione prædiſta , exiſti-
mauit ſibi eſſe reſpondendum: proinde anno 1617.
ſcripſit epistolam apologeticam ad virum perillu-
ſtrem Marcum Thienæum Comitem, B. Caietani gē-
tilem, Vicentiæ commorantem . Hic anno ſequenti
1618. typis æneis excuſam epistolam in eadem vrbe,
dicauit Illuſtriſſimo Marchioni Scandiani Octauio
Thienæo, ex eadem gēte nobiliſſima. Sero mihi, hoc
eſt poſt biennium, nota fuit hæc epistola, per litteras
iteratas Sodaliſ mei è regno uſque Poloniæ datas.
Tantus zelus tuendi communis omnium parentis
exederat animos Polonorum. Atque hæc ſera Episto-
læ notitia, cauſa fuit tardioris meæ reſponſionis, Eā-
dem Epistolam R. Andreas molſeſius, ex eodem Or-
dine, quo Caſtaldus, nonnullis additis, & paucis de-
tra-

And. Molſ.
p. 1. ſum. tr.
8. c. 9. num.
101.

tractis, in prima parte promptuarij, seu Summæ moralis Theologiæ, & casuum conscientiæ, Neapoli anno 1619. excusa, iterum euulgauit. Subijciam Lectoris oculis hanc quoque epistolam apologeticam fideliter, totam quidem; sed, ne bis legenda sit, in tot partes distributam, quot essent meæ responsiones, quas veritatis tuendæ studio, non cupiditate altercandi expromere conor, non iniussus. Ac primo loco legatur epistola dedicationis.

§. I.

Illustrissimo D. D.

OCTAVIO THIENÆO

Marchioni Scandiani.

Marcus Thienæus S. D.

» **M**ittebantur olim amicis dona Saturnalibus;
 » hospitibus xenia: nunc autem Bacchanalibus
 » diebus muneris loco mittuntur bellorum exempla,
 » libellorum ad simulatum certamen pedestre, vel e-
 » questre cunctos laceffentium. Ad te verò Marchio
 » Illustrissime, familiæ nostræ columnen, ac decus; pro
 » donis, xenijs, ac libellis M. R. D. Io. Baptistæ Castaldi
 » litteras do, quibus vir ille naturalium splendore, vi-
 » tæ innocentia, atq; in conscribenda B. Caietani gen-
 » tilis nostri vita, maxima solertia oppido quàm exi-
 » mius, mihi rescripsit. Incideram enim fortè fortuna
 » in Iulij Nigronij librum de regulis communibus So-
 » cietatis Iesu; & cum subcisiuis horis eum legerem,
 » deprehendi hominem, quandam Castaldi narrationē
 » de Caietani, & Ignatij colloquio falsi arguentē. Sub-
 » stitit illico, ut par erat, & Castaldum Neapoli tunc
 » morantem de hac re certiore feci, impensiusque
 » rogavi, rei veritatem mihi per litteras significaret.
 » Rescripsit ille confestim (quæ est in tanto viro sin-
 » gularis humanitas) atque ut req̃r, historiam illam
 » eno;

„ enodauit prorsus: ipse vero, vt typis excusæ dicæ oc-
„ currerem, typis excudi quoque apologeticam hanc
„ epistolam mandauit: & vt genuinos inuidorum dentes
„ effugeret, nominis tui clypeo, vt tectâ prodeat cura-
„ uis: non dubitans quin illa, semper foret incolumis,
„ cui te nobilissimum, & præstantissimum patronum
„ hac nuncupatione adoptauit. Nigronij quoque sub-
„ argutulam accusationem calamo exarata mitto, vt
„ dum vno intuitu vtraque perlegis, scribentium quo-
„ que mentes, rationes, stylumq; pensitare valeas. Can-
„ dorem animorum in vtrisque haud absimilem fortè
„ comperies. Nihil est Castaldo nostro candidius: &
„ in Nigronio absit, vt nigredinis quidquam, & liuo-
„ ris inesse credam. Solutiones rationum, quas Io: Bap-
„ tista affert, coruscant vbi que veritatis fulgore: Iulij
„ argumenta omnia similia vero esse videntur. Stylus
„ denique Castaldi subacriter dulcis est; Nigronij sub-
„ dulce acer, quasi (vt Cicero apud Nonium ait) illius
„ oratio melle Hymettio, huius aceto Ægyptio sit cõ-
„ dita. Sed quid te pluribus moror? Accipe libens er-
„ go, ac bonus gentilis tui munus aliena confectum,
„ opera, atque in eo aduerte egregiam plastæ peritiã,
„ & in corruspando veritatem perpetuum studium,
„ Perspice mittentis obseruantiam, atque amorem,
„ Tuq; vicissim cum illustrissimo Marchione genitore
„ tuo, estote libelli huiusce tutela, præsidiumque. Vale-
„ te. Vicentiæ 9. kal. Martij 1618.

§. 1. Iulij responsio.

6. Debeo multum auctori Epistolæ huius, quod in
nigredine cognominis mei iocatus, nihil in me credi-
derit esse liuoris; assecutus coniectura id, quod verè
fuit, & esse debuit in homine, qui iam tum quadragin-
ta quinque annos in Ordine religioso consumpserat;
& data occasione, priuatim, & publicè professus est
perpetuo docere populos veritatem. Conabor nunc
senior factus, vt aliquid candoris ex eodem nigrore
meo per calamum effulgeat. Quem non equidem in-
tin-

Athen. l. 2.

c. 25.

Iuven. l. 5.

sat. 13.

Turneb. l.

29. aduers.

c. 20.

Zon. Mar.

cel. l. 4. zer-

bo Acre.

S. Isid. l. 20.

Orig. c. 3.

Athe. l. 2. c.

25.

Plin. lib. 14.

c. 17.

Gal. li. 3. de

simpl. med.

facult. c. 16

Cic. ad Att.

l. 14. ep. 48.

Cant. 4. 11.

Tertul. l. de

cor. mil c 3

S. Hier. dia-

log. adu.

Lucif.

1. Petr. 2.

S. Ambros.

oet. 13. in

Ph 118.

tingam (auertat à me Deus tantum erratum) in acetum Ægyptium; quòd, quia fiebat ex optimo, ac generosissimo vino siue Phario, siue Niliaco, acerrimū, & mordacissimum habebatur. et si M. Tullius, vt est apud Nonium, per ironiam dulce acetum Ægyptiū esse pronuntiauit, vt acre mel Hymettium.

Abstinebo à Luna, vt loquitur S. Isidorus, quam Græci *ἐξύμελι* vocant, id est acetum melle temperatum. Non enim patiar, quia dulcedinem simul retinet, & acorem, per simulationem dulcedinis è stylo aliquid acerbitalis excidere, vnde posset beneuolentia R. D. Castaldi, vt arbitror erga me integræ, suauitatis acescere. Projiciā longissimè Galeni *γλυκύπικρον* hoc est medicamentum ex absynthio, ac melle compositum: quòd nolim obici mihi, quod de se ipso M. Tullius dicebat: *Amarior me senectus facit.* Quonam igitur liquore imbues calamum? Duobus illis, Melle, & lacte, qui sub lingua sanctæ sponsæ latitabant: & priscis sæculis, teste Tertulliano, ac S. Hieronimo, in os recens baptizatorum infundebantur, vt monerentur, opinor, qualis esse deberet sermo Christianorum, dulcis, & candidus. Incingam, inquam, stylum in mel dulcissimæ charitatis, & in lac candidissimæ, ac sincerissimæ veritatis: de quo lacte Apostolorum Princeps ait: *Deponentes igitur omnem malitiam, & omnē dolum, & simulationes, & inuidias, & omnes detractiones, sicut modo geniti infantes, rationabiles sine dolo lac concupiscite.* Quæ duo testimonio S. Ambrosius expendens, nos sanctè monet his verbis: *O iusti distillat sapientiam: de ore iusti suauitatis, & misericordia mella procedunt. In ore iusti nullus dolus, nulla fallacia, nulla est amaritudo peccati.* & paulò post: *Quomodo mel, & lac sub lingua tua, cum dolum lingua tua componat, vt aliud pectore concipias, aliud forense sermone prætendas, vt decipias in eautum? Cum tibi Petrus Apostolus dicat, vt deponēs omnem malitiam, & fucum*

simu-

*simulationis abijcias: dicens: sicut dudum geniti infantes, rationabiles, sine dolo, lac concupiscite. Ostendens enim nobis, quid sit mel, & lac habere sub lingua, docet, ut non maledicere maledicentibus, sed benedictionem referre nouerimus: nesciamus odisse nisi viam iniquitatis, ut facere quod execramur, relucendi caueamus affectu. Haftenus S. Ambrosius. Quem æmulatus est Paulinus Episcopus Aquileiensis: qui confutans Felicem Vrgelitanum Episcopum non rectè sentientem, ait se epistolam, *charitatis ealamo, non contentionis studio* scripsisse. Vtrius autem nostrum rationes sint veræ, an vero similes, ut definitur in epistola, prudens Lector iudicabit.*

Paulin. A.
quil. l. i. 2.
du. Felic.
Vrgelit.

§. II.

7. DE B. CAIETANI THIENÆI cum S. Ignatio Loiola consuetudine, deque huius in Clericorum regularium Ordinem pro- pensione.

EPISTOLA.

„ **Q**uod enixè postulas, Comes perillustis, ut tibi
„ exponere velim; vnique; tegere, ac dissimu-
„ lare decreueram. Fit enim sæpius, ut dum veritati
„ nos religiosi homines, ac propriæ indemnitati cõsu-
„ lere volumus, sæcularium dicacitati ansam præbea-
„ mus. Ea tamen est prudentia tua, meusque tibi ani-
„ mus ita perspectus, ut eo prætextu denegare, quod
„ petis, nequiquam possim. Præcipuè cum tibi iure de-
„ beri videatur, quod in defensionem historiæ de gen-
„ tili tuo Thienzo, parente nostro, dicendum est.

Ad §. 2. Iulij responsio.

8 Optandum erat maximè, ne controuersia hæc hi-
storica veniret in cognitionem filiorum sæculi huius,
quo, quemadmodum prudenter Castaldus notat, eo-
rum offensus, & dicacitas vitaretur; qui proni sunt,

E ne

Cic. l. 2. de
orat.
l. Gracchus
C. ad
L. Iul. de
adult.
L. 1. §. arte-
tes ff. si
quadr.
paup. fec. d.

S. Hier. ep.
66. ad Ruf.

Prov. 17. 6.
Eccl. 3. 12.
13.

L. Scientiā
9. quicum,

ne dicam præcipientes, ad Religiosorum actiones er-
minandas. Parcat Deus illi, qui causam huic pericu-
lo prior dedit. *Probabiliora sunt*, inquit M. Tullius,
*quæ laecessi dicimus, quàm quæ priores: humidita-
tis est responsio. Videremur enim quietari fuisse, ni-
si essentus laecessi.* Adde ipse; magis excusandi sunt,
qui prouocantur; quoniam humanum est responde-
re. Excusant iura factò prouocatos, si peccarint, quia
vel non puniunt, vel certè mitius puniunt. etiam bel-
lux prouocatæ à iure excusantur, si quod intulerint
damnum; & ex eo domini à restitutione damni libe-
rantur. At dicit Castaldus: quod opinabar verum,
scripsi. Respòderim ego: Quod pro certo habebatur
in Ordine meo toto rescripsi. *Sed quid possumus fa-
cere*, inquit S. Hieronymus scribens ad Ruffinum, *si
unusquisque iuste putat se facere, quod facit?* Ca-
ueamus nobis ab opinione, quæ fallax est. Vt enim
oculus, qui per nebulam, aut aquam res inspicit, falso
modo metitur, quod grãdiore, quàm verè sint, vi-
deantur: sic animus, qui per opinionis nubem res iu-
dicat, aberrat à veritate. Rursus ille dicturus videtur:
Placuit mihi honorare Parentem nostrum Caietanū.
Subijcio ego: cogebar defendere parentem nostrum
Ignatium: ne ab Hæreticis, quibuscum quotidie in
Germania, Gallia, Polonia pro defensione Catholice,
Romanæq; fidei cominus pugnamus, ad bonorum
direptionem, & sanguinis vsque effusionem, tanquam
arundo, vento leuitatis agitata, ludibrio haberetur,
nosque cum ipso pariter irrideremur. Optime scit
Castaldus, quantum parentibus debeamus; Officium
est, non beneficium, facere quod debemus. Horum
decus, & dedecus etiam in filios redundat. Hinc illa
Sapientis: *Gloria filiorum patres eorum: & Ne glo-
riaris in contumelia patris tui: non enim est tibi
gloria eius confusio. Gloria enim hominis ex honore
patris sui, & dedecus filij pater sine honore.* Præte-
erea *Leges omnes, omniaq; iura permittunt defen-
sio-*

tionem, ait Paulus iurifconsultus in leges relatus. Nullus videtur dolo facere, qui iure suo utitur, ut habet præclara regula iuris. Itaque iusta carebo reprehensione, in hac parentis nostri, meique defensione, ac dicam cōfidenter cum Portio Latrone apud Senecam patrem, tempore parum immutato: *Tutus est, qui lege fessit*. Præsertim cum exemplū habeam Sanctorum, sapientumque virorum Bernardi, & Petri Cluniacensis, qui charitate in eolumi suos Ordines Cisterciensem, & Cluniacensem scriptis Apologiis tucati sunt. Interesserant graues causæ discordiarum: exactiones decimarum è prædiis: mutua: impudentium accusationes de non seruata regula S. Benedicti: monachorum è monasteriis seductiones: & charitas integra permanfit, ut ex multis epistolis vltro, citroque datis, mellifluae charitatis, & mutua laudis plenissimis, collegit Cardinalis Baronius: cuius verba in rem nostram referre iuuat: *Essi inter duos istos istos viros altercatio aliqua intercessit: cum quisque ipsorum veritatem tueri se crederet; tamen non tantum charitas laesa non est, sed sicut ignis ex agitationibus magis incenditur, ita maioribus contentionibus magis, magisque aucta in flammam semper vehementioris amoris erupit*. Positi ambo in exemplum in Ecclesia Dei Religiosis omnibus, de mutua inter se pacis, & charitatis unitate in controuersis oriri solitis seruanda. Haecenus optimus Cardinalis. Idem inter D. Castaldum, & me spero prorsus euenturum.

Ad leg. A. quil.
L. nullus de reg. iuris.

M. Sen. contr. 13.

S. Bernard. apolog. ad Guil. Abb. Petr. Clun. l. 3. ep. 28, ad Bern.

Cardin. Baron. t. 12. au. 1138. 1145.

S. III. R. D. C A S T A L D V S.

„ 2 **T** Radideram paucis in vita B. Caietani Thien-
 „ nzi fundatoris nostri, quam Italico sermo-
 „ ne, ut optimè nosti, non multis ab hinc annis descri-
 „ psi, S. Ignatium Loiolam Religiosorum Soc. Iesu in-
 „ stitutorem, dum Venetijs moraretur, cum B. Caieta-

„ no consuetudinem habuisse, & ab eodem in Christi
 „ militem sub nostri Ordinis vexillo adscribi postu-
 „ lasse : ac demum post aliquot dies, in quibus orationi
 „ hinc inde vacatum est, illi à Thienzo hanc militiam
 „ interdictam fuisse, quòd is, Deo haud dubiè inspiran-
 „ te, accepisset Ignatium nouæ prolis actuosioris pa-
 „ rentem futurum esse felicissimum. Accidit autem,
 „ quod retuli, anno 1536. cum socios è Gallia præsto-
 „ laretur Ignatius, & Hierosolymitanam peregrina-
 „ tionem voto susceptam simul cum alijs, aggredi pa-
 „ raret.

Ad S. 3. Iulij responsio.

10 Antequam respondere ad singula epistolæ dictæ,
 incipiam, illud à Castaldo, eiusque Sodalibus omni-
 bus religiosissimis viris intelligi cupio vehementer,
 de prædictione B. Caietani controuersa, hunc esse
 meum, meique Ordinis, ut equidem reor, vniuersi sen-
 sum. Primum quidem non esse abbreviatam manum
 Domini, ut non potuerit illi viro spectatæ virtutis,
 & eximie sanctitatis, eiusmodi reuelationem à Deo
 fieri, qua accepta integrum illi esset, aliis futura præ-
 dicere. Deinde verò nobis omnibus gratum, iucun-
 dumque fuisset, ut eam nobis veram esse constaret.
 Nam ex illa perciperemus eandem utilitatem, ac vo-
 luptatem, quam ex alijs prædictionibus cœpimus.
 Neque ego in ascetico commentario, recensens alias
 quasdam prædictiones, hanc prætermisi, quod fieri
 non potuisse opinarer, sed quod nec verisimiliter
 mihi, multisque alijs prudentibus viris comproba-
 ta esse, nec cum S. Ignatii Patris nostri constantia
 congruere videretur. Verum ut ad rem institutam,
 propius accedamus, in hoc Castaldi Breuiario, quo
 narrationem capituli tertii vitæ contrahit, vnum præ-
 termittit magni momenti : alterum refert luculen-
 tius, quàm tunc scripserat. Duo continebat B. Caietani
 ad S. Ignatium responsio. Primum erat, cum à
 Spi,

Iul. Nigr.
 com. Ascet.
 par. 3. tit.
 n. 12.

Spiritu sancto non vocari ad Ordinē Theatinorū Patrum: & hoc omittitur in hac compendiaria repetitione narrationis. Alterum erat,seruitiū Dei fuisse futurum,vt ipse fundaret aliam presbyterorum Religionem actuosiore. Verum in hac epistola scriptum legimus,*Illi à Thienao hanc militiam interdictam fuisse, quòd is, Deo haud dubiè inspirante, accepisset Ignatium nouæ prolis actuosioris parentem futurum esse felicissimum.* ex utroque capite non levis mihi emergit difficultas.

- II Quod attinet ad primum: Cum in prima serip-
tione mea, quæ in asceticis est, intentum haberem
animum ad probandam Caietani commorationem
perpetuam Neapoli, quo colloquium cum Ignatio
penitus tollebat; non expendi alia quædam, vnde
vel in Ignatium aliquid dedecoris redundabat, vel
narratio parum cum veritate cohærebat: quæ hoc
loco diligentius examinanda sunt, vt appareat me
non Castaldo contradicendi, sed Ignatio parenti pa-
trocinandi studio in hanc arenam descendisse. Hu-
ius generis illud est, Ignatium *à Spiritu sancto non
vocari ad illam Religionem.* ex Castaldo, si coram
ageremus, percontarer, à quo spiritu impulsus fuit
Ignatius, ad petendū Ordinem vestrum, si non à San-
cto? Qui de varietate, ac discretionē spirituum dis-
ferunt Magistri spirituales, S. Bernardus, Ricardus
Victorinus, Henricus de Vrimaria, Seraphinus Fir-
manus, & alij, quos refert, & excutit Bernardinus
Rosignolius noster, & post eum Franciscus Soarez
de eadem agens, & copiosius Iacobus Aluarus de
Paz, obseruant varios spiritus, seu instinctus, quibus
anima in bonis eligendis moueri, trahi, impelli po-
test: diuinum, angelicum, diabolicum, mundanum,
humanum. Angelicus ad diuinum reuocatur; quo-
niam Angeli sunt administratorij Spiritus, qui ad
Dei nutum obediunt ei, nec quemquam mouent ad
aliquid agendum sine Domini iussu. Reducitur ad

Bern. Ro-
sign. l. 3. de
discipl. &
c. 13. & seq.
Fr. Soar. t. 1.
de Grat. p.
log. 3. c. 5.
n. 41. & seq.
Iaco. Alu. t.
3. de vita
spir. l. 5. p. 4

Dia-

Diabolicum mundanus : quia mundus illi seruit ad voluntatem . De tribus ergo spiritibus potest esse quæstio, diuino, diabolico, humano, à quonam horum fuerit instinctus Ignatius. Diuinum spiritum excludit Castaldus dicens, non fuisse vocatum à Spiritu sancto, qui est Diuinus. Restant duo, diabolicus, & humanus. Potuit à diabolico impelli, quamuis Ordo ille Sanctissimus esset . Nam in confesso est apud Sanctos Patres, ac Magistros spirituales, interdum dæmonem homines studiosos perfectionis decipere specie recti, proinde suadere, vt aliquid boni operis aggrediantur, vel vt meliora, & optima, quæ meditabantur, deserant ; vel vt ex eo tamquam ex alto, ruant præcipientes grauiore lapsu: vel vt ad alia opera bona reddantur impotentes, & infirmi . Nolo in re tam clara probationes accumulare: legatur Ricchardus Victorinus in expositione Canticorum, & in casu nostro Nauarrus in specie obseruauerat quosdam aliquando à spiritu maligno incitari ad transseundum in strictiores Religiones, ex cap. licet de regularibus. Quod etiam docuit Hadrianus Hadr. l. de diuin. inspirationibus . Si concedatur impulsus Ignatium à spiritu diabolico, non leuis iniuria fit illi, quod ætate prouectus ad quadragesimum sextum annum, Theologiæ peritus, quindecim integros annos in rebus spiritualibus exercitatus, professus in alijs erudiendis spirituale magister in, non expertus diuinarum reuelationum, & illustrationum mentis, expertus ipse dæmonum insidias, ac fraudes, non agnouerit hunc hostis versutissimi dolum, has fallacias, hasque præstigias, quibus esset ab optimè susceptis consilijs auocandus, & tandem in pristinam liberiores vitam, quam mutauerat, deturbandus. Non enim ab hoste adeo callido, & furioso erat aliud expectandum, si decepisset Ignatium. Verum non arbitror id quemquam concessurum, vnde tanta sequeretur absurditas. Restat Humanus Spiritus, quo non desuat in-

ter

Ric. Vict.
in Cant. c.
18.

ter Christianos, qui ad Religiosos Ordines impellantur, cuiusmodi sunt, qui perturbatione aliqua ducuntur, ut est desperatio rerum secundarum huius mundi; spes vitæ quietioris; timor imminētis periculi; tedium laborum, ac difficultatum in rebus necessarijs vitæ comparandis, atque his similes affectus. Cum igitur S. Ignatius nec à Divino Spiritu vocatus, nec à diabolico impulsus sit ad optandum illum Ordinem, necessaria consecutione fit, ut humano spiritu fuerit stimulatus. Qui spiritus humanus, ut ex doctrina Castaldi colligitur, in S. Ignatio duplex esse potuit: alter leuitas, & inconstantia, de qua erit præcipua disputatio: alter verò metus difficultatum obiectarum in constituenda, formanda, parturiendaque, ut ita dicam, Societate, quam mente, & cogitatione conceperat. Atque hoc satis clarè significatur in hac epistola inferius, ut suo loco dicetur. Videat Castaldus quam honorifica sit Ignatio, qui iam Sanctus est ab Ecclesia declaratus, in cuius honorem Missæ sacrificium offertur Deo certis quibusdam locis, & temporibus: cuius Ordo quaque versus distributus per vniuersum orbem, cum hostibus Christianæ Religionis, Catholicæ fidei, sedis Apostolicæ Romanæ decertat, quamque decora, & plena dignitatis sit illa nouæ Religionis petitio, Spiritu sancto non vocante, sed humano impellente.

Infra S. 19.
n. 73.

12. Quod pertinet ad secundam partem responsi à Beato Caietano, redditi Sancto Ignatio, dixi plura in hoc compendio referri, quam in vita scripta legantur, quod est magni ponderis. Ibi enim hæc Italicè habentur: *Ma che seruitio di Dio farebbe stato, che egli ne fondasse vn'altra pur di Preti, ma più attiva, &c.* Quæ latinè ad verbum versantur in hunc modum: *sed quod seruitium Dei futurum fuisset, quod ipse fundaret aliam pariter presbyterorum, sed magis actiuam.* Equidem cum, cum pri-

Castal. c. 3.
vitæ B. Caietani.

primum de hac rescripsi, putavi prædictionem existimari à Castaldo: proinde volui prædictionibus alijs adnumerare, ob causas sæpe repetitas. Verum non defuit in Ordine meo, qui senserit ex illis Castaldi verbis non colligi ab eo tradi responsionem, hanc, vt prædictionem, sed vt consilium patris spiritualis, ac prudentis viri: qui obseruata dexteritate Ignatij rebus in agendis; cognito zelo inuandarum, & conuertendarum animarum; intellecta Sociorum, partim Clericorum, partim Presbyterorum, qui expectabantur, manu præparata; peruestigato fine, quem ille sibi præstituerat, hortatus est hominē, vt destinata exequeretur, præuidens oculo prudentiæ vtilem Ecclesiæ futuram hanc Religionem, quam ex fine, & ministerijs cognitis inferebat fore actuosiorē. Visum id mihi probabile, si probetur hos geminos beatos inter se Venetijs collocutos. Præsertim cum nullum ibi sit perspicuum de diuina reuelatione verbum, vnde prædictio manare potuerit. Etsi enim Caietanus dicit capturos se illam deliberationem, quæ à Domino fuisset demonstrata; in responsione reddita non dicitur, quod ea sit accepta diuinitus. Itaque tacitè me ipse coarguebam, quod tam procliuiuis fuisset in eam verborum Castaldi interpretationem, vt putarem illis prædictionem contineri: dicebamque satis, superque patrocinio Sancti Ignatij parentis affuisset, si constantiam, ceteris prætermisissis, defendissem. Verum ad hanc particulā epistolæ mentem aduertens, video nunc per addita verba, clarè, dilucideque à Castaldo existimari, & asseri fuisse prædictionem præuia inspiratione diuina, cum ait: *Quod is Deo haud dubiè inspirante accepisset, Ignatium noua prolis actuosioris parentem futurum felicissimum.* Quamobrem ego quoque cogor inuitus priorem reuocare sententiā, & exigere ad normam rationes huius de integro assertæ prædictionis, eandem tundens incudem.

§. IV. DOM. CASTALDVS.

„ 13 **S** Ed quod inter Iesuitarum, & nostrum Or-
 „ dinem debuerat esse firmandæ charitatis ar-
 „ gumentum, Iulio Nigronio Genuensi Societatis Iesu
 „ facta est contradicendi occasio.

Ad §. 4. Iulij responsio.

24 Narratio illa, quæ in disceptationem venit, non
 potuit esse *firmandæ charitatis argumentum*, ut lo-
 quitur Castaldus, inter duos Ordines nostros, quo-
 niam in Sanctissimi parentis Societatis dehonestam-
 entum redundabat, ut iam probare cœpi, & in de-
 cursu responsionis demonstrabitur. Atque id non iu-
 dicio meo vnus tantum, sed etiam multorum gra-
 uissimorum Patrum, tum qui Ordinem meum, cum
 vita Beati Caietani prodijt in publicum, regebant:
 tum qui propter rerum gerendarum domi, forisque
 prudentiam, & scientiam gubernandi regere pote-
 rant: inter quos numeratus est Illustrissimus D. Ro-
 bertus Bellarminus Cardinalis: ut ab aurito teste
 fide digno accepi, tum qui Societatis archiuum, &
 omnia nostræ antiquitatis monumenta diligenter
 euoluerant: quorum omnium auribus, atque animis
 narratio illa insolens accidit, atque à veritate alie-
 nissima; & visa est omnino confutanda. *Probabilia
 autem sunt*, inquit Aristoteles, *quæ videntur omni-
 bus, aut plurimis, aut sapientibus, & his vel omni-
 bus, vel plurimis, vel maxime familiaribus, & pro-
 batis.* Nec defuerunt Castaldi Sodales viri probi, ac
 prudentes, qui de veritate diu, multumque dubitan-
 tem ab ea scriptione dissuaserint, & posteaquam
 vnus tantum Sodalis auctoritate impulsus fuit ad
 eam rem scribendam, ægerrimè tulerint ab eo, per
 illius historię narrationem, quæ solius historici as-

Sap. §. 3.
 nu. 12.

Arist. lib. 1.
 Topic. c. 1.

F ser.

sertione probata est, non paucorum animos irritatos, & disputandi occasionem excitatam. Præsertim cum obseruatum sit, in libris à meis Sodalibus in lucem datis, qui nō sunt pauci, neque suum ipsorum Ordinem, neque Sodales vllos ab ijs, ne verbulo quidem, fuisse præstrictos, vnde per nostros pax inter vtrumq; Ordinem turbari, charitas minui, quicquam nominatim offendi possit. Adde B. Caietanum laudatum, vt ipsimet obseruarunt à Petro Antonio Spinello nostræ Societatis. Vtrum autem nobis omnes rependerint vicem, postea viderimus.

15 Ego vnus extiti, qui prouocatus, & coactus Castaldi narrationem oppugnaui, non Ordinem; atque id non contradicendi voluntate, sed iustæ defensionis iure, vt dixi. Neque enim contradicendi libido in eo notari potest, quem iussa Maiorum, Sodalium acris cohortatio, ius defensionis ad scribendum adegerūt hominem, qui B. Caietanum veneratur, Ordinem ab illo institutum semper magni æstimauit, sincerè dilexit, & non modo data, sed etiam accepta occasione, ingenua voce, styloque laudauit; nec eas laudes post exortam hanc historicam controuersiam, è suis operibus, quamuis ex facili fieri potuisset, oblitterauit. Testis est Clerus, ac populus Mediolanensis, qui in S. Caroli Cardinalis laudatione anno 1602. hæc ex ore meo Italicè audiit; quæ post euulgata chalcotypis, sepius recusa sūt: *A S. Carolo Religio virtuosissimorum, ac deuotissimorum Clericorum regularium, qui vulgo Theatini dicuntur, ad S. Calimerum collocata est, vnde posset ad S. Antonium transferunt.* Testis meus commentarius asceticus. in regulas communes Soc. vbi passim legitur Religionis huius honorifica mentio, prudentiæ laus, & commendatio probitatis. Inspiciatur explicatio tituli vbi de nomenclatione Theatinorum hæc scripsi. *Qua appellatio vulgaris illis cessit in gloriam: eo quòd hæc vox à Græca deducta videtur: θεός, qua Deus signatur, siue*

Petr. Ant.
Spin. l. de
Mariadeip.
c. 40. §. 11.

Supra n. 2.
& §. 2. n. 8.

Iul. Nigr. in
S. Caroli
laud. pag.
90.

Id. in pa. 3.
tit. nu. 58.

beatius, qua contemplator: proinde dici videtur quasi diuini, seu contemplatores. Nec aliena est utraque à primis eorum Sanctis cogitationibus, & verbis, quibus contemplantes caelestia, diuinum amorem commendabant. Testis tractus ascerizus de cura minimorum necessaria religiosæ perfectioni, qui nunc sub prælo est, in quo cum laude non exigua virtutum idem ordo commemoratur. Quam verò bene affectus essem erga virtutes B. Caietani etiam antequam nossem Beatum vocari, colliget ex iisdem asceticis meis, quicumque obseruauerit exempla virtutum à me producta, ut meos socios ad perfectionem incitarem: quod speciatim videre licet, ubi cum laude refero, quòd Neapolim profecturus, socium non ad arbitriū suum, sed à Superiore designatum acceperit. Itaque beneuolentia, quæ est filia Charitatis, residens in pectore meo, existimanda non est contradicendi studiū adamasse. Neque vero id, quod Castaldo ex necessitate defensionis respōdetur, in Ordinem ipsius vniuersum iactatum putetur. Non enim video narrationem illam, quam reprobo, nomine publico totius Ordinis prodijisse: cum neq; à reuerendissimo D. Io: Baptista Tuso Acerrarum Episcopo in historia vniuersali Religionis tradatur; neque ab vllō alio scriptore mentio, ac ne vmbra quidem eius appareat: immò, ut paulò ante scriptum est, non omnibus in eo Ordine placeat. Deinde quia S. Bernardus vetat particularem vnius, aut paucorum culpam, siue errorē fieri communem, atque vniuersæ Religionis generaliter adscribi. *Non aduersū ordinē, inquit, sed pro ordine disputare putandus ero, cū non Ordinē in hominibus, sed hominū vitia reprehendo, & quidem diligentibus Ordinē in hac re molestum me fore non timeo, quinimo gratū proculdubio accepturi sunt, si persequimur, quod & ipsi oderunt. Si quibus vero displicuerit, ipsi se manifestant, quia Ordinē non diligunt, cuius vitique corruptionē, id est vitia, dāna-*

Id. comm.
regul. 43.
com. n. 9.

Supra n. 14.

S Ber. apol.
ad Guil.
Abb.

ri nolunt. Ipsi itaq; Gregorianū respondeo: Melius est, ut scandalū oriatur, quā veritas relinquatur. Hactenus Bernard. Ego pro vitijs ab eo damnatis; lapsum, aut errorem historię dixerim.

§. V. D. CASTALDVS.

- „ 16 **H**ic enim temporum rationes, locorumque
 „ distantias aliqua, vt aiunt, regula metitus,
 „ infirmis licet narrationibus, narrationis nostrę fidē
 „ infringere conatur.

Ad §. 5. Iulij responsio.

- 17 Miror vehementer auctorem epistolę, quod scribat me obliqua regula metitum esse temporum rationes, locorumque distantias: cum ipse illico admittat pro veris omnia, quęcumque dixeram ex auctoritate scriptorum ipsius Ordinis, de tempore discessus, commorationis, itus, reditus B. Caietani: ac solummodo pro Achillę causę suę totius defensione pronuntiet sine vlla probatione, Caietanum Neapoli Venetias excurrere potuisse, quo tempore S. Ignatius ibidem hęrebat. Hoc postmodum non obliqua regula, quam merito damnat Castaldus; non regula Lesbia, quę, quia plumbea, flectebatur rebus distortis admota, vt tradit Aristoteles, metiar; sed adhibebo regulam firmam, solidam, quę flexuram non capiat; atque, vt ita dicam, sanctuarij; hoc est regulam sanctę, ac religiosę veritatis, quam non modo suasu Platonis omnibus mortalibus anteponam; & hortatu Aristotelis (qui magister veritatis est appellatus) cunctis hominibus opponam; sed etiam, quod pluris facio, monitu Salomonis, qui ait: *Labiū veritatis firmū erit in perpetuū*, omnibus dictis meis admovebo. Atque vt hoc, quod cupio, consequar, rogabo Deū cum David patre Salomonis, his verbis: *Quę ne auferas de ore meo, (neque de calamo) verbiū veritatis usquequaque*. Lectori præterea testificor, quod S. Ber-

Infrā 4.6.n.
 vs.

Arist. lib. 5.
 Ethic. c. 10.

Plato li. 10.
 de rep. & in
 Phædone.
 Arist. lib. 1.
 Eth. cap. 6.
 Phi. de eter.
 mund. adu. Pro-
 clum. Prop.
 12. 19.
 Pf. 128. 43.

Bernardo B. Petrus Cluniacensis: & si d'cōmuni mendacio, quod omnis homo mendax est, immunis esse non possit: abste tamen, ut ibi non causā mendaciū, ubi cauere possim.

§. VI. D. CASTALDVS.

18 **N**on potuit, inquit, cum parēte nostro Ignatius agere, cū toto anno 1536. Venetijs, Caietanus abfuerit, Partim Neapoli, partim Romæ distractus. Hoc enim tempore Bernardinum Ochinū, in æde S. Ioannis Maioris Neapoli concionantem, hæreticum esse deprehendit: postmodum sub finem Octobris mensis Romam proficiscitur ad generalia comiticia celebranda, quibus mense Decembri consignatis, Neapolim recta reuertitur. Accedit Beatum nostrum Petro Toletano Proregi, cū penitus Neapoli cum tota familia abire, & Venetias reuerti decerneret, dixisse quatuor integros annos se cum socijs in ea ciuitate mansisse, vt firmam aliquam sedē nancisceretur. Trigesimum sextum annum, inter quatuor hosce Neapolitanæ mansionis annos, quis non supputauerit, cū trigesimo tertio anno v. l. Non. Aug. Clemente VII. summo Pontif. iubente, & Oppidano Comite expostulante, Neapolim Nostri primò appulerint, & trigesimo septimo à Toletano Prorege liberè discedendi petierint facultatem? Fieri igitur non potuit, vt loco, & corpore diffitus cum Caietano, eo tempore egerit Ignatius. Hæc Nigronius ex nostræ historiæ penu deprompsit, testesque veritatis Antonium Caracciolum in vita Thienazi, & Io. Baptistam Tufum, Acerrarum antistitem in chronice nostri Ordinis appellat.

Ad §. 6. Iulij responsio.

19 Hic non est quod aliud dicam, nisi apparere perspicuè legentibus, in rationibus temporum, & locorum supputandis, me ne latum quidem vnguem à regula

Infra §. 8.
n. 23.

Et veritatis regula deflexisse: quod iterum paulo post Castaldus confirmat, ubi ait se non negare, immo subscribere meis pronuntiatis de huiusmodi rebus.

§. VII. D. CASTALDVS.

20 **S**ed eorum quoque auctoritate, qui Ignatij historiam conscripsere, hæc addit: Ignatius conditus vir, & in susceptis consilijs constantissimus; non ergo tanta leuitate fluctuauit, ut voluerit socios mutua fide, votis, beneuolentia, beneficiis adstrictos, secum Deo dicatos, insalutato, ut aiunt, hospite deserere. Præsertim cum de nouem insignium virorum, quos sibi in socios delegerat, mutata voluntate dubitare non posset: quippe qui votum Hierosolymitanæ peregrinationis soluturi in Italiam mense Ianuario anni 1537. venire cgebantur. Præterquam quod Ignatio ante hæc tempora reuelatum fuerat, ipsum fore institutorem religiosæ familiæ, quæ Societas Iesu appellaretur. Iamque hæc multis votis adstricta Lutetiæ coaluerat, nec ad illius perfectionem aliud desiderabatur, nisi Apostolicæ sedis confirmatio, quæ anno 1540. à Paulo III. summo Pont. obtinuit. Igitur nec Ignatius, diuinæ voluntatis perticeps factus, poterat nostri Ordinis institutum amplecti; neque Caietanus nouam Religionem ab Ignatio condendam præuidere.

Ad §. 7. Iulij responsio.

21 Hæc est synopsis meæ confutationis; in qua tria notari cupio. Primum, non equidem intuli S. Ignatium non potuisse Ordinem Theatinorum amplecti, sed non poposcisse adscriptionem in illum: nec deduxi non potuisse a B. Caietano præuideri nouam Religionem futuram; sed positis illis circumstantiis prudentiæ, constantiæque Ignatii, sociorum electorum, votorum, temporis, & aliarum rerum, prædictionem extitisse, in illa Caietani responsione pernegauit. Hæc enim multum

tum inter se differunt in hac controuersia, in qua non exigo, nisi quæ verissima censeantur. Alterum est, non inconsiderate S. Ignatium à me cordatum nuncupatum: quod in hac disputatione referret plurimū statuere illum esse virum prudentem, sapientiz plenum, & magni animi, quæ omnia vox illa exhibet, ut periti sciunt. Talem autem fuisse tradunt non modo nostri scriptores, qui possunt in laudibus communis parentis esse suspecti, sed etiā qui nostri Ordinis non sunt. Dieghus Payua Andradius Theologus Lusitanus appellat, *Prudentia singulari, infractaque fortitudine illustrem: cuius egregiam prudentiam, et admirabili sanctitate coniunctam Ioannes Cardinalis Moronus suspiciebat*. Rutilio Benzono Episcopo Lauretano est, *vir summa, tum diuina, tum humana sapientia pradius*. Ludouico Granatensi Ordinis Prædicatorum; *Nouum speculum virtutis, & prudentia*.

Dieg. Payua.
l. 1. orthod.
explic.

Rutil. Ben.
l. 6. & Iob.
bil. c. 1.

Lud. Gran.
epist. 1. ad
Pet. Ribad.

- 22 Tertium obseruandum Lectori erat, in asceticis à me vnā tantam rationem explicatam fuisse, quæ petitionem S. Patris Ignatij reddebat incredibilem. Hæc est nimirū B. Caietani perpetua illo anno Neapoli commoratio: quam confirmant in articulis, in causa canonizationis exhibendis, per illa verba: *Cū B. Caietanus Neapolim peruenisset, statim cultui, & animarum salutis incubuit: & ut melius posset virtutū exercitio Altissimo famulari, in ciuitate prædicta Monasterium fundauit, ibique reliquā vitæ sanctissime transexit*. Eo peruenerat anno 1533. Hæc paulò post per occasionem, & retractabitur sapè, & corroborabitur, quoniam teste L. Seneca, *Magis veritas elucet, quo sæpius ad manum uenit*. & Innoc. Papa: *Veritas sapius exagitata, magis splendet in luce*. Alias rationes ex parte S. Ignatij, & aliorum cursim, & striatim innui potius, quàm dixi, paucissimisque verbis tanquam seminibus inclusi, quas in hac dissertatione vberiore exactione in spicas explicabo

L. Sen. l. 3.
de ira, c. 17.
35. q. 9.
Graue.

Supra §. 3.
nu. 11.

cabo. Placet hoc loco sexdecim rationes numerare, atq; in cōspe&u legētiū ponere, suis quasq; locis copiosius enucleādas, (præter vnā, quæ iā in §. 3. expedita est) quibus demonstrabitur, nullo modo probabile, aut possibile, aut verisimile fuisse, quod Ignatius expeteret, ac peteret illam Religionem. Dux petuntur ex ipso B. Caietano. Prima est, quod is nec Venetijs habitabat, quo tempore S. Ignatius ibidem morabatur; nec tempus reperitur, quo illuc potuerit verisimiliter excurrere, & colloqui cum Ignatio. Secunda: Non pertinebat ad B. Caietanum curam in Ordinem recipiendi, quia nec Venetæ domus Præpositus erat, nec totum Ordinem per id tempus regebat; proinde verisimile non est ad eum pro adscriptione, & habitu S. Ignatium accessisse. Tres ducuntur ex ipsa Clericorum Regularium Religione in eo, quo tunc erat gradu constituta. Nam eius institutum erat multis capitibus diuersū à cogitatis, ac destinatis Ignatij, sinique ipsius planè contrarium. Deinde posita simultate aliqua cum Petro Carafa, nec Ignatius petiturus videbatur, nec ille admissurus. Tertiò Religio illa in viridi erat obseruantia, & primæuo feruore spiritus Ignatius vero si Religionem aliquam inire instituisset, (quam tamen non intrare statuerat) minus obseruantem elegisset, vt plus pati, & plus benè mereri in reformatione potuisset. Aliæ duæ rationes existunt ex nulla verisimilitudine narrationis D. Castaldi in responso B. Caietani. Primum enim dictū illud, Ignatium à Spiritu Sancto non vocari, ducit nos in absurda, & ab honore S. Ignatij admodum aliena, vt probatum est. Alterum, quod in hac Epistola est adiectum, cogitasse Ignatium de socijs secum in eandem Religionem adducēdis, tam improbabile est, quam quod maximè. Dux pariter oriuntur ex ipsa Societate Ignatij. Primum quidem, quoniam iam coeluerat multis votis ascripta. Deinde vero, quia nulla prorsus mentio fuit vnquam in Societate nostra, nullus rumor, nulla

Supra §. 3.
nu. 11.
Infra §. 23,

nulla suspicio huiusce rei, neque in monumentis, neque in sodalium seniorum memoria. Sex rationes eliciuntur ex S. Ignatio. Prima; quia tum maxime querebat, comparabatq; sibi, suarq; familiae socios, cum Castaldus vult eum de alia familia cogitare. Secunda, quia vir erat constantissimus in decretis tot annis ante stabilitis. Tertia: quoniam nominatim spiritualibus exercitijs erat addictus summa propensione animi, ac diuturna, quae quia magisterium requirunt, merito existimabat Franciscus Sacchinus nosser in responsione ad Castaldum, S. Ignatium ex ipso capite non fuisse aliam Religionem ingressurum, ne fieri discipulus ex Magistro, & deferere cogeretur illud armorum genus, quod ad animas Deo subdendas expertus erat esse firmissimum. Quarta ratio: Habuit revelationes à Deo de condenda Societate: proinde nec dubitabat quin futurum esset, nec quidquam facere debebat, quod huic rei aduersaretur; cuiusmodi fuisset in aliam Religionem adscriptio. Quinta: non putabat Ordinem Patrum Theatinorum perseveraturum, nisi mutauisset institutum, & plus iuuandis proximis se dedisset. Sexta: Venetijs fuit grauissimis calumnijs impetitus: iudicium institutum eo postulante: sero nimis lata est sententia innocentiam declarans. Hoc toto tempore iudicij pendentis, nec ipse prudens adscriptionem petiisset, metuens iustam repulsam: nec si poposcisset habitum à patribus obtinuisset, qui hominem haereticus, quamquam falsò, insinulatum, religiosa prudentia verante, meritò repudiassent. Postrema ratio ducitur ex ipsa revelatione: quae sine dubio à Caietano communicari debuit cum socijs, ac potissimum cum Carafa primario membro, immo capite, fundatoreque Ordinis, ut ipsi fatentur; & eò magis, si regebat tunc Ordinem. Debuit autem communicari, quia Caietanus non erat superior, & debebat, quia humilis, & religiosus, reddere rationem. Superiori negotij tractati cum viro Hispano grandi

natu, & hospite. Præsertim cum rem omnium precl-
 bus commendasset. Itaque illa revelatio, & repulsa
 Ignatio; data vulgari debuit per cœnobium inter pri-
 marios saltem Patres. Ceterum mirum est nullum
 odorem ad posteros pervenisse. Adde quod Carafa
 non abalienasset animum ab Ignatio; neq; ab eiusdē
 Religione: sed potius revelatione cognita, dilexisset
 singulariter hominem, & iuvisset ad condendum Or-
 dinem à Deo prædestinatum, & religiosus, & Car-
 dinalis, & Pontifex. Sed quia nullam huius revelatio-
 nis notitiam habuit, simultates cum eo exercuit, eius
 actiones non probabat. Notitiam verò nullam ha-
 buit, quia non exitit, ut probatum est. Quis credat
 Carafæ, rem tanti momenti, si vera fuisset, latere po-
 tuisse? Scio has sexdecimrationes, non esse omnes
 demonstrationes, ut Philosophi loquuntur, quæ in
 huiuscemodi materia coniecturali non possunt habe-
 ri: sed tantum simul iunctæ ponderis habent, ut asse-
 rant, ac vindicent S. Ignatium à suspitione tantæ le-
 nitatis, atque obruant contrarias coniecturas. Valet
 hic grauisimum Quintiliani de argumentis dictum:
*Si non possunt valere, quia magna non sunt; vale-
 bunt, quia multa sunt, quæ ad eiusdem rei probatio-
 nem omnia spectant.* Consonat vulgatum ab Ouidio
 prouerbum, congruens cum doctrina Modestini iu-
 risconsulti in iure ciuili.

Quod si non possint singula, multa iuuant.

§. VIII. D. CASTALDV S.

23 **V**T autem totam hanc Nigronij argumenta-
 tionem facili manu corrumpere videas, non
 te pigeat, Vir optime, quæ tradam animo voluere,
 exatq; pensitare; & an singula singulis respondeant,
 reputare. Principio igitur probandum est, potuisse
 cum Caietano Ignatium Venetijs colloqui. Quod sic
 probatum accipe. Verum est anno 1533. Venetijs
 sum.

I. Spadonē,
 S qui iura,
 de excus-
 tutor.
 Qui. li. 2. de
 rem. amor.

„ summis caloribus discessisse Caietanum , vt Neapo-
 „ litanam domum fundaret, Non nego anno 1536. mē-
 „ se Octo. ad generalia comitia celebranda Romam
 „ fuisse profectum, indeq; Neapolim rectā venisse an-
 „ te Decembris finem. Subscribo narrationi de Ochi-
 „ no Caietani industria deprehenso. At quid inde? Mē-
 „ ses decem ab anni 36. initio. vsque ad extremos Octo-
 „ bris dies excurrunt, in quibus , cum Caracciolo, &
 „ Tuso testibus, nihil egerit Neapoli Caietanus, potuit
 „ Venetijs consuetudinem cum Ignatio habere.

Ad 4. 8. Iulij responsio.

24. Cardo, in quo tota vis defensionis vertitur, est hic:
 Collocutus est Ignatius cū Caietano Venetijs : quia
 Caietanus Neapoli Venetias in decem mensium in-
 tercapedine potuit excurrisse . Reuellitur hic cardo
 duobus modis. Primus producitur à Francisco Sac-
 chino sodali meo iam memorato, qui tabellarium
 Societatis , tum in recognoscenda prima parte histo-
 riæ Societatis à Nicolao Orlandino elucubrata, cum
 in prosequenda eadem historia , quæ iam per partes
 exit in lucem: euoluit susque, deque, & nunc in sua po-
 testate habet, cum sit Præposito Generali, atque vni-
 uersæ Societati à secretis. Hic infirmat hanc argu-
 mentationem Caietani tam validè, quàm iudicio, co-
 gnitione antiquitatis nostræ, atque eloquentia valet.
 Do verba : *Hoc etsi aliquid est, tamen parum est, ubi pro certa narratur historia. Minimè enim tol-
 lit, quin tota narratio nisi ruat, saltem nutet, vt in-
 stabili nixa fundamento. Nam sicut fieri potest, vt
 iret, ita vt non iret. Quin etiam de commoratione
 Neapolitana constat, de Veneta excursionē nō con-
 stat: sola coniectura ducitur ex hoc facto, quod est
 in quæstione: quod est alioquin tale, vt ex eo ipsa
 profectio negari probabilius, quàm affirmari queat.*
 & alia quedam addit in eandem sententiam, non mi-
 nus apta, & probabilia . Verùm quoniam ille studuit
 in ea disputatione breuitati , conferam huc aliquid

Frans. Sacc.
 in resp. ad
 Caiet.

de meo. Ac primum corroboro Francisci dictum, posse facilius, ac verisimilius excursionem Venetam negari, quam affirmari ex eo, quod ad eam probandam Castaldus nullam affert probationem, nisi coniecturam, atque opinionem suam, & potentiam physicam. Caterum facta non presumuntur, nisi probentur, ut ex iure civili probat Iason. Non produxit Castaldus, ne in hac quidem secunda scriptione, aut traditionem seniorum, aut scripturam, ubi aliquis odor huius professionis, & colloquij sentiatur. Rerum enim antiquarum, & ante nos natos gestarum, memoria, per hunc duplicem ductum ad posteros derivatur: quod in Ecclesia quoque Catholica usu veniretradunt Concilia, Patres, & recentium hæresum oppugnatores, atque in primis Robertus Cardinal. Bellarminus in primo certamine controuersiarum. Quo fit, ut si posthac afferret aliquid, non ei fides haberetur, quod videretur nostra monitione excitatus illud excogitasse potius, quam in Archiuis inuenisse. Nos contra, negationis nostræ firmitatem duplici ratione fulcimus, & euertendis Castaldicæ coniecturæ fundamentis, ut mox patebit; & accumulandis quindecim rationibus, quas in hunc finem conglobaui, numerando.

- 25 Deinde rationem hanc argumentandi à Possibili ad esse, hoc modo, *feri potuit, ergo fuit*, infirmissimam esse, sciunt quicumque à limine logicam salutarunt. Sola enim inficiatione disparet. Hinc Aristoteles l. 2. de generatione, & corruptione, ut benè explicat Augustinus Niphus Sueffanus, docet causam, non necessariam, etiam positis proximè omnibus incitamentis, & dispositionibus ad ambulandum, aliquando non ambulaturam, quia causa libera est. Multo minus de Beato Caietano affirmare possumus perrexisse Venetias, cum posset pergere, tum quia causa libera erat, tum quia non cōstat nobis habuisse in promptu causas motiuas, & impulsiuas professionis

Ias. in l. si
mancip. nu.
2 de col-
lar.

Card. Bell.
t. 1. contr.

Supra §. 7.
nu. 22.

Arist. l. 2. de
gener. tex.
64.
Aug. Sueff.
ibid.

tionis : neque Castaldus aliam attulit, nisi gubernationem Ordinis, quæ mox elidetur. Adde, quòd captiosa ratio argumentandi censetur, & ad capti-
onem consequentis reuocatur : cum minus commune inferatur ex magis communi : vt si dicas : *est animal : ergo est homo*. Falsa est hæc consecutio. Similiter in re proposita; ex potentia, quæ anceps est ad esse, & non esse, inferitur determinatè, esse. Præterea si hæc illatio admitteretur absolute in humana vita, nihil certum haberemus in historijs : quoniam historici fingerent quæ vellent. Mortuum esse tradent hoc anno regem illum, quia mori potuit. Nihil in iudicijs iusti dispicerent iudices, si, quia Milo parare potuit insidias Clodio, parauisse dicatur, & credatur. Tollendus esset à corpore iuris ciuilibus titulus integer de damno infecto. Nam ex Caio iurisc. *damnum infectum est, quod nondum factum est, sed futurum veremur*, quia fieri potest. Denique euerteretur articulus fidei, qui est, Deum posse facere alia multa, quæ non fecit, aut facit : vt explicat D. Thomas, & cum eo Theologi docentes, Deum non omnia fecisse, quæ sunt possibilis, quæque ipsius infinita potestas producere potuit, & potest. Quod autè interdum Theologi inferant factum ex eo, quòd fieri potuit, ideo fit, quod certum habent factum ex fide. At si hæreticus præclaro testimonio S. Augustini confossus, iaceret codicem esse corruptum, non quia veteres codices eo testimonio carent, sed eo solo, quòd corrumpi, & radi potuit, repellitur, & tacere iubetur. Sic Iacobus Gretserus noster disputans aduersus Simonem Lithum Misenum Calvinianum, hominem obmutescere coegit, negantem à S. Athanasio scriptam esse S. Antonij vitam, quia potuit ab alio Athanasio conscribi, nec vllam coniecturam, seu probationem ferebat; cum ipse contra quinque, sexue Patres partim Græcos, partim Latinos obiecisset, qui S. Athanasij eius vitæ auctorem prædicabant.

Infra 9. 10.
nu. 28.

L. 2. ff. de
dam. infec.

Iac. Gretf.
apo. 3. adu.
Mison. l. 5.
c. vn.

§. IX. D. CASTALDVS.

„ 26 **O** Chini enim deprehensio non Quadragesi-
 „ mali tempore facta est, sed cum diebus fe-
 „ stis in eadem S. Ioannis Ecclesia hoc anno hæreticus
 „ concionaretur.

Ad §. 9. Iulij responsio.

27 Perlibenter accipio, quod mihi datur à Castaldo,
 extra quadragesimam Ochinum à B. Caietano fuisse
 auditum, & deprehensum hæreticum. Ex quo colligo
 eundem Caietanum post Festum Pentecostes non
 abfuisse Neapoli. Verisimile est Ochinum, qui magni
 nominis concionator erat, concionatum in aliqua
 celeberrima vrbe fuisse tempore magni ieiunii. In-
 terquiescere solent post quadragesimam fatigari co-
 cionatores. Itaque circa Pentecosten venisse potuit
 Neapolim, quæ incidit illo anno in quartum diem
 Iunii, & in Dominicis, & festis diebus post Penteco-
 sten in populum venenatas conciones euomuisse.
 Non vnus concionis auditione callidissimus vete-
 rator poterat deprehendi: sæpe à Caietano fuerat
 audiendus: vt factitasse anno quoque 1539. quo re-
 diit illuc Ochinus, & in templo primario conciona-
 tus est, tradunt idem Castaldus, & Caracciolus in
 vita eiusdem Beati: Itaque mense Iunio, & sequenti-
 bus Ochinus à Caietano est auditus: quibus mensi-
 bus non sine magno vitæ periculo Neapolim deseri
 à quoquam, aut intrari, notissimum est. Fauet mihi
 Caracciolus, qui perspicuè scribit, Octobri mense
 anno eiusdem cum duobus sociis, ad comitia Romæ
 abiisse. Quo fit probabilissimum, æstate præcedente
 Neapoli non extulisse pedem. Quamobrem toto illo
 tempore æstiuo anni 1536. Venetiis Caietanus esse
 non potuit. Has difficultates cum veritate congruen-

tes

Castal. c. 9.
 vitæ.
 Carac. in
 vita.
 Caiet. p.
 241.

tes prouidens Castaldus in hac ipsa epistola scriptis potuisse Caietanum Venetias petere ; vel sub finem anni 1535. vel sub initium 1536. Quod estugium utrū Castaldum tueatur necne, considerabitur eò loco.

*Infra S. 13.
nu. 41.*

S. X. D. C A S T A L D V S.

28 **N** Ec miretur Nigronius modò Neapoli, modò Venetijs Caietanum breui temporis intervallo adfuisse; cum nascentis familie commoda, parens optimus fortasse moderari non posset, nisi tribus alijs socijs Venetam ciuitatem ea tempestate excolentibus ad consiliū vocatis. Hac enim ratione Sancti Ordinum fundatores instar fulguris coruscantis, modò in hanc partem, modò in illam excurrere visi sunt, quo suorum necessitatibus Religiosorum consulto prouidere non desinerent.

Ad 9. 10. Italij responsio.

29 Præscriptis verbis potissima coniectura Castaldi comprehenditur, qua conatur reddere probabilem excursionem Venetam Caietani: quia videlicet nascentem familiam moderabatur. Rectè Sacchinus noster sciscitatur è Castaldo, si B. Caietanus Ordine vniuersum gubernabat, Quæ tam graues causæ in perexigua familia tam longi itineris suscipiendi? ubi vel tenuissima reperitur horum negotiorum Venetijs tractatorum memoria? Quæ necessitas Venetijs conueniendi, cum postmodum Romę omnes cōuentum essent habituri? Adde quòd ex Caracciolo Bonifacius à Colle, Venetæ domui præfuit ab anno 1533. vsque ad annum 1535. si præsentia Caietani necessaria fuit ad alium Præpositum eligendum, anno certè exeunte 1535. Venetias perrexit, vt triennium Bonifacio, vt mos ipsis erat, tribuatur. Vidit Castaldus hanc necessitatem esse nullam, & ab eo post

*Carac. p.
35.*

post scriptionem meam excogitatam, vt meæ primæ confutationis ictum declinaret; proinde, qua est ingenuitate, victus à veritate adiecit dubitandi verbū, *Fortasse*: quo rem certam sibi non esse declarat, & religiosam prudentiam præferret dubia pro dubijs asserendo.

- 30 Me verò reuocat à fide præstanda huic dicto, seu coniecturæ, non modo Castaldi ipsius hæsitantia, sed etiam ratio suppeditata mihi, partim à communi scientia scriptorum præteriti sæculi, partim ab historicis Ordinis istius. Sine titubatione nego B. Caietanum toti Ordini anno 1536. præfuisse regendo. Tribus modis possumus concipere animo, ac mente formam gubernationis illis initijs in Ordine Clericorum Regularium. Aut more veterum monachorum, vnumquodque cœnobium habebat suum patrem, ac Præpositum, à quo regebatur. Hæc ratio gubernandi videtur colligi, ex eo, quòd anno 1588. teste Reu. Episcopo Acerrarum, fuit mutata forma gubernationis eousque retenta, & electus Præpositus Generalis Ioan. Baptista Milanus, qui vt caput Ordini vniuerso præfset, vt fit in alijs Ordinibus numerosis. Si gubernandi modus ita se habebat illo tempore, B. Caietanus non regebat totam familiam, sed solum Neapolitanam domum. Aut similis gubernatio erat Ordinis præstantissimi Cartusianorum, in quo, qui Prior est magnæ Cartusie, in diocesi Gratianopolitana constitutæ, quæ primaria est antiquitate, ac sanctitate, totam quoque Religionem moderatur. At si sic regebantur Patres Theatini, cura generalis non incumberebat B. Caietano, qui nondum stabilem domum Neapoli repererat, ne anno quidem sequenti, 1537. vt Caracciolus asserit, Castaldus non diffictetur, & clarè habetur ex Patrum Neapolitanorum expostulatione cum Prorege facta: proinde cœnobium formatum non regebat, quod antiquitate, magnitudine, aut alijs nominibus Veneto anteferretur.

Quin

Tuf. hist. e.
5. & 60.

Carac. pag.
219. & p.
136.

Quinetiam Caietanus Neapolim venit, vt docebitur
filius, subditus, non superior; ab alio missus, non sua
sponte profectus. Itaque si hæc forma regiminis erat
in vsu, rector vniuersalis necessario erat Veneti cœ-
nobij Præpositus, Atque is erat Bernardinus Scottus
Sabinensis anno 1536. exeunte, quo tempore crea-
tus est Cardinalis Carafa, vt clarè tradit Tufus: quo
fit, vt Caietanus à gubernatione illo tempore exclu-
datur. Iisque probabile Scottum suscepisse Bonifa-
cio, qui ex Caracciolo rexit eam domum vsque ad
ann. 1535.

- 31 Tertia forma gubernationis potest animo fingi, vt
præter Præpositos cœnobiorum, alius esset, qui cun-
ctis Sodalibus præficeret, & cœnobiis, præsertim post
inchoatum Neapolitanum, siue is esset Venetæ do-
mus rector, siue non esset. Ea cura vniuersalis, si Tu-
fo fidem habeamus, nemini hærebat, sed si in vllò
fuit, erat illo æno probabilius penes Carafam, quàm
penes B. Caietanum. Prima suasio est, quoniam ra-
tione congruebat, vt ille regeret cunctum Ordinem,
qui fundauerat, vt vidimus fastitatum in Ordine S.
Benedicti, Cartusianorum, Prædicatorum, Minimo-
rum, in Societate Iesu, in Ministrantium ægrotis, &
alijs, quos recensere, nec necessarium est, nec parum
laboriosum. At scriptores illius æui, qui de Carafa
loquuntur, vel de origine Ordinis Theatinorum, om-
nes Carafæ, vel primas tribuunt in eiusdem fundatio-
ne, vel ipsam familiæ religiosæ foundationem: cum
scribunt cum fundasse Ordinem cum tribus alijs;
eoegisse, aut adscinisse sibi socios; denominasse Re-
ligionem ab suo Episcopatu, primum esse instituto-
rem. Ita Ioannes Paulus Flavianus in oratione fune-
bri Pauli Quarti, edita ab Antonio Caracciolo. An-
tonius Carafa, postea Cardinal. in quadâ narratione
de vita Pauli eiusdè, vulgata typis ab eodè Carac-
ciolo, Nauarr. in consilio pro ipsis factò. Fr. Felix
Castelfranco Ordinis Prædicatorum in compendio

Caracc. p.
119.
Idè p. 147.
nu. 6.
Nau. cõf. 9.
de m. aiorit.
& obed.
Id. p. 48.

H

Chron.

Onuphrius
Panuin. in
vit. Pauli 4.
Marfil. Ar-
chiepif. Sa-
ler. tr. de
orig. red.
eccl. p. 1. c.
16. nu. 29.
Molf. conf.
45. n. 7.
Morig. l. de
orig. Relig.
c. 50.
Rut. Benz.
l. 1. de lu-
bil. c. 8.
Em. Rod. t.
1. regul. q.
3. ar. 14.
And. Stella
lib. 3. vitæ
Æmiliani.
Turtura li.
1. c. 17.
Alf. Ciacc.
hif. de Pon-
tif. & Car-
din. p. 2. in
Paulo 4.
Silu. Mau-
rol. hif. re-
lig. l. 5. c.
de cler. re-
gul.
Azor. c. 1. l.
13. c. 11. q. 8.
Ribad. l. 1.
vitæ Layn.
c. 11.
Castal. in
vita. Pauli.
4. c. 17.

Chron. Præd. edit. 1566. Romæ. Marius Matefilanus
lib. de Guelfis, & Gibellinis par. 2. fol. 42. referente
Caracciolo eodem. Onuphrius Panuinius in vita
Pauli. M. Antonius Marfilius Columna Salernita-
nus Archiepiscopus Tr. de origine redituum Eccle-
siasticorum par. 2. referente etiam Andrea Molfefio
Clerico Regulari eiusdem Ordinis in consilio 45.
Post hos alii paulo recentiores asserunt eandem po-
sitionem. Paulus Morigia ex Ordine Iesuatorum
in libro de Religionum omnium origine. Rutilius
Benzonus Episcopus Lauretanus in opere de anno
Iubilæo. Emmanuel Rodericus Ordinis Minorum
in tomo primo questionum Regularium. Andreas
Stella Clericus Regularis de Sommasca in vita
Ven. viri Hieronymi Æmiliani Congregationis il-
lius institutoris. Augustinus Turtura in eiusdem
vita lib. 1. cap. 17. Alfonso Ciacconus ex Ordine
Prædicatorum parte 2. de Pontificibus, & Cardina-
libus. Syluester Maurolicus in libro quinto Oceani,
sue Historiæ Religionum, Ioan. Azor. tomo primo
institutionum Moralium. Ribadeneira in vita Iaco-
bi Laynez, latinè reddita ab Andrea Schotto. Hor.
Turfell. lib. 10. epitom. Histor. Hic dicet fortasse ali-
quis, numeratos scriptores minus propriè locutos;
famam vulgarem secutos; ortam ex appellatione
Theatinorum, & primas Beato Caietano esse dan-
das. Verum id existimandum non est de Flavio, qui
funebrem habuit orationem, quem nemo iure dubi-
tare potest; quin à Patribus fuerit de veritate edo-
ctus, & similiter Nauarrus. Neque id affirmari de-
bet de Antonio Carafa sanguine propinquo, & con-
scio arcanorum. Sed quid responderi potest, si Ca-
staldus ipse, ac Sodales producantur? Ille scribens
Pauli vitam, appellat in fronte operis sine limita-
tione, aut additione vlla, fundatorem Ordinis Cle-
ricorum Regularium, & cap. XVII. asserit ab eo in-
stitutam suam Religionem; eundem dedisse suæ Re-
ligioni

ligioni principium, & Regulam. Marcellinus de Odda Præpositus generalis, in facultate impressionis vocat nostrum Institutorem. Antonius Caracciolo in dedicatione operis ad Paulum V. vocat Paulum IV. Conditorem Ordinis: & in vita B. Caietani tradit, suum Ordinem fuisse à Carafa recens fundatum. In cap. 53. historię scriptę ab Episcopo Acerrarum dicitur Fundator illius Religionis. Denique in Constitutionibus dicitur Monasterium Sapientię extructum à sorore Pauli IV. Congregationis nostrę Institutoris. Verum hoc loco rursus alius ingeret mihi dictorum horum interpretationem, à Quadriga Ordinem esse fundatum: sic scriptum legitur in præfatione ad constitutiones huius Ordinis: hoc est, quatuor fuisse fundatores, ut ita dicatur, in solidum. Atque hoc confirmabit ex Ioan. Antonio Angrifano qui faciens potestatem Caracciolo sua collectanea excudendi, ait illis contineri gesta quatuor Patrum, qui suum Ordinem fundarunt, & in facultate concessa Castaldo vulgandi vitam B. Caietani, scripsit eum esse unum è quatuor fundatoribus; proinde cū Carafa dicitur fundator, alij non excluduntur, & multo minus B. Caietanus. Sed hoc effugium præcluditur. Primum, quia si Caietano reliqui fundatores æquantur, non illi fundatoris nomen convenit magis, quam vel Paulo Consiliario, vel Bonifacio à Colle. Cur ergo Castaldus vult ab eo Neapoli commorante nascentem familiam potius regi, quàm ab alijs? Deinde historici huius Ordinis huic interpretationi repugnant; quia principatum tribuunt Carafę, seu primatum inter quatuor, seu præponunt tribus Sodalibus. Nam Episcopo Tuso in cap. 1. Carafa est *primus auctor, caput, & fundator*. cap. 4. *primus fundator*. cap. 5. *præcipuum membrum, & caput*. Caracciolo inter fundatores est præcipuus Caietanus post Carafam; quo loquendi modo sine cōtrouersia Caietano præponit Carafam. Castaldus

Carac. p.
214.

Tufus hist.
c. 53.
Const. p. 1.
c. 6.

Tuf. c. 1. &
4. & 5. hist.

Carac. p.
177.

scribens, vt dixi, datam suæ Religioni cum principio regulam à Carafa, quid aliud significare potest, nisi principatum in fundatione? Qui nam in Ordinibus dat regulam, nisi Primarius fundator?

- 32 Alius, & fortasse Castaldus, se declinare istum arbitrabitur dicens, ambos esse primarios fundatores, sed ratione diuersa, Caietanus fundator dicitur, quia primus de Religione reformationum Clericorum condenda cogitauit; primus socios quæsiuit, & cogere cœpit. Carafa vero, quia Sodalibus primis, dignitate, scientia, ætate, atq; auctoritate anteibat. Quam ob causam Pontifex in litteris, ac breuius primo loco Carafam nominat: in professione facienda, primus solemnia vota nuncupat: post professionem primus à cæteris in Præpositum eligitur. Hæc non inscianter dicuntur: sed non commouent quidquam meam propositionem de potestate gubernandi in Carafa residente. Etenim parum mea refert vter eorum propriè sit appellandus fundator, aut qua de causa reliquis præpositus, dummodo mihi concedatur potestatem gubernandi Ordinis in Carafa potius, quàm in Caietano resedisse, potissimum quo tempore Neapoli degerebat Caietanus. Hæc enim tantum de causa prouinciæ hanc suscepi probandi Carafam fuisse primarium fundatorem: vt scilicet obtinerem administrationem Sancti gregis, quamquam pusilli, habuisse: quo impetrato, sit per me Caietanus aut primus, aut æquè fundator. Hoc vt facilius impetrem, mihi probandum, suscipio ex eorum dictis, factis, scriptis.

- 33 Prima ratio. Nuncupatis solènis votis, quatuor illi Patres in ipso S. Petri templo elegerunt in Præpositum Ioannem Petrum Carafam, vt tradunt Tufus, Caracciotus, & Castaldus: qui in vita Caietani speciatim ait, electum fuisse in *primum Prapostitum, & caput totius Congregationis*. Electionem Episcopus Caietanus Papæ commissarius in excipienda eorum professione, confirmauit auctoritate Apostoli-

Tuf. c. 2. hist.
Carac. pag.
258.
Castal. c. 2.
attæ Paul.
& c. 3.
vitz Caiet.

ca.

ca. Dices præscriptum à Pontifice Clemente in diplomate erectionis, vt Præpositus vsq; ad triennium, & non ultra confirmari posset. Propterea, vt refert Caracciolus, post triennium, hoc est anno 1527. Venetijs, quo se receperant post Romanæ vrbis direptionem, die S. Crucis exaltatæ B. Caietanum parui pregis pastorem elegerunt. Sed cur idem Caracciolus ait anno 1528. Veronam missum Bonifacium, cum septem socijs à *Theatino Episcopo, & à Caietano, penes quos tum rerum summa erat?* Si Caietanus Præpositus, cur se immiscet Carafa in missionem Veronensem? conijcere licet, Caietano domus gubernationem commissam, sed Episcopo Religionis administrationem. Vt vt res sit, lego apud eundem Caracciolum anno 1532. Carafam iterum Præpositum Venetijs. Eodem anno rogatur à Ciuitate Neapolitana per litteras, vt socios mittat Neapolim, vt refert Tufus, quod non fecisset ciuitas, nisi superiore Ordinis esse cognouisset, à quo id posset impetrare. Idem Carafa pro imperio mittit Neapolim an. 1533. B. Caietanum cum Ioanne Marinono socio, vt narrat Caracciolus in vita Caietani. Carafa item ad sororē scribens, anno 1534. vt est apud eundem Caracciolum, asserit à se missos Caietanum, & Ioannem: qui loquendi modus potestatem significat. Adde quòd in discessu B. Caietanus edidit memorabile illud exemplum humilitatis, & indifferentiæ (quòd iam retuli) recusans eligere sociū pro suo arbitratu: quamuis illi facta esset à Carafa potestas. Si fuisset alijs Præpositus, non dixisset illa verba, digna quidem cedro, & ære, sed indicia subiectionis: *ego ne socium eligam, quem malim? Immo oro, atque obsecro hunc, quem cernitis Christum confixum Cruci, vobis vt inspiret, illum mihi iungere socium; qui mea maxime omnium aduersus sit voluntati.* Quia ergo Carafam agnoscebat caput, ideo se humiliter, ac religiose gessit, vt par erat, in repudianda optione Sodalis. Neque vero, quòd

Carac. pag. 312.

Id. p. 170.

Id. p. 130.

Tuf. cap. 4. hist.

Caracc. p. 314.
Id. p. 129.

Supra §. 4. n. 15.

quòd Carafa dicatur Præpositus domus, cum misit Neapolim Caietanum, officit meæ causæ. Nam illud habeo, religiosam iurisdictionem, seu potestatem, in Caietanum, & ceteros penes Carafam tum fuisse, cum illi mittebantur illuc; nec postea legitur amplius in Caietanum fuisse translata. Quinetiam ex Caracciolo Caietanum Neapoli degens mense Septembri eiusdem anni, quo ierat illuc, declaratus absens Venetijs Præpositus Neapolitanus.

Carac. p.
222.

Carac. p. 25 34 Altera ratio probans in Carafæ, non in Caietani manu per id tempus administrationem totius familiæ fuisse, eruitur ex epistola valde luculenta Carafæ Venetijs data 1534. 18. Ian. ad Caietanum, & socios Neapoli commorantes, quam vulgavit typis Antonius Caracciolus in suis collectaneis. In ea loquitur tamquam potestatem habens, & gubernans vniuersum Ordinem: quod in viro probo, qui mundi gloriam conculcauerat, & Ecclesiasticis dignitatibus se abdicauerat, vt in humilitate, ac subiectione Deo seruiret, nõ est tribuendû arrogantia, sed legitimo iuri, illi à familia ritè collato. Obseruentur hæc pauca in exemplum. Renuit Carafa duos à socijs Neapoli cõmorantibus propositos sibi, vt in Ordinem adscriberentur. Cogitat de mittendo Caietano Romam, vt Pontifex in Urbem redierit. Transmittit Neapolim formam professionis à Petro Veronenfi faciendæ. Ait se promouisse Gregorium ad Diaconatum, & euecturum ad Sacerdotium. Recipit in Religionem Simonem Bergomensem. Hæc nemo prudens negare potest, quin sint actus religiosæ potestatis, & legitimæ auctoritatis, non solum in domum, & socios Venetos, sed etiam in cœnobium, & Sodales Neapolitanos, ac nominatim in ipsum Caietanum, quem Romam mittere cogitabat, & cuius postulatis non obsequitur. Si hæc facit, vt Præpositus Veneti cœnobij, ergo Venetus Præpositus etiam Neapolitanis imperabat, rerumque omnium potestatem habebat.

ve.

verum Caracciolus non id facile concedet, quoniam scripsit in margine paginae 25: Bonifacium à Colle Carac. p. 15 præfuisse domui Venetæ ab anno 1533. vsq; ad 1535. & Tufus, vt scripsi, tradit Bernardinum Scotum Venetæ domui præfuisse, cum Carafa Romam euocatus est. Igitur Carafa cum hæc scribebat anno 1534. exercebat hanc potestatem vt Præpositus Ordini vniuerso. Et sanè valde probabile est, vt constituta domo Neapolitana creuerint occupationes, atq; ideo gubernationem vniuersalem vni tradiderint, qui domesticis negotijs nequaquam distineretur. In hoc minime laboro: sed conficio: ex hac longiori disputatione, cum Caietanus non regeret Ordinem, sed potius Carafa, non fuisse opus Caietano Neapoli discedere Venetias, vt nascentis familiæ commoda procuraret: quod Castaldus putabat esse argumentum (quamquā sub dubio, & timide) Venetæ controuersæ professionis.

- 35 Ex eadem disputatione traho rationem aliam ex præmissis, quæ secunda numeratur ex parte Caietani: nimirum improbabilissimam esse petitionem S. Ignatii factam Caietano. Recta ratio dictabat, & prudentia non vulgaris cum experientia coniuncta præscribebat Ignatio, vt ad superiorem vel cœnobij, vel Religionis, vt in Ordinem admitteretur. At Caietanus non erat domus Venetæ Præpositus, sed Neapolitanæ; non rector Ordinis, vt probatum est. Habebat aliquam cum Carafa familiaritatem Ignatius, vt omnes fatentur; nullam cum Caietano, qui Venetijs esse potuisse dicitur paucis diebus: cur non conuenit Carafam? cur non egit cum eo de suæ mutatione vitæ? Dicit aliquis (tacitis omnibus dubitationibus occurrendum est, vt veritas è tenebris luceat) Non egit cum Carafa, quia similitudines quædam intercesserant inter ipsos. Quæro primum, unde habes similitudines ortas, antequam cogitatio de amplectenda noua illa Religione subiret animum Ignatii?

fi

si Carasam adiisset ante similtates, benigne, atque amanter fuisset auditus. Deinde respondeo (tantisper omitta discuffione de veritate, & grauitate harum similtatum) respondeo inquam dilemmate: vel Carasa erat amicus Ignatij, vel ab eo alienior. Si amicus, quidni ad illum accederet ad petendum habitum? Si alienior ab Ignatio, neque hic tentasset ingressum in Religionem à parum amico erectam, & gubernatam, vel in qua plurimum posset, quod tene- ret primas: neque Carasa petentem recepsisset, quem Ordini minus bene affectum, ob similtates, suspica- retur. Quod si dicatur conuenisse Caietanum, vt eo tamquam internuncio cum Carasa supremo fami- liae Præposito vteretur, pugnat hoc cum narratione Castaldi, quam oppugno, in qua B. Caietanum tan- quam potestatem habens recipiendi, & Ignatium audit petentem, & reijcit auditum. Nec per hoc ef- fugium tollitur vis dilemmatis de similtate cum Carasa, ob quam, si tanta erat, vt charitatem mutuam frigefaceret, ne opera quidem interuentoris fuisset admiffus. Multo minus euitat istum, si dicat Castal- dus, Caietanum habuisse facultatem recipiendi no- uitos, secumque Neapolim abducendi; tum quia hoc est diuinare: tum quia epistola iam relata de- monstrat potestatem admittendi nouos socios in communem coetum in Carasa tunc fuisse, qui Simonem Bergomensensem pro libito adscripsit, oblatos à Caietano competentes repudiavit.

§. XI. D. CASTALDVS.

- „ 36 **Q** Vis crederet Ignatium annis 29. & 30. in
 „ Belgium, & Angliam, bis, vel ter excurriffe,
 „ vt stipem à mercatoribus cogeret, cum apud Riba-
 „ denciram, cæterosque habeat ab anno 28. vsque ad
 „ 35. Lutetiae studiorum causa constitiffie?

- 37 Probare conatur Castaldus excursionem B. Caietani exemplo S. Ignatii Lutetiae commorantis. Sed nihil proficit ob magnam diuersitatem factorum, & personarum. B. Caietanus cœnobio gubernando additus; S. Ignatius liber, & sui iuris. Ille senior; hic iunior. De illo scriptores ita loquuntur, vt Neapoli recessisse negent: de hoc historici nostri clarè asserunt, bis, terue, & sæpius Lutetia, dum studeret, recessisse.

§. XII. D. CASTALDVS.

- „ 38 **S** Ed & B. Caietano nō temere effusum. Is enim,
„ vt erat erecto vir animo, & in proximorum
„ salutem accenso, temporis compendio plena incom-
„ modis itinera aggredi solebat, vel animabus, vel sui
„ Ordinis bono profuturus. Liceat nunc vnus, aut al-
„ terius reminisci, quorum nec Tufus, nec Caracciolus
„ meminit. Neapoli morabatur senio pænè confectus
„ cum Romam petijt S. R. E. Cardinalem allocuturus,
„ sed tam breui redijt, vt Neapolitani proceres, prius
„ regressum, quàm profectum sciuerint. Hinc etiam
„ Veronam vsque excurrit, nescio quid pro Giberto il-
„ lius ciuitatis Episcopo acturus, statimque Verona
„ migravit, vt è manuscriptis fide plenis in archiuo S.
„ Pauli asseruatis liquidò constat.

Castal. c. 8.
vitæ B. Caiet.

Id. c. 6.

Ad §. 12. Iulij responsio.

- 39 Affert hic quoque in probationem excursionis Venetæ, duas excursiones B. Caietani, sed nihil roboris habet eadem ratio argumentandi, superius con-
tusa: excurrit alias, ergo potuit excurrere Venetias, ergo excurrit. Potuit enim, sed æque non potuit, & nisi probetur excurrisse, semper iure negabitur illa
excursio, quoniam ex posse contingenti ac libero, vt

Sup. §. 8. n.
25.

Scholasticorum more loquar, non infertur esse, & factum esse. Vt probet Venetam professionem sine scientia duorum suorum historicorum esse potuisse, producit duas excursiones Caietani, Romanam, & Veronensem, quarum ait nec Tufum, nec Caracciolum meminisse: quæ nihil ipsi profunt. Aut enim excursiones hæ, sunt illæ, quarum ipse meminit in vita Caietani cap. 8. & 6. vel ab illis diuersæ. Si sunt eadē, vt notæ marginis designant, ipsum feriunt. Nam Romanæ excursionis meminit Episcopus Tufus cap. 9. historię, atq; Antonius Caracciolus copiosius in suis collectaneis pag. 250. Veronensis autem mentionem facit ijdem: Episcopus quidem in cap. 61. Caracciolus vero pag. 245. & 270. Si sunt diuersæ, cur designantur in margine loca illa vitæ Caietani? cur non explicantur tempora, quibus sunt factæ? cur non producit manuscripta illa plena fide, vnde aliquid lucis haurire possemus?

§. XIII. D. CASTALDVS.

- „ 41 **P**otuit igitur B. Caietanus, vel sub finem tri-
 „ gesimi quinti anni, vel sub initium trigesi-
 „ mi sexti Venetias petere, rebusque cum socijs com-
 „ positis, Adriatico transfretato, vti solebat, Neapo-
 „ lim iterum redire, Romam post Neapolitana nego-
 „ tia expedita profecturus.

Ad §. 13. Iulij responsio.

42. Et si B. Caietanus Venetijs exeunte anno 35. esse potuit, tamen cum Ignatio congregari non potuit, qui nondum Venetias attigerat. Propendet in hanc sententiam Castaldus; cum ait paulo post, *se non temere colligere sub eiusdem anni (36.) initium etiam aduentasse Venetias.* Eam facio perspicuam hoc modo. ex Ioannis Petri Massei narratione, cui adscribitur Ioannes Lucena scriptor vitæ S. Francisci Xavierij,

Infra §. 14.

Maff. l. 2.
vitæ cap. 1.
Lucena l. 1.
vitæ Xau. c.
4.

uerij, per autumnus tempus anni 1535. Parisijs recessit. Pyrenæis môtibus superatis in patriâ nudis plantis, & cruribus perrexit. Ibi res domesticas composuit; domum paternam sanctis legibus conformauit: in oppido ipso conciones habuit, vitiosas consuetudines euellit, multa bona opera constituit; per tres menses, ut in relatione Cardinalis à Monte dict. in hospitali Magdalenz substitit. Inde pedes Nauarram, Castellam (quæ prouinciæ sunt) Toletum usque peragrauit: socios veteres conquisiuit; recentium negotia, quæ habebat in mandatis, expediuit. Quæ omnia tam accuratè expendo, ut intelligatur in ijs multum temporis esse consumptum, nec Valentiam peruenire potuisse, nisi hieme adulta. Ratio quoque temporis habenda est, quod sibi nauigatio, & tempestas rapuit, antequam Genuensem caperet portum. Genua discedens, pedes itidem, multos dies in illo periculoso itinere per Appenninum posuit, ut Bononiâ perueniret. Bononiæ ægrotauit, teste Ribadeneira, dies aliquot in Collegio Hispanorum moratus est, ut reficeret vires, ex Maffeo, & Orlandino: aliquid etiam temporis itineri, quo Venetias Bononia perrexit, datum est. Si summa bene supputando colligatur, non ante finem hiemis Venetijs conuiescere potuit. Afferatur in Archivo Romano narratio quædam Io: Polanci, qui cû S. Ignatio diu vixit, eique fuit ab epistolis; extantque præterea scripta, vnde Franciscus Sacchinus Secretarius Societatis à me de hac re consultus, respondit 27. Martij 1620. colligi, non peruenisse Venetias Ignatium ante finem hiemis. itaque conijcere licet sub finem Martij anni 1536. eum celeberrimam urbem appulisse. Ex præmissis soluta est prima pars difficultatis, concorditer cum Castaldo, non potuisse colloqui Beatos inter se anno 1535.

43 Restat de anno 1536. dicendum. Si velimus sub initium anni 1536. Caietanum Venetias adnauigasse, aut inde renauigasse per Adriaticum mare, parum

probabiliter loquimur; cū huiusmodi nauigatio media hieme sit periculossima. Verum dato, & non cōcesso, huius initio anni profectum Venetias (quod post Natale, & Epiphaniarum diem festum celebratum in sua Ecclesia fieri docuit) non potuit esse cum Ignatio, neque Ianuario mense, neque Febuario, & vero etiam neque Martio; quoniam ponimus probabilibus ducti coniecturis, S. Ignatii appulsum ad eam urbem sub finem hiemis, quæ verno æquinoctio finiri solet, in regionibus præsertim frigidioribus, quales sunt Venetiæ, pokum Arcticum eleuatum habentes gradibus quadraginta quinque. Adde quòd illo anno dies cinerum, quem ieiunium Quadragesimale sequitur, in Kalendas Martias incidit: resurrectionis vero Dominicæ dies in xvi. Aprilis. Nec quisquā prudens existimabit B. Caietanum tam sancto tempore à suo cœnobio abfuisse: quo tempore pastoris præsentia valde necessaria est ouili, tum propter domesticos ipsius curæ cōcreditos, tū propter extraneos aliquot, quos minime negligebat. Si refugiat Castaldus ad mensem Maium, tunc plures, grauioresque difficultates illi oriuntur. Non enim quintus anni mensis dici potest initium anni: & verisimile est iam fuisse inchoatā falsam criminationem aduersus Ignatium, qua exardescente non erat opportunum tempus agendi de ingressu sanctæ illius Religionis. Itaq; si B. Caietanus Venetiis fuit anni 1536. initio, probabile est ante Martium rediisse Neapolim, vt non potuerit Ignatium videre. Probabile dixi, spectata prudentia gubernandi, & sanctitate B. Caietani, qui pœtrea multo senior, vt Ascensionis Dominica die cum sociis suis in cœnobio, atque in Odeo interesset Neapoli, sessus licet pridiano itinere, noluit Atellæ quiescere, sed nocte ipsa Neapolim excurrit: quod ipse Castaldus cū Caracciolo testatur. Referantur huc, quæ dicam ad §. XXI I I.

Castal. c. 8.
vitz. Carac.
p. 250.

§. XIV.

§. XIV. D. C A S T A L D V S.

„ 44 **N** Ec vero Caietani cum Toletano Prorege
 „ congressus Nigronium iuuat. Est enim
 „ Parens noster, nostros, seq; dixerit Neapoli quatuor
 „ integros annos mansisse; non inde sit non potuisse, vel
 „ parum Neapoli discedere sua munera obiturum. Præ-
 „ sertim cum de tota familia locutus fuerit; quod in-
 „ dicat illa vox, *Mansimus*, quam & Petrus Veronensis
 „ tunc temporis Neapolitanæ domus Præpositus pro-
 „ tulit, & tamen multis post Caietanum mensibus ean-
 „ dem ciuitatem incoluit. Non aliter de Ignatio dictum
 „ est anno 1528. vsque ad 1535. in Galliis vacasse stu-
 „ diis: cum sæpius in varias regiones eodem tempore
 „ abierit, Belgium, Angliam, finitimasque prouincias
 „ lustrans. Accedit Caietanum anno 36. duobus mensi-
 „ bus Romæ constitisse, vt comitia celebraret: quæ ta-
 „ men à Neapolitana ciuitate distractio Thienæ asser-
 „ tionis veritati non officit.

Ad §. 14. Iulij responsio.

45 Dixi superius cum Sacchino, constare de Neapo-
 litana commoratione; de professione, siue excursio-
 ne Veneta non constare; quæ ad effugium excogita-
 ta videtur, cū nulla probatione fulciatur. Meminerit
 Castaldus summi Oratoris verba in M. Antonium
 iactata: *Quid est minus, non dico Oratoris, sed homi-
 nis, quam obijcere aduersario, quod ille si verbo ne-
 garit, longius progredi non possit, qui obiecerit.* Itaq;
 pernego, vt hæcenus negaui, Caietanum excutisse
 Venetias, & cum Ignatio congressum. Difficillimum,
 mihi credat, est probare septem illis circiter mensi-
 bus, qui inter hiemis finem, & Romanam Caietani
 professionem intercurrunt, duos illos Beatos com-
 poni potuisse; cum tam multa ex parte vtriusque re-
 pu-

Supra §. 8.
n. 24.

Cic. phil. 2.

Supra §. 7.
nu. 22.

pugnent, quæ omnia cursim numerata sunt; & partim iam enucleata diligenter, partim in decursu responsionis explicabuntur. Nec exemplum S. Ignatii quidquam mihi obest: quoniam historici nostri nusquam, & numquam scripserunt, eius Lutetianam mansionem adeò constantem, & continuatam fuisse, ut inde numquam aliquò decesserit; cum ingenuè, ac disertè tradant aliquoties aliò perrexisse, ut iam me dixisse recorder.

Supra §. 11.
nu. 37.

§. XV. D. C A S T A L D V S.

„ 46 **S** Ed age iam ostendamus Ignatium multo ante
 „ O&obrem mensem Venetijs fuisse, ut omni-
 „ no appareat, potuisse cum Caietano agere, ante Ca-
 „ ietani discessum. Scio adhuc sub iudice esse, quo mē-
 „ se Ignatius Venetias appulerit. Quod omnes faten-
 „ tur, hoc est, ipsum anno 36. ex Hispania redeuntem
 „ Venetias excepisse, & vsque ad 37. retinuisse. Sed
 „ ex ijs, quæ in eadem Ciuitate Ignatio acciderunt, nō
 „ temerè colligo, sub eiusdem anni initium eum ad-
 „ uentasse. Orlandinus inter alia hæc tradit. *Egit* (id
 „ est Ignatius) *inter alios familiariter cum Ioanne*
 „ *Petro Carafa, &c. & paulo post: Ceterum priusquā*
 „ *usu aliquo, consuetudineque Io. Petrus mores cal-*
 „ *leret Ignatij, falsis criminationibus adductus, ut*
 „ *erat in his, quæ ad orthodoxam fidem pertinent,*
 „ *seuerus, & acer in primis censor, minus eius faue-*
 „ *re causa, in ea, quam diximus, suspicionis procel-*
 „ *la visus est.* Hæc ille. Quod etiam Ribadeneira
 „ narrat lib. 2. cap. 6. Sed Ioā. Petrus Carafa, ut Carao-
 „ ciolus scribit, Mensu O&obri Venetijs discessit. Igi-
 „ tur ante hunc mensem suspicio de Ignatii fide exorta
 „ est: Ioan. Petri contradi&io excitata; eius vitæ pro-
 „ bitas examinata, ac demum Ignatius ad Carafæ con-
 „ suetudinem admissus: quæ omnia paucis diebus ab-
 „ solui nequaquam potuerunt. Præsertim cum ad Il-
 „ lustris-

Orland. l. 1.
hist. n. 122.

„ Iustissimum virum Hieronymum Verallum Apo-
 „ stolicum Nuntium causa delata fuerit : testes sint ac-
 „ cersiti : mores Ignatii examinati, probatique; ac de-
 „ mum de ijs, quæ ad fidem pertinent, sit conquisitum,
 „ quæ non tam cito absoluuntur, ut Nigronius fortasse
 „ suadere conatur. Nec imprudens prætermitto Igna-
 „ tium ante huius procellæ ortum, tres probatos vi-
 „ ros suarum virtutum odore allectos, multorum die-
 „ rum exercitijs excultos ibidem Domino peperisse,
 „ sibi que sociasse. Ergo eo tempore, quo B. Caietanus
 „ Venetijs adesse poterat, Ignatius Venetiis mora-
 „ batur.

Ad §. 15. Iulij responsio.

47 Plus temporis Castaldo tribuo, quam petit. Fuit
 S. Ignatius, ut iam me significasse recolo, Venetiis ab
 hieme discedente anni 1536. usque ad aduentum so-
 ciorum, qui appulerunt 8. Ianuarii 1537. Præterea
 cum sociis commoratus est plusquam duos menses:
 quos Romam misit ad mediam quadragesimam eius-
 dem anni, ipse verò Venetiis restitit, ut omnes histo-
 rici nostri tradiderunt, ob causas ab Orlandino me-
 moratas. Vbi illi Roma reuertissent cum facultate
 Summi Pontificis sacros ordines suscipiendi, præ-
 misso voto castitatis, & paupertatis coram Hiero-
 nymo Verallo Nuntio Apostolico, sunt omnes ini-
 tiati Sacerdotio 24. Iunii 1537. ab Episcopo Arben-
 si. Sacerdotium susceptum secutus est secessus Vicē-
 tinus in Ignatio, qui exacta ætate, dimissis per Italix
 vniuersitates sociis binis ad fructificandum, cum
 Fabro, & Layne Romam profectus cæteros antei-
 uit, ingressusque Romam est Octobri mense, ut me-
 moriæ nostræ tradidit Orlandinus: atque ut ex ijs,
 quæ mox dicam, ipse conicio, exeunte Octobri;
 quod non ante diem 13. eiusdem mensis Venetiis di-
 scesserat. His positis inquiremus nunc diligenter
 ecquan-

Supra §. 13.
nu. 42.

Ribad. l. 2.
c. 7.
Maff. lib. 2.
c. 3.
Orlan. l. 2.
nu. 3.
Rib. l. 2. c. 7
Maff. lib. 2.
c. 4.
Orlan. l. 2.
nu. 12.
Tursell. l. vi
tæ Xauer.
c. 6.
Lu. l. 1. vitæ
Xauer. c. 5.
Orl. l. 2. nu.
35.

ecquando, quove mense potuerint inter se duo Beati, de Religionis ingressu agere. Annus 37. non venit in disputationem, tum quia Caietanus sub eius finem Neapolim redierat, tum quia S. Ignatii socii venerant à Gallia, quibus presentibus, non vult Castaldus factam esse illam petitionem. Coarctatur disputatio ad septem anni 36. menses, qui sunt interdicti inter appulsum Ignatii Venetias, & Caietani discessum, ad Romana comitia.

- 48 Si B. Caietanus excurrit Venetias in anni 35. fine, vel initio 36. vel discessit ante sacra cineraria, ut verisimillimum diximus, & tunc Ignatius, qui venerat sub finem hiemis, non potuit illum videre, præsertim cum necesse illi fuerit, quamprimum inuenire hospitium, conducere domunculam, in qua sic habitaret, ut commodè tractaret de rebus spiritualibus; exigere pecunias, quas per trapezitas illi curauerat Elisabetha Rosella piissima matrona, inquirere Hispanos, à quibus, ut fieri solet, consilio, & auxilio peregrinus Hispanus iuuaretur. Ad hæc, non tam cito potuit ad eius aures peruenire fama sanctitatis B. Caietani, qui tunc cœnobij S. Nicolai non habitator erat, sed hospes ad breue tempus Neapolim remigraturus. Itaque fac venisse Ignatium paulò ante discessum Caietani; dum enumerata illa parantur, expediunturque, B. Caietanus ad celebrandum Paschale ieiunium Neapolim iter instituit, unde cura familiarum, necessitas constituendæ stabilis domus, qua carebant, non patiebatur abesse diutius. Præterea quomodo res ea gesta narratur à Castaldo, non fuit dierum paucorum, sed multorum, quo capite minus verisimilis efficitur illa narratio, quæ tamdiu retinebat Caietanum absentem à grege. Si detineas Caietanum usque ad æstatem, iam plane incredibilem reddes Venetam ipsius mansionem: ac meminisse debes æstiuis Dominicis, festisque diebus audiendum fuisse Ochinum Neapoli concionantem, ut deprehendetur

Supra §. 13
nu. 43.

Maff. lib. 2.
a. 2.

Supra §. 9.
nu. 27.

tur hæreticus : atque eo tempore auditum , vt probatum est superius .

- 49 Postremo, Castaldus hoc loco demonstrat diuturnam fuisse causam iudicialem de fide, ac probitate Ignatii; quod ego libens concedo. Verum cum indicat ea expedita, colloquii illud contigisse in cœnobio S. Nicolai, securim iniicit causæ suæ . Nam per sententiam finita est : hæc lata est xiii. Octobris anni non trigesimi sexti, sed septimi. Sic ad me scripsit Franciscus Sacchinus, qui meo rogatu sententiam in tabulario Romano, in quo testibus Ribadeneira, & Orlandino asseruatur, legit. Nec error esse potest in numeris, quoniam in ea absoluitur Ignatius Sacerdos, qui non nisi anno 1537. creatus est, vt dixi, 24. Iunij. Nec si data esset 13. Octob. 1536. quidquam iuuaret positionem ipsius, quia Octobri mense Caietanus Neapoli erat, & inde Romam, non Venetijs profectus est, Caracciolo teste. Quod si quæras, cur tam sero scripta sit illa sententia, responderim, vel quod multum requireretur temporis, vt ex Hispania, Gallicaque sententiæ in ijs Regnis latæ pro Ignatio perferrentur ad purgationem rei : vel quod Iudex nullas videns solidas accusationes, (quia nemo accusabat nominatim) sed rumores inanes sine probatione sparfos; negligeret ferre sententiam minimè à se necessariam existimatam. Verum S. Ignatius, qui suam, suorumque innocentiam non nisi purgatam ab omni suspitione, testatamque in Romanam Curiam venire volebat, non ante Venetijs discessit, quam scripto sententiam expressit à Nuntij Vicario. Qua obtenta confestim in naueculam Romam versus intulit pedem. Feruente accusationis tempestate, ac pendente iudicio, quis credat Ignatium prudentem virum petiuisse Ordinis illius habitum, ac sperauisse se receptum iri in eam familiam, in qua viuebat, & primas tenebat Carafa, tam acer, ac vehemens, vt postea cognitum est, Catholice fidei defensor, hæresum

Caracc. p.
236.

K hostis?

hostis? Castaldus, quem arbitror eodem zelo plenus, quo maiores ipsius, profecto non eum admisisset in Ordinem calculo suo; neque nunc adscribi permetteret hominem hæresis nomine suspectum, nisi de falsa calumnia, & suspitione purgatum.

50. Dicit aliquis: Potuerunt inter se colloqui viri illi Beati antequam in Ignatium esset exorta procella. Respondeo primum, nondum esse repertum tempus, quo constet nobis simul ambos fuisse Venetiis. Deinde Ignatius inimicus otii, cupidissimus animarum saluandarum, vix Venetias attigit, cum è vestigio coepit facere quæstus spirituales, ac socios adiungere sibi; ac simul eodem tempore falsæ criminationes percerebuerunt. Id constat ex eo, quod Iacobus Hozius non prius legere voluit commentationes ab Ignatio propositas, quam ad Theologicam normam multis secum catholicorum libris comportatis, eas exegisset. Itaque nullum propemodum fuisse tempus reperitur commorationis Venetæ, quo tempore tempestas illa falsis criminationibus tamquam fluctibus, non concussisset Ignatium. Proinde nec tempus designabit Castaldus, quo S. Ignatius adeo sine suspitione pravi dogmatis esset, ut & ipse petere auderet illum Ordine: Ordo vicissim Ignatiū recipere auderet. Adde incredibile esse, rem attente consideranti, tum Ignatiū de sociis deserendis, mutanda vitæ ratione, Societate inchoata dissoluenda cogitasse; cum maxime ad destinata exequenda incumberet; nouis sociis adsciscendis sodalitatem augetet; nouis lucris spiritualibus comparandis zelum antiquum acquirendarum Deo animarum, nunquam intermissū confoueret. Non modo verba, sed et facta voluntatem indicant, ut iura, legesque definiunt. Testes sūt omnes nostri scriptores, qui, dum socios opperiebatur Ignatius, tradunt eum sibi Iacobum Hozium, geminosque fratres Iacobum, & Stephanum de Eguia, qui omnes in Societate obierunt, adiunxisse.

§. XVI.

Orlan. l. I.
nu. 19.

L. Labeo
de pactis.

S. XVI. D. C A S T A L D V S.

„ 31 **R**estat in hac prima controuersia, vt Nigro-
„ nio probem, meam narrationem fide haud-
„ quaquam indignam esse, eo quòd Tufus, aut Carac-
„ eiolus, qui eam prætermisere, sint fide dignissimi.
„ Equidem multa Orlandino, Maffieoque, de Ignatio
„ differentibus libenter credimus; quæ si Nigronij ra-
„ tiocinatio rectè concluderet, reijcere deberemus. Sic
„ enim, & mihi ratiocinari licebit. Petrus Ribadeneira
„ in epistola ad Gasparem Quirogam Cardinalem, &
„ Toletanum antistitem; & in literis datis sub anno
„ 1586, ad sui Ordinis fratres, ingenue fatetur ab anno
„ xiv. suæ ætatis S. Ignatium secutum fuisse, à quo suo-
„ rum itinerum comes electus, ne latum vnguem ab
„ eius latere vnquam dimoueri potuit, siue domi con-
„ tineretur Ignatius, siue extra domum aliquo perge-
„ ret. Deinde narrat omnia huius Beati facta, dictaque
„ scriptis mandasse; ea quæ ipse viderat, audieratque;
„ & quæ vel à Ludouico Gonzales probato viro, &
„ Ignatio coniunctissimo, vel à P. Lainez primo Igna-
„ tij socio acceperat. Hic igitur in vita sui Fundato-
„ ris lib. 5. cap. vltimo, disputationem longissimam in-
„ stituit, qua prudenter, & eleganter, vt solet, Ignatium
„ excusat, si quis forte temerario ausu eius spreuerit,
„ improbaueritque virtutem, eo quod miracula non
„ patrarit. Quod Ludouicus Granatensis, eum ad eun-
„ dem Ribadeneiram de vita Ignatij ab ipso conscri-
„ pta ferret sententiam, comprobauit. At non pauca
„ Orlandinus, ceterique post Ribadeneiram attulere
„ miracula. Cuius igitur fidei standum? Si Ribade-
„ neiræ; ergo Ignatius miracula non egit: Si Orlan-
„ dini, ceterorumque nouissimorum; ergo fidem meam
„ Nigronius nõ ableget, solosque Caracciolum, & Tu-
„ sum testes non appellet. Discat mihi minora crede-
„ re, qui illi, suisque maiora credere non recuso. Cum
K a deni;

„ denique hoc mirabile non sit, alium alio in inuestigā-
 „ dis veterum monumentis, vel diligentiore, vel cer-
 „ tē fortunatiorem plerumque existerē. Quod mihi
 „ diuino munere datum fuisse, non obscurē, vt huma-
 „ nissimē, Caracciolus ipse significare dignatus est,
 „ epistola ad me data sub anno 1612. qua gratias Deo
 „ refero, quod meo labori propitius annuerit, multaq;
 „ sub ruma veterum temporum, vel sub modio reli-
 „ giosæ humilitatis latentia, mea conquisitione in lu-
 „ cem dederit. Ita censuit Caracciolus, cui specialiter
 „ meæ reuiscendæ historię iniunctum est opus, vnaque
 „ cum alijs grauissimis Patribus eam approbauit, non
 „ falsa opinione deceptus, sed validissimis ductus ra-
 „ tionibus, post codices exactē collatos; qui consulto
 „ interea apud nos asseruantur aptiori tempore pro-
 „ ponendi.

Ad §. 17. Iulij responsio.

52 Multa mihi sunt hoc loco dicenda, quia multa sūt
 à Castaldo dicta, quæ vel interpretatione, vel mode-
 ratione, vel confutatione indigent. In aliquibus con-
 cordamus. Ac primum conuenit inter nos, quod nec
 ipse mihi, neque illi ego fidem tribuere cogimur, in
 omnibus quæcumque dicuntur, tanquam alteri Py-
 thagoræ; cuius discipuli quærentibus in disputando,
 quare aliquid ita esset, respondere solebant, *ipse di-
 xit*: quemadmodum memoriæ posterorum post M.
 Tullium, & Quintilianum S. Hieronymus, & Theo-
 doretus, Ambrosius, & alij mandauerunt. Sed vterq;
 ab utroque nostrum exigit, vt credatur dicenti pro-
 positiones fultas probabili fundamento veritatis.
 Equidem, quod ad me attinet, R. D. Castaldo, vt viro
 probo, ac religioso, qui nulla ratione de industria
 mentiri velit, fidem habere debeo, & habeo in om-
 nibus, quibus vel manifesta veritas non repugnat,
 vel sententia probabilior non obstitit. In re contro-
 uersa

Cic. l. 1. de
 nat. deor.
 Quint. lib.
 11. c. 1.
 S. Hierony.
 præf. ep. ad
 Gal.
 Theodor. l.
 2. de curat.
 Græc. aff.
 S. Ambr. l.
 2. off. c. 10.

uerfa inter nos hoc tempore , arbitratur conscientia mea id, quod de S. Ignatio scripsit, eum sine probabili fundamento scripsisse. Quam ob causam optavi magnopere, vt codices, quos asseruari tradit in tempus opportunius, in hac epistola loco, & tempore opportunissimo, exposuisset; quorum luce veritas fortasse de tenebris nostrarum dubitationum emerisset.

- 53 Alterum, in quo conuenimus, est, posse alium alio feliciorum esse in historia scribenda, rebusque inueniendis, vel incuria prædecessorum neglectis, vel obrutis vetustate. Quinetiam addo ipse scriptorem eundem progressu temporis posse inuenire, quod antea fugerat, & locupletiorum dare secundam editionem, quam dederat primam. Hinc à sapientibus iactatur prouerbium, *Secunda cura meliores*. Fateor me in eorum esse numero, qui secundam editionem fecerunt ditiorum: spero in eodem fore Castaldum; cum ad secundam editionem adhibebit calanum: iisdem adnumerandus est Petrus Ribadeneira, vt demonstrabitur. Quod autem dixerim, Caracciolum, & Tufum non meminisse petitionis Ignatianæ, non ideo dixi, quod non posset Castaldus aliquid nosse, quod illi ignorauerint: sed quod, cum Castaldus illud sine vlla probatione dixerit, si eorum accessisset auctoritas, facta fuisset illa narratio probabilior: quæ sine illorum assensione, ac sine vlla noua Castaldi probatione in hac epistola, restat in eo statu, vt eam Societas Iesu falsam existimet. Præsertim cum à fide digno Religioso consanguineo Episcopi Tusi, cui Episcopus id dixit, intellexerim, Episcopum ipsum valde sollicitatum ad eam rem in sua historia inferendam, præcisè renuisse, quod falsam putaret: Caracciolum iam scripsisse, quæ extant, cum hæc congressio duorum Beatorum inter aliquos iactari cœpit. Si enim res perspicua, & vulgata fuisset, vterq; scripsisset. Quamobrè ratiocinatio, quam in me iaculatur, non ferit; quia diuersa
valde

S. Hilar. l. 5.
de Trinit.

valde ratio . Assumit quædam in ea, quæ manifestò falsa sunt, proinde ferat æquo animo, vt à me pro veritate refellantur ; & feret sanè, si legerit apud S. Hilarium : *Neque aliter veritas intelligi potest, quam si falsa ea esse, qua veritati obiecta sunt, detegantur.*

54 Primum quod sumit, iudicio meo à veritate discrepans est, Ribadeneiram omnia quæcumque pertinēt ad S. Ignatium nouisse, quoniam ab anno xiv. ætatis suæ lateri S. Patris adhæsit, & omnia quæ vndecunque nouerat, mandasse litteris in prioribus vitis. Quòd mandauerit litteris, quæ viderat, audieratq; à viris fide dignis digna memoria, certissimum est, quoniam hoc est historici probi officium. Quòd omnia quæcumque audierit, euulgarit, non est verum; quia multa narrari audierat; quæ, quòd sibi nondum adeò certa erant, vt vulgari mererentur à viro prudenti, atque in hac re nimis fortasse religioso, subticuit. Atque hoc ipse fatetur in præfatione præfixa vitæ primæ Neapoli editæ anno 1572. his verbis : *Quæ verò incertis auctoribus, aut non satis locupletibus dici poterant, sane scribenda quidem putauimus.* In vita verò secundo edita 1586. (de qua sermo longior erit postea) in præfatione ad candidum lectorem, reddens rationem primæ editionis, & recensens quæ præstitisset, ait : *Alterum, ne copia rerum, quæ in tam feraci argumento multa, magna, & varia se offerebant, lectorem onerarem : sed potius habito delectu; ex tot, tantisque virtutum exemplis, quadam illustriora tantum exciperem, & vel ad permouendos animos ad pietatem, vel ad Societatis nostræ cursum explicandum aptiora, & paulo post: Ex hoc certe meo consilio factum est, vt nonnulla, prætermitterem, quæ incerta mihi, certa aliis videbantur, &c.* Ecce quam clarè asserit in prima editione, se non omnia dedisse in litteras, quæ nouerat, quæque audierat.

Ribad. præf.
vitæ an.
1572.

Id. præf. vi.
tæ an. 1586

Iam

35 Iam verò videamus, an in secunda editione anno 1586. omnia dixerit, quæ sciebat. In eadem præfatione ad candidum lectorem, subnectit iam rescriptis, hæc quæ sequuntur. *Cum P. N. Claudii Aquavivæ iussu, ac voluntate libellum hunc recognoscere, & typis rursus mandare vellem, multa mihi necessaria addenda iudicavi.* Enumerat statim, quæ adiecerit. *Primum nova quedam, quæ post libellum excusum, gravissimi viri, & Ignatio familiares, & ante societatem conditam intimi necessarii, quasi testes osculati, de ipso Ignatio nobis retulerunt.* Cape lector, novarum rerum hanc historicum habuisse cognitionem. Id mihi quoque contigit læta vita Philippi Archinzi primum Episcopi Salutarum, post Archiepiscopi Mediolani; inter quem, & S. Ignatium Romæ, magna necessitudo, & multa negotia interceserunt. Inde aliquid hausi, quod historici nostri posteritati non tradiderunt. Sequitur Ribadeneira: *Tumalia: quæ dubia mihi antea erant, & diligenti postea inquisitione investigata, certa esse comperi.* Obserua hæc quondam incerta illi, & ob id omissa in prima vita, nunc eidem certa publico dari. Iam tertium genus additorum accipe: *Deinde etiam nonnulla dicta, factaque Ignatii adiecti, quæ ad sanctissimæ vitæ disciplinam pertinent, & ad præstantem alios gubernandi prudentiam.* Ceterum, ne in hac quidem secunda vita, omnia cognita scripsit: Hinc paulo post subdit: *Multa tamen reliqui, & pressi, &c.* è quorum numero sunt, quæ in tertia vita compendiaria in vulgus emisit, de qua dicam, ubi sermo incidet de miraculis. Quinetiam Ioan. Petrus Maffei, post primam Ribadeneiræ editionem, ab Euerardo Mercuriano quarto Præposito Generali, iussus est scribere vitam eiusdem S. Ignatii, non ideo ut stylum cultum, atque elegantem ostentaret, quod in alijs scriptionibus præstare potuit, (simens ea fuisset, quod non arbitror) & iam præ-

Io. Petrus
Gloss. vit.
Phil. Arch.

præstiterat, sed ut adderet ea, quæ Ribadeneira omiserat, & Euerardus digna posterorum scientia putabat, quemadmodum ab Sacchino, & alijs accepi; ac video nonnulla fuisse vel adiecta, vel adiunctis, seu circumstantijs explicatoria prodijisse.

56 Porro familiaritas assidua Petri Ribad. adolescentis cum Ignatio, ponderata tanquam aliquid magnû à Castaldo, non tanta fuit, ut omnia quamuis secretissima per eam ille rescuerit. Non erat sapientis senis, in aures adolescentis infundere arcana omnia, peccatoris, visiones, reuelationes, miracula, & eius generis alia, quæ ne senibus quidem aperuit. Propterea Petrus in eadem præfatione cum debita moderatione loquitur dicens: *Propter hanc igitur diuturnam consuetudinem, & familiaritatem, non solum exteriora, & aperta cum multis, verum etiam interiora, & recondita quadû Ignatii cum paucis, ex ipso sæpè cognouimus.* Expendat lector vocem illâ, *Quadam:* ex quo proclive est inferre, non omnia illi patefecisse: perinde potuit postea venire in cognitionem aliorum, quæ tum ignorauit, cum primam vitam scripsit.

57 Iam vero interrogationi armatæ dilemmate, quæ Castaldus à me sciscitatur, utri fides habenda sit, Petro ne, qui negat Ignatium miracula patrasse; an Orlandino, & alijs, qui affirmant: Respondeo mirari me vehementissimè, quòd in Ribadeneiræ tam confidenter affingatur, quod adeò clarè, atq; perspicuè falsû est: quo meo responso infringitur alterum cornu dilemmatis: atq; ut Scholasticorum legem in diluendis obiectis obseruem, pernego Petrum negare ab Ignatio patrata miracula, sed affirmo affirmare. Multus quidem est Ribadeneira, tum in prima, tum in secunda editione vitæ, in probando sanctitatem non esse miraculis præsertim publicis, & ad vulgi gustum metiendam: quòd non minora miracula sint, quæ occultè sunt in animis, quàm quæ manifesto in corporibus. Noluit præterea iactare, ac vendicare miracula, quæ

quæ illi non certissime constabant, aut quæ nondum erant legitimè comprobata. Atque hanc ipsius modestiam, & cautionem Ludouicus Granatenfis meritò laudauit: imitatus quoque est Maffei, qui caput 14. tertij libri non inscripsit, *De miraculis*, sed adscripsit hæc verba: *Mira quædam de Ignatio*. Quòd si virtus Ribadeneiræ calamum eius moderata est, cur illi obesse debet adeò, vt eius fides, atque historiæ ab eo scriptæ veritas in dubium reuocetur? contra omnia iura est, vt quis ex benefactis trahatur in periculum; atq; ex officio suo referat damnum; & vnde præmium merito expectabat, inde repetat dispendium. ita definiunt Imperatores in iure ciuili, & in canonico Pontifices. Quapropter suscipiam hoc loco sodalis, vel potius Patris mei defensionem ardentius, quàm si me defendam: monitus à veteri Poeta:

*Omnes bonos, bonasq; accurare addcet,
Suspicionem, & culpam vt ab se seargent.*

Item à S. Basilio, quem pluris facio: *Ad criminationes nequaquam filere oportet; non vt nos contradicendo vindicemus, sed ne mendacium cursu prospecto progredi, deceptosque in damno habere permitamus.*

58 Vt igitur cognoscantur vera esse, quæ dico, non negatà Ignatio ab Ribadeneira miraculorū effectiōnem: neue hæc opinio Castaldi (criminationem nullo modo dicam) quem in legendo Ribadeneira oculus fefellisse videtur, hæreat in lectorib. ipsius epistolæ, illos hortor, vt attentè legant caput vltimum primæ vitæ; ac primum illa verba pag. 208. *Sed dicat aliquis, si hæc vera sunt, vt profecto sunt, quid causa est, quamobrem illius sanctitas minus est testata miraculis, & vt multorum sanctorum vita signis declarata, virtutumque operationibus est insignita?* His auctor loquitur per prolopopeiā, & sub aliena persona, non ex propria sententia id sciscitatur.

L. ne ex liberalit. De re iudicata.
L. Si seruus §. quod verò de furtis c. sanè dilecto de renunciat.

Plaut. in Trinum.

S. Basil. ep. 63. ad cler. Neocæs.

Ribad. l. 5. vitæ c. vlt. 1572.

L De

Deinde consideranda sunt illæ dux voces, *Minus testata*; quæ non negat omnia miracula, sed multitudinem miraculorum. Tum interrogatio est de signis, quæ grandia illa miracula designant, quæ faciebant Apostoli, dicta quoque; prodigia; cuiusmodi erant excitationes mortuorum, sanationes repentinae cæcorum, & claudorum toto spectante populo, quibus vulgus existimat contineri mensuram sanctitatis. Paulò post, p. 209. hæc habet: *Mibi vero tantum abest, ut ad vitam Ignatii illustrandam, miracula deesse videantur, ut multa, eaque præstantissima iudicem in media luce versari.* His dictis recenset, quæ sibi miracula, non videantur imperitæ plebis, sed prudentum iudicio. Non longe à fine capitis cursim recenset miracula, etiam ad vulgi opinionem, narrata in historiarum decursu. itaque, inquit, *quæ narrata à nobis supra sunt, quamquam sine miraculo fieri multa non potuerunt, ut tot dierum ieiunatio, viribus nihil omnino destitutis: octo dierum raptus, & à sensibus destitutio: tot, tantaque rerum diuinarum illustrationes: P. Simonis periculose laborantis sanatio, & sanctitatis futura prædictio: Dæmonis expulsio; natura viam, modumque exuperans;* &c. subiicit quoque sanitates multis patribus restitutas, multasque prædictiones rerum futurarum; quas fuisse veras probauit euentus. Eadem omnino verba scripta leguntur in secunda editione anni 1586. pag. mihi 335. 337. 344. in qua sanitates, & prædictiones, quòd eas suis locis narrasset, in compendium redegit, ne de integro cum lectoris molestia repeteret. Nec dubito, si totum caput legisset Castaldus, quin aliter de miraculorum effectione sensisset, atque scripsisset. Quam ob causam iure cautum est, ut antequam iudicetur, aut respondeatur, lex tota perspiciatur, & non tantum vna aliqua particula legatur. Equidem eo maiori admiratione afficior, videns negatam Ribadeneiræ cognitionem miraculorum ab Ignatio Dei

gra-

L. inciuise.
ff. de legib.

Infra §. 30.
n. 105.

gratia factorum, quo clarius ipse Castaldus in hac epistola scribit, omnes reuelationes S. Ignatio factas, & enumeratas à Francisco Ribera nostro (vbi differit de reuelationibus S. Theresiæ) fuisse omnes exscriptas ex Ribadeneira. Vtrum autem reuelationes sint ordinis naturæ, an suprà naturam, definiat ipse Castaldus, qui Theologus est. Non effugerunt hæc miracula Ignatio tributa, oculum Simonis Lichi Miseni Caluiniani hæretici acutum, atq; apertum ad criminandum S. Ignatium, & Ribadeneiram, eius vitæ scriptorem, ipsamque vitam; quam ter, quaterue oppugnavit iustis editis voluminibus. Hic in prima inuectiva (vt refert Iacob. Gretserus noster, qui quater eam propugnauit, integris item libris, silentiumque tandem imposuit) dixit inter alia, viginti circiter ab hinc annis, caput nonum libri secundi, esse *plenum miraculorum*. Et in tertia inuectiva, non negauit facta, sed irrisit vt falsa. Alius hæreticus sine nomine, in epistola septima Iesuitica, qua certissima mendacia continentur, vt idem Gretserus refert, vt cetera omnia Catholicorum miracula subsannat, sic nominatim hæc à Ribadeneira narrata: atq; ita exorditur: *Miracula quadam Ignatii ex Ribadeneira, & Maffeo enumeremus*. & postmodum enumerat nouem, & singillatim multis blasphemijs hæreticorum more, ac lingua proscindit: cuius audaciam retudit idem Gretserus anno 1600. Hic refellens calumnias iteratas illius Simonis Lichi, in secunda apologia, edita in Germania, ann. 1601. & à me Genuæ, ac Mediolani lecta, per occasionem ab hæretico datam recenset ex ipsa Ribadeneiræ vita, nec non ex tabula æneis typis depicta, opera eiusdem Petri Ribadeneiræ, miracula 29. per S. Ignatium viuum patrata. Placet referre verbis ipsius Iacobi, in gratiam eorum, qui secundam eius apologiam non habent ad manum.

Fr. Rib.
tr. de reuel.
B. Theres. c.
1.

Iac. Gref.
apol. 1. l. 2
c. 3.

Id. Apol.
aduers.
Lismaum.
c. 10.
Id. Apol. 2.
aduersus
Lichum. l.
5. ad fin.

„ 1. Grauius ægrotanti, S. Petrus apparens sanitatem
„ reddit. 2. Septem diebus in perpetua extasi persi-

L 2

fit:

„ fit: sæpè inter orādū à sensibus abstrahitur. 3. Maxi-
 „ marū rerū scientia momēto pænè tēporis diuinitus
 „ ei infunditur. 4. Aliquoties à terra sublimis miro
 „ splendore radiat: Matre cum puero Iesu aduenien-
 „ te, castitatis dono ornatur. 5. Senator Venetus cæ-
 „ lesti iussu admonitus, in publico cubantem noctu
 „ conquirat, & in domum suam adducit. 6. Quendam
 „ qui se præ desperatione suspenderit, ad dolendum
 „ de peccatis suscitatur. 7. Mulierem arido à multis an-
 „ nis brachio, ipsius abluentem pannos sanat: ab alte-
 „ ra dæmonum spectra fugat. 8. Morbo caduco à mul-
 „ tis annis laborantem suo contactu sanat. 9. Diutur-
 „ nam à scēmina tabem precibus abigit. 10. Moribun-
 „ dos à morte reuocat. 11. Multos energumēnos à dæ-
 „ monibus; ægros ab incurabilibus morbis liberat.
 „ 12. Dum febre quotidiana laborans, sæpè in campo
 „ concionatur, eius verba trecentos passus distinctè
 „ audiuntur. 13. Multa futura prædicat, multa occul-
 „ ta, & absentia diuinitus cognoscit. 14. Obscurum,
 „ eius ægrotātis cubiculum diuinus splendor illustrat.
 „ 15. à Deo Patre commendatum cum socijs, Iesus in
 „ tutelam recipit. 16. Animam B. Hozij luce clarissi-
 „ ma circumfusa, cælum intrantem videt. 17. Iudæum
 „ obstinato animo Christiana sacra respicientem, tri-
 „ bus tantum verbis repente conuertit. 18. In SS. Ru-
 „ charistia Iesum aliquoties videt; cælestes SS. Choros
 „ intuetur. 19. Eius facies diuino lumine splendens, sæ-
 „ pè à diuersis cernitur. 20. Cælestes sæpenumero vo-
 „ ces sacrificans audit: multa de S. Trinitatis mysterio,
 „ Deo reuelante cognoscit. 21. Orans, sacrificans, iter
 „ faciens, granibus de rebus differens Christum, ac
 „ B. Virginem sæpissimè videt. 22. Dæmonem ad se
 „ tentandum venientem frequenter baculo per contē-
 „ ptum abigit. 23. Sux splēdore faciei grauiter ægro-
 „ tantem sanat, & cubiculum obscurum illustrat. 24.
 „ Dæmones sæpè Laureti apparentes, post multa re-
 „ media frustra ab alijs suscepta, per epistolam fugat.

25. Quidam incendium illi per iniuriam impreca-
tus, subito ipse incendio extinguitur. Duorum mor-
tem ei intentantium, unus repente obrigescit, alter
diuina voce terretur. 26. Multis se post mortem sæ-
pè offendit, eodemque, quo obiit temporis momen-
to, magna collucens gloria apparet. 27. Corpus illius
effossum multis luminibus fulget. Cælestis harmoniæ
concentus sæpè audiuntur. 28. Multas in partu à vi-
tæ discrimine, multos à pestilentia, & grauibus mor-
bis, tentationibusque eripit. 29. Dæmoniacos libe-
rat: cæcis, visum, surdis auditum, moribundis salu-
tem reddit.

59 Quod autem ego scripsi in Asceticis Castaldum
falsa opinione deceptum, protektor id sine vlla con-
tumelia, vel iniuria dictum. Quamuis enim decipere
de industria computetur in sceleribus: tamen deci-
pi, si diligētia præscripta à recta ratione adhibeatur,
non est culpa voluntatis, sed error intellectus sine no-
xa, qui in humanis miserijs numeratur. *Opinione fieri
potest, ut mentiamur*, ait Aristoteles: & S. Thomas
cōmuniter probatus, eijcit opinionē à societate vir-
tutū intellectus, quia per eā possumus falsum opina-
ri. Quamobrem idem rectè definit opinionem falsā,
esse defectiuam operationem intellectus, tamquam
monstruosum partum, interdum ex defectu alicuius
principij cognoscendi, sæpissimè ex indebita ratio-
cinatione. Hinc non malè M. Tullius, opinionem,
(quam ab opinione non puto differre, nisi vt actum
ab habitu) scripsit esse, *iudicare se scire quod nesciat*.
Cum autem Castaldus id se opinaretur scire, ac verū
esse, quod postea falsum esse deprehenditur, non po-
test illi vitio verti, sed errori, siue opinioni erranti,
seu falsæ, quam illi domesticus aliquis rumor impres-
sit. Prudenter Sacchinus noster, scripto Ioannis Po-
lanci munitus, & adiutus, probabilissima coniectura
peruenit ad fontem erroris, ratus eam opinionem
exortam ex colloquijs cum Carafa collatis familia-
riter

Ar. l. 6. eth.
c. 3.

S. Th. 1. 2. q.
57. art. 2. ad

3.
Id. de malo.
q. 16. ar. 6.

Cic. Tus. 4.

S. Aug. l. 4.
confess. c. 8.

Pet. Ribad.
in ep. 1620.
ad. Iul. Nig.

riter, atque ex aliqua dissensione, quæ sine odio intercessit, ut inter amicos euenire docet S. Augustinus. Huiusmodi potuit esse disputatio de vtriusque Ordinis perfectione, ac de utroque coniungendo, quæ diu mansit, ut refert idem Sacchinius. Cuius dictum confirmare placet testimonio sæpè memorati Ribade-neiræ testis auriti; qui anno 1620. ad me scripsit epistolam die 20. Nouembris datam (quam paucis ante mensibus Romam misi, ut in archiuo asseruaretur, ob emergentes necessitates) in qua hæc sunt verba ex Italico idiomate conuersa: *Mense Aprili anni 1545. P. Iacobus Laynez Venetijs Romam reuersus, me presente, proposuit S. P. Nostro Ignatio, nomine grauiorum Patrum Theatinorum, qui Venetijs morabantur, ut reciperet ipsorum Ordinem in societatem, & ex duobus corporibus vnum efficeret ad gloriam Dei &c. S. Pater, ubi rationes quasdam attulisset, respondit iudicare se, maius Domini seruitiū esse, ut vtraque Religio perseveraret in eo instituto, quod ille cuique dedit. Itaque cum Castaldus illud Beatorū colloquiū non accepisset à fide dignis, qui interfuerint, vel proximi fuerint illis primis, sed ex fama, quæ manauit ad posteros incerto auctore, causa fuit illi falsæ opinionis. Etenim eiusmodi fama, (quæ à Quintiliano definitur, *Rumor incerto auctore*; & in iure ciuili dicitur, *Falsus rumor*, & *Vana populi vox*) si non sit scripto aliquo constituta, non solum in via vires, & opes acquirit, ut flumen, (quæ admodum Poetæ cecinerunt) sed etiam veritatem miris modis adulterat, & corrumpit. Hinc S. Bonauentura: *Falsitas frequentissime rumoribus inest*. & Tertullianus reddens rationem, cur Virgilius *Fama malum* dixerit: *An quia plurimum mendax? quæ ne tunc quidem, cum aliquid veri affert, sine mendacij vitio est, detrahens, adiciens, demutans de veritate*. Expertus recordabitur Castald. quæ optando dicuntur, enuntiari, ut facta per eum, qui rem minus fideliter*

Virg. l. 4.
Aen. Ouid.
l. 3. de arte
am.
S. Bon. p. 1.
Spec. par. 5.
c. 5.
Tert. apol.
c. 17.

ter auribus exceperit ; proinde interrogationes, pro enunciationibus : dubitationes, pro definitionibus : consultationes, pro decretis vulgantur . Itaque iure Tertullianus post illa, sapienti est auctor, ne fama, quæ nomen incerti est, credat.

§. XVII. D. CASTALDVS.

60 **Q** Vid autem potnerit Ignatii animum inclinare ad nostri Ordinis institutum suspiciendum, & suscipiendum, omnino non constat, fortasse tamen hæc, quæ subnectam prudentissimum virum commoda mouerunt.

Ad §. 17. Iulij responsio.

61 Verba illa, *Omnino non constat*, mihi iam senii Grammaticorum, Logicorumque regulas obliuiscen-
ti faciunt hunc sensum : *Plane, ac prorsus incognitum est*. Quod si sic est, ipse quoque audacter omnino improbo, ac repudio, quod nobis obtruditur in verbis sequentibus : sin autem ex errore typographi, particula negatiua postposita est, & excudendū erat, *Non omnino constat*, mihi videtur significare, auctori rem esse dubiam, quia non prorsus cognita est : & si sensum hunc probat Castaldus, laudo aduerbium, *fortasse*, positum, quod vt alibi scripsi, prudentiam arguit, quia prudentiæ partus, testimonio Aristotelis : quam ob causam Elias Cretensis mirificè commendauit S. Gregor. Nazianzenum hoc aduerbio vsum opportune. Quamquam vtrovis modo prolata, declarant auctorem diuinare potius, quam narrare, quæ subdit, & quoniam ingredimur grauem admodum, & insigniter lubricam disputationem, oportet à me locari fundamentum, quo meum responsum innitatur : est autem sequens, quod in multis erit vsui . Formauerat Sanctus Ignatius iampridem, ab initio vsque suæ conuersionis, ex illu-

Supr. §. 10.
n. 29.
Arist. lib. 2.
rhet. c. 31.
Elias Cret.
or. 1.
Nazian. n. 4.

illustrationibus mentis potissimum, quas Minoreſſæ diuina liberalitate habuerat, ideam quandam nouæ Religionis, quam vtiliſſimam exiſtimabat Eccleſiæ neceſſitatibus illius æui, quo prodigioſa hæreſum colluies ſeſe efferebat in mundum, conceperatque illam ipſam formam mente; quam poſtea tum in regula Pontifici oblata, tum in conſtitutionibus à ſcriptis, tum in praxi, dū vixit, expreſſerat. Propterea ſimul de ſocijs cogitare cepit, quos in Hiſpania, Gallia, Venetijs quaſiuit, & quoniam ſinem præſtuerat ſibi ſalutem animarum (præter propriam, quæ eſt neceſſitatis) Gentilium, Hæreticorum, fidelium; & cum conſequi ſe non poſſe videret, ſine ſciētia doctrinarum; ideo ſe grandem natu ſtudijs penitus dedit: & ſocios omnibus diſciplinis erudiri curauit. Inſuper eos probauit illis experimentis exercitiorum, peregrinationum, mendicationis, quæ poſtea voluit eſſe tironum probationes: exercuit illis miniſterijs ſpiritualibus, quæ in regula probanda propoſuit: aſſuefecit illi modo tum viuendi, tum gubernationis monarchico, quem in ſocietatem introduxit. Et licet in executione pependerit aliquo modo à ſocijs, quorum aſſenſus erat neceſſarius, vt hæc religio ſtabiliretur, tamen vnus Ignatius architectus fuit prototypi ſpiritualis huius ædificij; magiſter præſolari operis: ſator vitis huius fruſtuofæ, quæ palmites ſuos extendit vſque ad mare: ſocii nouem adminiſtri, coadiutoresque fuerunt. Quod autem eadem eſſet forma expreſſa in regula, conſtitutionibus, & praxi, quæ idea mente concepta, manifeſto intelligimus ex optima regula iuris conſultorum, iuxta quā Aſtus ſequens præcedentem intentionem declarat.

- 62 Hanc ideam S. Ignatius non diligebat modo, ſed etiam ardentiffimè amabat: tum quia naturali inſtinctu noſtra opera, & inuenta, quæ ſunt ingenij partus, diligimus; vt de omnibus agentibus ſcripſit, & verè Ariſtoteles. Tum quia eam delineauerat peni;

Inſt. de rer.
diuiſ. S. Pa-
uonem. l.
cum qui. C.
ad l. Iul. de
adult.
Ar. l. 4. Eth.
c. 1. & l. 1.
Rhet. c. 11.

pénicillo quidem ingenij sui, sed coloribus à Sancto spiritu infusis, qui eam pulchriorem reddebant; amabiliorem, dignioremque conseruatu. Ex hac duplici amoris radice factum est, vt altissimè in eius animo infederit, atque infixæ fuerit adeo, vt destinati propositi tenacissimus euaserit. Quin etiam in ea deliberatione perspicue, atque expresse diuino instinctu interdixerat sibi ingressum in aliam quamlibet religionem: quia videbat sub aliena potestate se non posse suam formam iuuandi proximos quaquauerus explicare. Testatur id Massæus his verbis: *Multa, ac diligenti prece, & ieiunio explorat numinis voluntatem: ac diu perplexus, in eam denique mentem sese diuinitus plane sensit impelli, vt sine dubitatione statueret, primū operam suam, qualis qualis esset: nequaquam intra vnus familia cancellos includere*. Quod intellige de familijs iam institutis, vbi subesse oporteret, & ad aliorum viuere voluntatem: non de familia condenda opera sua, cui finem ipse præscriberet, spiritum infunderet, & quoad viueret præfesset. Quamobrem incredibile est, vt anno 1536. Theatinorum Ordinem vsque eo probaret, vt suis cogitatis, inuentis, destinatis, & ideæ conceptæ, atque incæptæ explicari, tam facile mutatus anteferreret. Artifices qui, vt dixi, amant opera sua, non ea deferunt, sed tuentur: vt omnes fere præci Patres ad probationem diuinæ prouidentię docent. Non enim amantis, & sapientis est res facere, & deferere: sufficit è Græcis vnus Euseb. Cæsar. *Pater omnis, atque auctor ea, quæ genuit, aut fecit, diligenter studet conseruare; quæ opprimere possunt expellens; quæ utilia sunt, suis acquirens*. E Latinis S. Ambrosius: *Et quis operator negligat operis sui curam? Quis deferat, & destituat, quod ipse condendum putauit?* Itaque perstabat vir constans in decretis suis exequendis. De quibus Cardinalis à Monte in relatione sæpe producta, ait: *In illis constanter vsque ad*

Mass. l. i. vi.
tæ c. 16.

Euseb. Cæsar. l. 8. de præpar. c. 5
S. Ambr. l. 1. off. c. 13.

M

opta-

optatum finem perseneravit. Dicam amplius: illum ordinem non plane probabat Ignatius. Non quidem vir prudens, ac pius rejiciebat, quod bonus non esset, cum sciret ab apostolica sede confirmatum, optimis legibus temperatum, Ecclesiae Dei fructuosum: sed existimabat posse alium excogitari Ecclesiae catholicae utiliorē, spectata praesentis aui necessitate: arbitrabatur nec fini, quem sibi praefixerat congruere; nec sibi, sociisque spectantibus illum finem convenire; quam ob causam omnes Ordines excluserat. Ut enim optimus calceus, non est omnium pedibus aptus; sic non omnis Religio, quamvis optima, est omnibus Christianis idonea. Quapropter non omnes unam aliquam adamant, & complectuntur, sed hi solitariam, illi versantem cum hominibus, alij asperiores, nonnulli mitiores, non pauci studiosam alienae salutis. Id evenisse videmus in ipso Salvatore, atque eius Praecursore: quorum neuter alterius vivendi rationem, quanquam valde diversam, reprehendit: neuter, relicta sua, sibi arripiendam illam duxit, neuter suam alteri praeferebat verbo, discipulos ab altero abduxit; ut observat Hadrianus. Bona utraque, sed non utrique ob finem sibi propositum accommodata. Atque ut omnes habeant idoneam, & suis viribus, ac propensionibus aptam, nec ulli desit opportunitas, ac via consequendae Christianae perfectionis, divina providentia voluit in Ecclesia sua tantam multitudinem, ac varietatem religiosorum Ordinum splendescere. De qua S. Bernardus, & Petrus Blesensis illi aetate fere aequalis, putant prophetice scriptum à David: *Adstitit Regina à dextris tuis in vestitu denubato, circumdata varietate.* Hinc illa eiusdem Bernardi ad Gulielmum Abbatem praefata, cum de hac diversitate Ordinum ageret, qui in unam charitatem conveniunt, & ut dicebat Blesensis, harmoniam efficiunt, ut in cithara multitudo, varietasque chordarum. *Quid ergo? Cisterciensis sum: damno igitur*

Hadr. Hadrian. l. de
dia. inspir.
c. 7.

S. Ber. apol.
ad Gulielm.
Abb.
Petr. Bles.
ep. 97. & in
invektiva,
Pl. 44. 10.

tur Cluniacensis? abſt; ſed diligo, ſed pradico, & magnifico. Curſigitur, inquis, illum non tenes, ſi ſic laudas? Audi propter hoc, quod Apoſtolus ait, *Unuſquiſque in ea vocatione, in qua vocatus eſt, permaneat. Quod ſi quariſ, cur & à principio non elegerim, ſi talem ſeiebam?* reſpondeo propter id, quod ruruſus ait Apoſtolus; Omnia mihi licent, ſed non omnia expediunt. Non quod ſcilicet Ordo ſanctus, & iuſtus non ſit, ſed quia ego carnalis erā cōnundatus ſub peccato, & talem anima mea languorem ſentiebam, cui fortior eſſet potio neceſſaria: & diuerſi morbis diuerſa conueniunt medicamenta, &c. Exempla ſubijcit à medicina, in qua, qui quartana febris laborant, alijs cibis, & medicamentis vti iubentur, quam qui tertiana, Denique, inquit, ſi requiratur etiam à me, cur omnes Ordines laudem, omnes non teneo: Laudo enim omnes, & diligo, ubicumque p̄d, & iuſtè viuunt in Eccleſia. Vnum opere teneo; ceteros charitate. Idem fere dicturus erat S. Ignatius anno 1536. ſi eiufmodi fuiſſet interrogationibus prouocatus: Non eligo Theatinorum Ordinem Sanctum, & obſeruantem, quoniā à Deo ſentio me vocatum ad proximorum ſalutem, omnibus modis procurandam: & video neceſſitatibus Eccleſiæ præſentibus, Ordinem à me cogitatione conformatum, & inchoatum fore vtiliorem. Quid quod Ignatius obſeruauerat aliquid in Ordine Theatinorum, quod non probaret? Innuit Ioan. Polancus. referente Sacchino, vbi ſermo eſt de congreſſu Carafa, & Ignatii, ſed ego aliunde habeo, veritum Ignatiū, ne ille Ordo diu duraturus eſſet, niſi rationem viuēdi mutaret, deſcendens de monte ſolitudinis. Inter Ignatii ſapienter dicta refertur à Ribadeneira hoc adverbium: *Qua Religionēs nullis proprijs redditibus, ſed quotidianis eleemoſinis viuunt eas dicebat, neque perpetuas, neque in ſuo inſtituto permanentes eſſe poſſe, niſi aut vita aſperitate, aut inſigni*

1. Cor. 7. 24

1. Cor. 6. 12.

1. Cor. 10.

22.

Ribad. 15.
c. 10.

Supr. §. 16.
n. 59.

aliqua utilitate, hominum beneuolentiam in se allacerent, & benignitatem excitarent. Ista enim duæ res, hominum animos plurimum commouent, & vel admiratione, vel fructu ad liberaliter tribuendum inuitant. Equidem ab Ribadeneira per litteras super percontatus, num hunc suum sensum Ignatius patefecisset Carasæ Cardinali, ut ferebatur. Respondit ille in epistola, quam superius commemoravi, per hæc verba: B. Pater noster non dixit, neque scripsit illam sententiam, quam refero, Cardinali Carasæ, sed uni è nostris Patribus, loquens de solitudine Patrum Theatinorum, significans non duraturam Religionem, nisi mutarent modum viuendi, & proximorum utilitatem procurarent, ut postea fecerunt. Hæc ille: unde inferas, nullam habere potuisse propensionem ad Ordinem Theatinorum Patrum Ignatium, qui existimabat eam Religionem, nisi statum mutaret, eam duraturam.

§. XVIII. D. C A S T A L D V S.

- » 63 **F**VLgebat ea tempestate nostra Religio legum
 » nouitate, insignium virorum virtute, sancti-
 » tatis nota spectabilis. Templi nitor, solitudinis a-
 » mor, paupertatis studium, cultus diuini puritas Ve-
 » netaurum animos adeo nostris deuinxerant, ut eorū,
 » & præcipue Ioan. Petri Carasæ consilio, grauiora
 » animarum negotia disponderentur. Nostrum igitur
 » probitatem propius cum olfecisset Ignatius, nec ea
 » ambitionis face vreretur, ut vellet nouæ prolis parēs
 » appellari, potuit facile in illam mentem incidere, ut
 » nostris legibus adstrictus Deo dicaretur.

Ad §. 18. Iulij responsio.

- 64 Sex inuitamenta numerantur hic à Castaldo, qui-
 bus putat Ignatium allici potuisse ad Ordinem suū,
 Ego

Ego contra certum habeo, sanctas enumeratas illecebras viribus caruisse, quibus constantissimum virum de vitæ susceptæ, atque iuxta proposito, graduque dimouerent: Prolectare alios potuerunt, ac traxerunt, quos non aliò vocabat Deus: at Ignatio ne quidquam eblandiebantur, quòd hic crederet, ac certo sciret, se habere quædam retinacula illis inuitamentis paria, quædam ornamenta diuersa, seu contraria; quædam denique, quæ ipse rebatur esse illo tempore vttiliora Ecclesiæ ministeria, iam manu teneret, illi carerent: Inuitissimus trahor in hanc disputationem, in qua vitari non omnino potest aliqua comparatio, quæ solet esse odiosa, sed cogor à Castaldo, qui propositis his sex inuitamentis, me propemodum laceffiuic, vt ea discuterem singillatim. Primo loco ponitur *fulgor Religionis nouæ*. Fateor eiusmodi fuisse, qui capere, atque illuminare posset multorum oculos, in tenebris vitæ secularis, quemadmodum fecit, inuitans, & introducens in portum solitariae illius, sanctæque vitæ non paucos mortales, in hoc mundi naufragijs infami salo fluctuantes, tamquam Pharus quædam tunc Venerijs, ac Neapoli collucens. At non negabit Castaldus fulgorem illum parum longe, lateque tum fuisse diffusum, cum è duobus tantum coenobijs, & paucis sodalibus, emicabat: non pareat extitisse huic splendori, quo nunc in Italia, numero sodalium, & coenobiorum; nobilitate generis, studiis litterarum, eloquentia sacra, probitate vitæ, ac multitudine Episcoporum quaqua verius aucta clarescit. Plus erat, mihi credat, ille splendor in recessu, quam in fronte: plus Angelis, quam hominibus apparebat. Itaque parum, aut nihil permouere poterat Ignatium aduenam in rebus Venetis hospitem, sua negotia curantem, incuriosum in alienis, & qui ferebat in mente Ordinem, quem prouidebat iam iam per totum Orbem diffundendum; & fore breue tempus, in quo pro prædicatione Euangelij

gellj, confessione fidei, defensione Catholica Religionis in quattuor mundi extremitatibus profuso sanguine purpurasceret.

65. Secundum inuitamentum numeratur, *Novitatum*. Non equidem video magnam novitatem in eorum constitutionibus, quas multis post annis, sub Clemente VIII. Pontifice typis dederunt, & accurate legi. Simillimæ videntur aliarum Religionum regulis. Tria, quatuorve Castaldus objiciet menti meæ, quæ novitatem illi habere videantur. Primum est coniunctio status monachorum, & cleri secularis; de quo multa Episcopus Tufus. At S. Bonaventura scripsit à S. Francisco in Ordine Minorum tria, fuisse illigata. *Christi virtutum imitationem, contemplationem assiduam, & lucrum animarum*: hoc est vitam eremiticam, cœnobiticam, & clericalem. Nec arbitror alios Ordines, qui cum S. Francisco apparuerunt, & mendicantes dicuntur, permixtos, ut illis hæc duplex laus denegetur, quoniam eos videmus strenuè officia monachorum in choro, & extra exercere; ac ministeria clericorum in concionibus, & administratione sacramentorum explere. Itaque Ignatio res nova non erat, qui medians novam Religionem, veterum constitutiones excusserat: & insuper delineauerat Ordinem, qui clericatû cum statu regulari, & claustrali coniungeret, ut ex euentu cognitum est; plura clericatus officia, & munia complexus, quam Ordo Theatinorum. Secundo loco suggeret fortasse Castaldus paupertatem, quæ nec in particulari quidquam possideat, nec in communi. Verum in eodem Ordine Minorum, in cuius aliquot Congregationibus vigeat observantia regulæ integræ S. Francisci, paupertas hæc cernebatur cum hoc auxilio, quod Ordo Minorum capax reddituum, bonorumque stabilium possidendorum non est, tum ex regula, tum ex declaratione Clementis V. Papæ, & aliorum Pontificum, ut propterea dicatur à Bartolo.
- &

Tufus c. 1.
hist.
S Bonau in
reg. S. Frâ.
q. 3.

Clem. exi.
ui. de verb.
signif.
Extrav.
Quia quo-
rundam.
cod.

& alijs Doctoribus communiter, esse in fastigio paupertatis, & mendicitatis. Ordo Clericorum Regularium est huius possessionis capax, ut ipse Castal. confitetur, & in constitutionibus ipsorum est manifestum: nec puto in hac re ab antiqua, & primaria paupertate recessisse. Neq; hac paupertate allici poterat Ignatius, tū quia noua illi non erat quam videbat, & strictiorē in Frāscana familia; tū quia ipse in domibus professis, quæ sunt capita Societatis, formauerat animo. superiorē paupertatem; Minoritanz simillimā, ut paulo post demonstrabitur. Tertia nouitas videbitur Castaldo, viuere tantū ex oblatis, non ex mendicato.

Verum hæc Ignatium mouere non potuit, ut dicam postea, cum de ea re sermo iterabitur.

66. Quarta nouitas proponetur fortasse à Castaldo. Habitus clericalis retentio, cuius est mentio in diplomate institutionis huius Ordinis: quamq; tanti æstimat, ut in vita Pauli IV. bis dicat, Societatem nostrā in habitu clericali esse imitatam illorum Ordinem. Non potuit illicere Ignatium ea res, tum quia sciebat verum esse vulgare dictum à Clemente III. *Habitus non facit monachum*: tum quia in sua Religione constituenda nullam præuidebat fore difficultatem in habitu clericali retinendo; quod nullo iure vetatur: at quidquid non prohibetur licitum est ex iure. Hanc ob causam numquam dubitauit de hac re, numquam eam in consultationem induxit, nullum verbū de ea fecit in regula Pontifici oblata, ut probaretur. Et quod attinet ad imitationem, nisi Castald. probet, non mihi persuadebit: quia rationes habeo non credendi. Primum Ignatius non erat ignarus id fieri posse, ut dictum est. Deinde cum Parisijs mente delineabat, & ponebat fundamenta suæ Religionis comparandis socijs, cognitionem instituti Clericorum regularium habebat nullam. Nam vix ea nata erat, & trima coacta est se Venetias recipere, vbi solummodo domicilium habebat, cum Ignatius Lutetiam suam

Bart. l. 1. minoric. d. 1. cap. 1. Castal. c. 4. vitæ B. Caiet.

Infra §. 18. n. 71.

Infra §. 20. n. 76. Clem. VII. in confirm. Ord. Theatinor. Castald. in vita Pauli IV. c. 17. C. porrectū de regular. &c.

Glos. cap. peruenit ad nos §. 93.

Carac. pag.
221. 223.

suâ societate inchoabat. Quod si verum est, quod B. Ca-
ietanus ad Carasam scribit è domo Neapolitana, re-
ferente Caracciolo, an. 1533. In ea vrbe vix de nomi-
ne, aut ne vix quidem, noui Ordinis institutum fuisse
cognitum: Neapolitanis ciuibus Patres illos vix de
vocabulo esse notos, qui tamen prope aberant Ve-
netijs: quid iudicandum est de Lutetia, quæ tantum
abest ab Italia, & Venetijs? Tertio videmus sæculo
XIII. Christia. Religionis, Deum compluribus ser-
uis suis Dominico, Frâcisco, & alijs, inspirasse nouam
ratione Religionum, in quibus, vt dixi, coniungerent
officia clericorum, cum habitu, & professione mona-
chorum, euocando quodammodo monachos à soli-
laria vita in auxilium Episcoporum, & cleri ad salutē
animarum. Pariter Deus præterito sæculo XVI. exci-
tauit alios complures seruos suos, qui diuino instin-
ctu ad obstruenda hæreticorum ora maledica, no-
uas Religiones instituerent retento habitu clericorū:
cuiusmodi octo numerantur in Ecclesia, & ego refe-
ro in Asceticis. Quid quod habitus vtriusque nostrum
est diuersus? Nam Theatini alba tibialia gestant: nos
nigra more ceterorum clericorum. Illi togas foren-
ses ex materia leuissima sub gutture clausas nostri nō
eodem modo in omnibus regionibus induci domum
egrediuntur, sed sese accomodant mori clericorum
honestorum illius regionis, ex præscripto nostrarum
cōstitutionum. Hic fit, vt in Germaniæ aliquot pro-
uincijs omnes ferant togas ex panno grauiore aper-
tas ante pectus largioribus manicis, quam in Italia.
In Hispania omnes mantelum, seu pallium foris ge-
stent ex panno etiam æstiuis mensibus, quod esse re-
ligiosioris vitæ habitum docet Card. Baron. ex facto
Tertulliani, qui mutata in melius vita, de toga tran-
siuit ad pallium. In regno Sinarum eo modo induun-
tur, quo homines litterati, ac doctores teste oculato
Nicol. Trigantio. In Italia, qui sacerdotib sunt initia-
ti, pallium gestant: Clerici vero togam ex panno an-
te

Isid. Nigr. in
Ascet. cōm.
par. 3. tit. n.
30.

Const. p. 6.
c. 9. 15. cōg.
cap. 27.

Card. Bar.
t. 3. an. 197.

Nic. Trig. l.
3. exped.
Sin. c. 5.

te pectus apertam. Atq; vt gestationem palliorum. Hispani primi patres tulerūt ex Hispania, vbi sacerdotes honesti illis vtuntur: sic togarum vsus in clericis manauit è Gallia: vbi studiosi omnes ex lege Vniuersitatis potissimum Parisiensis, eo modo togati, cū pileo quadrato, foras procedere, & scholas adire iubebantur. Denique non erat cur nouitate legum moueretur Ignat. qui sibi in animo tot nouitates (vt ita more vulgi dicam) descripserat, quas postmodum exprompserat, adeo vt non in alia re vlla plus laborauerit societas, quam in reddenda ratione istarum nouitatum ab Apostol. sede probatarum: quas equidem in Aſceticis subinde probo ab antiquitate manasse, nec non aliorum ordinum ad nos imitatione descendere. Eiusmodi sunt, nomen Societatis Iesu, tirocinium bienne, dilatio professionis, tertius annus iteratæ probationis, vacatio à choro, eruditio puerorum, repudiatio dignitatum, speciale votum obediendi Papæ si quid infideles miserit, & his similes.

- 67 Tertium inuicamentum dicitur *Inſignium virorū virtus, & sanctitatis nota*. Diffiteri nec possum, nec volo, virtute morum, & sanctitate vitæ claruisse tunc in illo Ordine 4. religiosos, qui illum fundarunt, & qui proximè ad illam S. Quadrigam accesserunt. Horum virorum probitatem Ant. Caracciolus, Episcop. Acerrarum, & ipse Castald. ante oculos nobis collocarunt. ex eorum lectione vtilitatem cum voluptate cepi non vulgarem; sentiebamque inter legendum, me ad eorum virtutes imitandas inflādari. Solemne hoc est diuinæ prouidentię, vt religionū auctoribus ad eas teneras plātas stabiliendas adiungātur & socij, & primi filij, viri perinſignes, quales nō videntur rantes subsequētes. Obseruatio est hæc Vmberti quincti Magistri generalis in præstantissimo Ordine Prædicatorum. Verum hæc sanctitas non erat flexura Ignatium, qui non inuidebat illam Ordini ipsorum. Habebat ipse socios nouem, non in spe, sed in re, sibi

Vmb. tr.
140. in reg.
S. Auguſt.

N

ob-

obligatos, à se spiritualibus exercitijs perpuratos, instructos magisterio suo virtutibus, imbutos probitate, ac doctrina, cognitos à se penitus, & intus, & incute, vt dicitur, exploratos; diu, multumq; probatos. Verù tales fuisse, quales ego describo primos sodales Ignatij, declarant eorù perspecta probitas, & perseuerans cù parente Ignatio, in sanctis laboribus, per totam vitam exantlatis in rebus præclare gestis in Ecclesiæ commodum, & decus. Legantur quæ de singulorum sanctitate, ac moribus religiosis tradiderunt, quæ de singulis scripserunt historici, qui post vel res vniuersæ societatis, vel vitam S. Ignatij scripserunt: & præterea quatuor eorum vitæ euoluuntur editæ, Petri Fabri, Francisci Xauerii iam Sancti declarati, Iacobi Laynez, & Alfonso Salmeronis.

68. IV. inuitam. *Templi nitor, & cultus diuini puritas.* Concedo insignem fuisse, & esse, verum si de templi nitore, & puritate diuini cultus extra chorum sit sermo, S. Ignat. non poterat induci ad amplexendum illum Ordinem, quoniam mente tenebar in ordinem suum introducendâ exquisitam rerû sacrarum mûdiciem, & templa magnifica, ornataq; altarium ornamenta pretiosa, SS. reliquiarum thecas serico, argento, auroque visendas. Odæo vero adeo non mouebatur, vt illud ordinarium nollet in sua familia: non quod non placeret plurimum, aut non laudaret in illis Religiosis, qui illud sanctè frequerant; sed cum intelligeret illud non pertinere ad essentiam Ordinis religiosi, & alios multos in regionibus Catholicis Europæ esse, qui per hanc sanctâ, venerandâque functionem populorum deuotioni satisfacerent, existimauit vt experientia docuit, stare non posse cù tam multis nostræ Religionis ministeriis vtilioribus directis ad salutem animarum, ac præcipuè cum munere docendi, & missionibus per oppida, & castella. Plura de hac repugnancia, & impossibilitate, vt ita dicam, chori, & nostri Instituti legantur, tum apud

Ri-

Ribad. l. de instit. Societ. qui testificatur se audiuisse S. Ignat. dicentē, se fuisse introducturum odā, si suā propensionem secutus fuisset: sed non introduxisse, quia didicerat à Deo, nolle Deum in eo famulatum Societatis, sed in aliis muneribus. Tum apud Sachin. in hist. Societ. Alienum autem animum Ignatii à choro in Religione, quam meditabatur, colliget Castal. ex eo, quod Sacchin. scribit, unū ē capitib. hoc fuisse, de quibus Carafa, & Ignat. dissenserunt, quod confirmatur quoque ex iis, quæ ipsemet Castal. scripsit in vita Pauli IV. de Pontificis illius propensione ad chorum in Societatem introducendum: quem mortuo S. Ignat. aliquatenus introduxit, & aliquantisper dum viveret retentus est obedienter, ut ibid. tradidit idem Sacchin. non diutius; quia alii Pontifices antecessores, & successores pugnare cū instituto cognouerūt.

Fr. Sacch. c. 2. hist. soc. l. 2. §. 63. 64.

Castal. c. 17. vitæ Pauli IV.

69 Quintum iuicament. *Solitudinis amor*. Inerat verè in illa Religione solitudo quædā reuerenda, rarus egressus, parca cum sæcularibus conuersatio; ministeria, quæ foras traherent, ac distraherent tunc fere nulla. Nondum ex professo concionibus habendis vrbes Italiæ circumibant; nondum se dederant quæstibus animarum faciendis, ut nunc cum laude, ac fructu Ecclesiæ faciunt. Andr. Stella in vita venerab. viri Hieron. Æmiliani, institutoris congregationis Clericorum regularium de Sommasca, qui Venetiis in sua conuersatione spirituales ducem elegerat Carafam, de hoc scribit repudiato Episcopatu secessisse in montem Pincium *ducendo vitam solitariam, & exemplarem, & studendo diuina Scriptura*. Ribaden. in epist. mihi scripta ante decennium: *Certum est, quod in principio non audiebāt confessiones, nec concionabantur, sed operam dabant choro, & vitæ cuidam recollectæ, & exemplari*. Dydaeus Payua Andradius Theologus Lusitanus, qui an. 1564. scripsit orthodoxas explicationes aduersus Kemnitium Calvinist. confundentem nostros Ordines, dum eos

Andr. Stella l. 2. vitæ Hier. Æmil.

Ribad. epist. ad Iul. Nigr.

Payua l. 1. orthodox. explicat.

distingueret, inter alias differentias ponit hanc, quæ sequitur: *Illi (Clerici regulares) sacrarum, aternarumque rerum meditationi, atque psalmodia potissimum vacant. Isti verò cum assidua diuinorum myſteriorum contemplatione docenda plebis, euangelij amplificandi, &c. & aliarum actionum piarum ſtudium coniungunt.* Hanc Payuz comparationem indicauit Caſtald. in vita Pauli IV. cùm duos Cardinales loquentes cum Pio IV. inducit, eripientes Pontifici falſam opinionem de magna ſimilitudine Ordinis Theatinorum, & Societat. ob quam Pius de vnione vtriuſq; Ordinis cogitabat. Aſſeruerunt ergo Papæ plus differre inſtitutum Theatinorum à Societate Ieſu, quàm ab Ordine Minorum, aut aliorum Religioſorum. Subijciunt diſcrimina eſſe *in frequentatione diurna, nocturna; chori; in ieiunijs monaſticeis, aduentus, & alijs multis ſimilibus; in nulla poſſeſſione reddituum quorumcumque; in conſuetudine non mendicandi, aut petendi; in remotione à ſcholis ſecularium, & aliorum negotiorum, bonorum quidem, ſed diſtrahentium; in modo gubernandi, qui potius ad Ariſtocratiam vergit, quàm ad Monarchiã.* Quorſum hæc omnia? vt nimirum plane intelligatur diſcrimen vtriuſque Ordinis, vel Caſtaldi teſtimonio: quod diſcrimen quo maius eſt, & in pluribus rebus, eo minus eſt credibile S. Ignatium habuiſſe propenſionem ad Theatinorum Ordinem amplectendum: nam, vt ſupra probatum eſt, Ignatius impreſſa, & infixam in animo habebat an. 1536. formam Societatis, quam poſtea expreſſit in regula, & conſtitutionibus: hæc autem forma amorem eximium erga proximos continebat, & ſpiritum abhorrentem à ſolitudine. De priori parte Laur. Surius loquens de Ignatio; *ſingulari amore erga proximos ſuccenſus eſt Manreſa.* De vtroque Maſſei: *In cateris ornamentis, ac beneficijs, quæ in eum Deus plena manu congeſſit, illud equidem vel præcipuum duxerim,*

Caſtal. cap.
17. vitæ
Pauli IV.

Laur. Sur.
in hiſt. an.
1540.

rim, quod in tanto perfectionis ardore, non dedit illi spiritum solitudinis, animumque uni sibi vacantem, sed propaganda fidei cupidissimum, ac mirè studiosum diuina Gloria, salutisq; communis. Ecce spiritus Ignatij Theatinorum illius temporis spiritui oppositus adeo, ut nihil magis contrarium, ac repugnans esse possit. Et quamuis amor solitudinis Patrum Theatinorum, de quo præcipuus est hic sermo, potissimum aduersaretur zelo dilatandæ fidei, quo ardebat Ignatius, quod is excursions per orbem, & alia ministeria requireret a quosâ solitudini planè repugnantiâ: tamen alia discrimina, quæ à Castaldo, & alijs Scriptoribus recensentur, validius probant alienum animum Ignatij ab illorum habitu suscipièdo: & in primis chori usus, & Aristocratica ratio gubernandi.

- 70 Ob hunc solitudinis amorem euenisse arbitror ut S. Ignatius nunquam præberet aures proponentibus amborum Ordinum coniunctionem: quoniam amatores solitudinis sancto illi otio assueti, ægrè inde potuissent auelli, & laboriosum docendi munus, longas, ac periculosas peregrinationes suscipere, cuiusmodi sunt Indicæ, Æthiopicæ, Anglicanæ. Fidem mihi facit Sacchinus, qui ait: *Ignatius quidem ex eo tempore suis cæptis moram à Carasa semper timuit: & Carasa semper creditus est voluisse ex gemina hac familia unam cõfici.* Et post: *Volebat Carasa nostros Theatinis adiungi, volebat eosdem chorum assumere: repugnabat Ignatii, quod aliud in Manresano secessu contemplatus erat, sibiq; imitandum putabat exemplum.* Similia tradit in historia Societatis. Retuli supra Ribadeneiræ caput epistolæ ad me scriptæ, in quo apparet præcisè negantem Patribus Theatinis hanc coniunctionem ab Ignatio, cum iam Carasa esset Cardinalis. Addo nunc aliud eiusdem epistolæ caput, non alienum ab hac disputatione: in quo capite S. Ignatius ostendit se magnum harum fami-

Sacch tr. de
hac disput.

Id. t. 2. hist.
Soc. l. 1. nu.
31.
Supra S. 16
n. 59.
Riba. epist.
ad Tul.
Migr.

familiarum discrimen cognoscere, atq; ex eo coniunctionem improbare *Quo tempore*, inquit Petrus, *Patres Theatini non habebant Roma domicilium, sed tantummodo Venetijs, & Neapoli, & aliquod initium Pataujs, noster S. Pater optauit, & valdè egit, ut Romam venirent; cum ob alias causas, tum verò, ut melius discrimen inter utramque Religionem appareret; & nos non esse Theatinos, ut vulgus nominabat.* His consideratis Castaldus facillè intelliget non consistere, quod ait in vita Pauli IV. Iesuitas inclinasse animum ad hanc Ordinù coniunctionem, *propter multas persecutiones, quas in varijs mñdi partibus patiebatur ipsorum nondū adulta societas.* Ac de hoc negotio vltro, citroq; literas intercurrisse inter Bernardinum Scottum Theatinum, & Iacobum Laynez nostrum. Primum enim ratio à persecutionibus ducta; friuola est: quia facta coniunctione, persecutiones exinde non destitissent, si Societas Iesu esse non desisset. Immo creuissent, aucto numero domiciliorum. Nec persecutiones Societatem impetebant, quòd adulta non esset, sed quòd improbi probos odisse solent, præsertim cum eorum consilijs aduersantur; ut continenter vidimus, hodieque videmus, quo tempore confessione Castaldi adulta est: & tamen direptiones bonorum, exilia patitur, & martyria. Agnouit, & prædixit hæc de nostra Societate, ipse Carafa, cum sederet in cathedra Petri An. 1558. in luculenta illa oratione, quam habuit ad Patres Societatis in prima congregatione coactos. Hortās enim eos ad tolerantiam exemplo Christi, Apostolorum, Prophetarum, Ecclesiæ, qui persecutiones passi sunt atrocissimas, hæc ait, ut Sacchinus noster refert: *Similiter vobis continget. Multi enim non recipient vos, nec doctrinam vestram, sed persequentur vos, & interficient, obsequium se præstare Deo arbitantes. Perturbatissimum enim saculum hoc est, quo Dominus vocauit istam beatam Societatem.* Prima ra-
dix

Castald. c.
17. vitæ
Pauli IV.

Sacchin. to.
2. hist. l. 2.
n. 39.

dix Dæmon est, qui semper obstitit Societati; prauī homines administri. S. Hilarius: *Omnes humana in- iuria, quæ Religiosis viris inferuntur, non eosdem habent auctores, quos habent ministros. Executio quidem hominum est, sed diaboli instinctus est.* Ho- minum porro Dæmonis satellitum tanta est rabies, vt etiam Philosophos oderint suis studijs occupatos, veriti ne sint admonitores, castigatoresque vitiatorum, vt quærebatur olim Dio Chrysost. At in Religiosos acrius irrumpunt. Saluian. in rem nostram: *Fieri aut omnino non potest, aut vix potest, vt eam rem in alio diligat, à qua ipse diffidet. Itaq; eos (monachos) non sine causa oderunt, in quibus omnia sibi amula, atq; inimica cernebant. Illi enim vivebant iugiter in ne- quitia: isti in innocentia. Illi in libidine: isti in casti- tate. Illi in lustris: isti in monasterijs. Illi propè iu- giter cum Diabolo: isti sine cessatione cum Christo, &c.* Plura de hoc argumento leguntur in Apologia Francisci Montani pro Societate. Deinde coniunctio hæc non cessisset in dedecus Pauli Papæ, qui funda- uerat, vt veretur Castaldus. Nam Paulus volebat So- cietatem in Ordinem suum trasformare; hoc est cho- rum illi imponere, & maiorem fortè solitudinem. introducere, ministerijs aliquot ætuoſis ablegatis: & quod est grauius sic efficere de duobus corporibus vnum, vt Societatem in alterum Ordinem introdu- ceret: contra verò P. Iacobus Laynez minimè rati- oni consentaneum arbitrabatur, & verò etiam ini- quum, vt Societas multò numerosior tunc, & cœno- bijs, & sodalibus, atque extra Italiam per Germa- niam, Hispaniam, vsque in Indiam disseminata, & propagata, in longe minorem familiam intrusa coan- gustaretur. Id si euenisset, honori fuisset & ordini, & Pontifici fundatori. Quinquaginta, & amplius sunt anni, cum ego adolescens initio religiosæ huius vitæ à senioribus accepi, hoc à Pontifice fuisse tentatum, atq; à P. Laynez summa constantia pariter, & humi- lita-

S. Hilar. in Psal. 128.

Dio Chryf. orat. 72.

Saluian. l. 8. de Prou.

Fr. Mont. a. c. 62. apol.

litate repugnatum, illa potissimum ratione obiecta, quòd Societas nouam formam induens destrueretur, ac desineret esse illa cohors, quæ fuerat contra hæreses, hostesque fidei potissimum instructa. Denique videat Castaldus quomodo testes productos eludat, qui vel rebus ipsis interfuerunt, vt Ribadeneira; vel memoriam nostræ antiquitatis euoluerunt omnem in archiuo, vt Sacchinus; vel ab ijs, qui interfuerunt tractationi rei, acceperunt, vt ego,

- 71 Sextum inuitamentum dicitur, *Paupertatis studium*. Laudabilis erat Paupertas Ordinis huius in illis initiis, quemadmodum etiam hoc tempore post annos ferme 100. quam nihil esse immutatam puto, Sic eam in constitutionibus suis definiunt: *Et si neq; per professionem, neque per Sac. Canones prohibemur annuos redditus in communi possidere: per Concil. autem Tridentinum id nobis sit concessum: nihilominus (voluntarie tamen, vt nullo unquã vinculo astringamur) ab illis abstinemus, quo à secularibus negotijs liberiores paupertatem Christi Domini, Apostolorum, & multitudinis illorum, quibus cor unum, & animam vnã fuisse legimus, imitemur*. Ex his manifestum est, possidere immobilia, & redditus posse, si velint; nec fauori Concilij renunciasse: nec esse Religionem mendicantem, vt obseruat Em. Roderic.) propriè sumptam, iuxta Sac. Canones, qui requirunt ex communi sententia Doctorum duo. Alterum est, vt vel regula, vel constitutione prohibeatur, etiam in communi possidere redditus, aut possessiones pro victu necessario. Alterum est, ne quærat victum per publicum questum. Vtrique necessario capiti contrarias constitutiones habent. Verum hoc illicio S. Ignatius capi verisimiliter non poterat, qui in inchoata Societate mente delineauerat paupertatem valde diuersam à commemorata, Patrum Theatinorum; sacris Canonibus congruentem, ac proinde arctiorem, ita vt Societas in Religio-

Cõst. cler.
regul. p. 2.
c. 1.

Roder. t. 1.
quæst. regul.
q. 3. art. 14.
c. vn. de re-
lig. dom. l. 6

gionem conformata futura esset verè, ac propriè mendicans. Colligitur ea delineatio, tum ex voto qualicumque paupertatis emissio Lutetiæ; ac repetito ante sacrorum Ordinum susceptionem: tum ex ea paupertate, quam expressit in regula, & approbaverunt Pontifices. Est autem tam arcta, vt Pius V. peculiari diplomate mendicantem esse Societatem nõ fecerit, sed declarauerit. *Quippe qua ex eius instituto, & constitutionibus auctoritate Apostolica confirmatis bona stabilia possidere nequit; sed incertis elemosynis, fideliumque largitionibus, & subventionibus viuit.* His verbis Pontificijs canonicum mendicitatis fundamentum continetur: quod extra nouitiorum, & scholarium domicilia seuerissimè obseruatur. Hæc autem quomodo mendicantem non tollant, quia sunt accessoria quædam, declarat Pius in eadem bulla, quæ vulgata est apud Ioan. Azorium, & Pontificiarum Bullarum collectores Rman. Rodericum, & Cherubin. Laertium. Præterea Societas renuntiavit iuri succedendi in bona ingredientium, aut proflentium: vt docet Gregorius XIII. in celeberrima Bulla. *Ascendente Dño*, quæ pariter vulgatissima est apud eosdè, & alios scriptores. Proinde nõ facit cū intrantibus, aut vouentibus, aut eorū propinquis trāsactiones, seu cōpensationes. Item anno 1565. renuntiavit pro domibus professis fauori, ac priuilegio Concilij Tridentini cōcedentis omnibus mendicantibus possessionem bonorum stabilium: cuius renunciationis meminerunt Ludouicus Molina, Petrus Ribadeneira, Franciscus Montanus, Iacobus Menochius, Thomas a Iesu Carmelita discalceatus: Thomas Sanchez; quos ideo refero, vt Andreas Molfesius Clericus Regularis, qui domum professam nostram scripserat esse mendicantem ab extrinseco, quia possidere potest immobilia, si vult, vigore concessionis Concilij, intelligat suam opinionem euanescere, propter validam, & antiquam

O

renun-

Ribad. l. 1.
cap. 4.
Mass. lib. 1.
c. vlt.
Orlan. lib.
1. n. 91.

Azor. co. 1.
l. 13. c. 7.
Roderic. in
bul. sub Pio
V. n. 5.
Laer. to. 2.
in Pio V. n.
131.

Molin. t. 1.
tr. 2. disp.
139.
Ribad. l. de
inst. sec. c.
23.
Fr. Mont. c.
40. apol.
Iaco. Men.
conf. 1014.
n. 27.
Tho. à Iesu
tr. de paup.
p. 5. c. 2.

Th. Sanch.
t. 2. l.
And Molf.
to. 2. seu in
add. ad cō-
fuet. Neap.
p. 4. addit.
ad q. 64.
Infra § 20.
n. 76. & seq.

renunciationem fauoris Tynodalis. Insuper Societas nostra nihil accipere potest in stipendium suorum ministrorum, & omnes professi votum faciant de non laxanda, sed potius astringenda paupertate; & alia multa ad paupertatis incrementum constituta sunt alibi explicata: ratione quorum omnium, aliquot iurisperiti, professos Societatis æquiparant Capuccinis. De mendicandi actu, postea.

72. Præter ea, quæ sunt explicata: quædam alia S. Ignatius desiderare potuit in ea Religione, quam esset amplexurus, fini sibi præstituto necessaria consequendo; & in primis studium ardens litterarum, ac doctrinarum. Caracciolus non inficiatur, Paulum consiliarium vnum, ex quatuor primis institutoribus Ordinis, *non admodum excultum litteris, nec apprime doctum*. Reliquos doctrinis vacuos non dixerim, & in primis Carasam, quem postea Cardinalem, & Pontificem doctissimum appellatum lego, B. Caietanum item Canonici iuris doctor fuisse traditur, & Bonifacius à Colle iurisprudentia, cui diu, multumque studuerat, excultus. At tunc minimè doctrinas profitebantur, rati plus esse in probitate vitæ præsidij locandum, salutis æternæ comparandæ gratia, quam in scientia doctrinarum. Et quoniam nihil est simul factum, & perfectum, ann. 1533. Idem Pontifici Clementi VII. qui Ordinem confirmarat, significant se decreuisse vacare prædicationi verbi Dei, audientiarum confessionum, sacræ Theologiæ, & sacrorum Canonum studijs, ad suarum, & aliorum Christi fidelium animarum profectum: Pontifex annuit eorū votis per diploma relatum à Cherubino Laertio. Quo fiebat, vt Ignatius adeo non posset trahi splendore doctrinæ, qui non aderat (vt Castaldus de hac silens agnouit) vt etiam ex hoc defectu, si cogitasset illis Patribus associari, fuisset retractus. Nam ipse, qui salutem animarum spectabat, & zelo complexus erat hereticorum ad Catholica castra reuocationem,

iuuen-

Caracc. p.
277.

Id. p. 173.
262.

Cherub.
Laert. t. 1. in
Clem. VII.

iunentutisque educationem, litterarum quoque, & doctrinarum non vulgarium, sed exquisitarum adiumentum virtuti, ac sanctitati dandum existimauit. Hinc factum, ut iam grandis natu in litteras toto pectore incumberet; socios sibi non leuiter tinctos, aspersosque litteris, sed imbutos doctrinis, & plane doctos adsciuerit. Paulus III. initio diplomatis, quo societatem erigit in Religionem, indigitat eos omnes, *Magistros in artibus, in vniuersitate Parisiensi graduatos, & in Theologicis studiis per multos annos exercitatos.* Habemus in historijs nostris, simul ac Romam ingressi sunt coram Pôtifce, ipsius iussu, de matrimonio Regis Angliæ disseruisse; paulo post iussos in publico Gymnasio Sapientiæ sacras litteras, & Scholasticam Theologiam explicare; permisos omnes concionari, & expetitos, quoniam omnes idonei erant: Alfonso Salmeronem auditum in Sacello Pontificio concionantem cum assensione aulæ: missos Laynem, & Salmeronem sæpius ad Concilium Tridentinum, ut Doctores Papæ, Quales sint conciones, quàm multa, quàmque erudita opera eiusdem Salmeronis, Castaldus nouit. Itaque eum multa paria essent in Ordine iam probato Clericorum Regularium, & in Societate Iesu formata in mente Ignatii: nonnulla contraria prorsus fini, & cogitatis ipsius; aliqua formæ conceptæ deesse viderentur: non est verisimile potuisse Ignatium allici ad mutandum vitæ statum iam firmo decreto stabilitum. Quod autem postremo ait, potuisse appeti nouum Ordinem ab Ignatio, quòd vacuus ambitione nolebat nouæ prolis parens appellari, nullam habet probabilitatis speciem. Tum quia non erat hoc magnum crimen, quod tantopere fugere debuisset. Tum quia non negabat se auctorem Ordinis post Deum, sed nolebat sodales à se denominari Ignatianos, ut tota gloria in Iesum Saluatorem cederet. Quod obtinuit stabilito nomine Societatis Iesu per Apostoli-

Maff. l. 2. c. 3. 6.
Rib... l. vit.
Iac. Layn c. 2. & l. 2. vi.
tæ Ign. c. 7.
12.
Orl. l. 2. n. 33.

Mart. Delr.
l. 2. magic.
disquis. 9.
39.

cam Sedem; cum non audiaturnquam Ignatianorū
appellatio, sed Iesuitarum. De qua re legatur Mart.
Delrio .

S. XIX. D. CASTALDVS.

73 **A** Nimo etiam versabat Ignatius, quæ pati ne-
cesse sit in nouo Clericorum Ordine fun-
dando. Hæc enim illa erant, quæ in Vicentino Con-
uentu anno Salutis 1539. postea ipsam, sociosque à
Proposito condendæ Religionis dimouere videban-
tur. Sic enim Orlandinus scribit: *At ne illud qui-*
dem vacare periculo, ne Summus Pontifex, cuius
auctoritate, nutuque sancienda denique erant om-
nia, nequaquam forsitan nouæ Religionis probato
consilio, iuberet potius ad vnâ aliquam ex veteri-
bus, & probatis, quarum tanta in Ecclesiâ co-
piâ erat, eos aggregare sese, quam ut nouas conde-
ret, indulgeret. Hæc ille.

Orlan. l. 2.
p. 19.

Ad S. 19. Iulij responsio.

74 Inuitamentis enumeratis, quæ Castaldi sententia
poterant afficere S. Ignatium, nunc producitur inci-
tamentum, quo posset impelli: hoc est metus diffi-
cultatum, quas animo versare putabatur in Ordine
nouo fundando. Respondeo, pace Castaldi, parum
honorifice hoc de S. Ignatio, & cogitatum, & pronun-
tatum est: cuius magnitudo animi in primis laudi-
bus ponitur. Siccine vir imperterritus, & accusa-
tionibus, carceribus, iudicijs exagitatus, tot rebus
aduersis exercitus, tot incommodorum, & obstacu-
lorum victor, ne latum quidem vnguem à destinatis
recedens, perterritus dicatur illis difficultatibus,
quæ commemorantur? Si hoc admittatur, eripitur
illi constantia, de qua est præcipua quæstio. Nam ex
S. Thoma constans est is, qui non desistit propter re-
pu-

pugnantiam, & difficultates ab executione magnorū operum: cuiusmodi erat nouæ Religionis institutio, & prædicatio Euangelij ad Infideles. At si propter metum difficultatum à Castaldo commemoratarum destitisset, sine dubio. excidisset à constantia. Quid quòd hæc transcripta verba ex Orlandino, Ignatij metum non arguunt? ab eo esse dicta non constat. In illa consultatione prolata sunt, quæ Romæ facta est, non Vicetiz: cui cum Ignatius præsideret auctoritate paterna tanquam arbiter, verisimilius est à quouis alio, quam ab Ignatio prolata. Nec credibile est ab eo proposita fuisse obstacula, qui cupiebat, si qua obiecta essent, infringere. Ecquæ ciuitas, quæ communitas, quæ congregatio est benè temperata, quæ non iubeat in consultationibus rationes in utramque partem proponi, vt veritas extundatur, & quod est optimum eligatur? Idem Orlandinus ibidem liquido narrat iussum esse, vt pro, & contra re propositam, quidquid veniret in mentem diceretur. Quod autem hic metus ne tantulum quidem Ignatium mouerit, euentus docuit, & accurata diligentia tum spiritus, tum prudentiæ; qua collectis omnibus animi, corporisque viribus; & cunctis humanis, ac diuinis machinis adhibitis generosè omnia impedimenta perrupit. Hoc demonstrant verba Cardinalis à Monte in relatione facta Gregorio XV. pro Canonizatione: *A paupere, & laboriosa vita, quam à principio sua conuersionis in Dei gloriam, & proximorum auxilium instituerat, numquam destitit, sed perseuerauit, superatisque omnibus, qui obstabant obicibus, atque ex formula instituti, huic S. Sedi oblata, solemnibus votis ritè nancupatis confirmauit.* Hic locus est, vnde humanum spiritum, esse metum; ex Castaldi permissione superius colligebam.

S. Tho. 2. 2.
q. 128. art.
vn. ad 6.

Card. à Mō
te in relar.
§. de fide.

Supra §. 9.
n. 12.

§. XX. D. CASTALDVS:

„ 75 **P**ostremo complacuit sibi in nostro Ordine
 „ Ignatius: quoniam paupertatis erat amator,
 „ & magis de diuina prouidentia, quam de humana,
 „ sibi præsumentum esse statuerat. Hac enim ratione,
 „ vt Ribadeneira scribit, cum Barcinone discederet,
 „ naui transfretaturus in Italiam, nec siccum panem,
 „ contradicente tamen Naclero, secum ferre delibe-
 „ rauerat, quod omnino perfecisset, nisi confessorii
 „ iussio accessisset. Simile est illud, quod egit, cum Ro-
 „ ma abiret, & proficisceretur in Palestinam. Octo
 „ enim aureos libere datos in itineris vsum, statim
 „ pauperibus distribuit. Quid immoror in antiquio-
 „ ribus recolendis? anno 1534. Lutetiae simul cum
 „ sociis pauperem vitam in illo itinere ducendi, Deo
 „ votum egit: & hoc ipso 36. quo Caietanum adiit,
 „ non aliter sibi victum parabat, quam quotidiana
 „ stipe coacta. Cum igitur nostri Ordinis institutum
 „ nec stipe cogenda, nec redditibus subsisteret, & terre-
 „ norum omnium sollicitudinem in bonorum omni-
 „ auctorem proiiceret, facile Ignatium eo ipso viuendi
 „ modo incensum allicere potuit.

Ad §. 20. Iulij responso.

76 Rursus ingeritur inditamentum paupertatis.
 De altera parte, quæ posita est in non possiden-
 do, abundè disputatum est: de altera, quæ locata
 est in non mendicando, nunc disserendum est. Vt
 certissimum pono, hoc paupertatis genus Ignatio
 minimè placuisse; proinde ab ea non fuisse illectum.
 Primum argumentum sit perpetua Ignatii mendica-
 tio, à quo primum tempore ad Deum conuersus est.
 Manrelæ *cogebat quotidie stipem*, ait Ribadeneira.
 Pauculos obolos, quos in statione nauium Barcino-
 ne

Supr. §. 18.
n. 71.

Ribad. l. 1.
c. 10.

ne reliquerat, *ostiatim emendicarat*. Venetijs dum moraretur anno 1523. *Vetere suo instituto Stipem cogebat.* vnde habemus Petri testimonio, id illi fuisse consuetum: quæ consuetudo confirmatur ex eo, quod Compluti pariter, *Ostiatim ex more panem in victum mendicat*. Parisiis in Belgium, & Angliã excurrat stipis corrogandæ gratia. In patria, fratre oppidi domino repugnante, *stipem colligere ostiatim cœpit*. Venetijs anno 36. Castaldo ipso teste. *Non aliter sibi victum parabat, quam quotidiana stipe coacta*. Ad Viceriam subsistens cum duobus sociis anno 1537. *Bis quotidie oppidum ad victum queritandum ingrediebatur cum illis*. Atque hæc Ignatii mendicatio probata fuit in processu, & à Rota, ut apparet ex relationibus factis Papæ, tum in Consistorio secreto à Cardinale de Monte, tum in publico à Nicolao Zambecaro Aduocato consistoriali anno 1622. mense Ianuario. Antequam in vrbes Italix studiorum sedes bini proficiscerentur sodales, præscribit iis omnium consensu inter cetera: *Vt suum illud perpetuo tenerent; ne quid, nisi ostiatim, emendicatum ad usus vita necessarios, vel exigant, vel accipiant*. Quam mendicationem in Societatem introduxit, ac potissimum in domos professas, retinens in hoc primæum spiritum conuersionis initio conceptum; ut in constitutionibus videre licet. Secundum argumentum est, quod voluit assumere illi gradum paupertatis, qui perfectissimus in Ecclesia censetur, quique constituit Religiosos verè, ac propriè mendicantes; is est mendicatio, (posita incapacitate possidendi) & in iure Canonico dicitur, *Incerta mendicatio per publicum questum*. Tertium argumentum est constans, & perpetua propensio imitandi Saluatorem, quem probabile est mendicasse, ex S. Bernardo, Thoma, & alijs Doctoribus: Saluatoris exemplum Apostoli, multi Sancti, ac nobilissimæ familiæ Religiosorum secutæ sunt, quibus se conformabat

Rib. l. 1. c.
14. l. 2. c. 1.
5. 8.

Orl. l. 2. pu.
24.

Const. p. 6.
c. 2. §. 3. &
in exam. c.
4. 9. 12. 27.

c. vn. de relig.
dom. l. 6

S. Bern. ser.
dom. infra
oct. Epiph.
S. Th. 2. 1. q.
187. ar. 6.

mabat Ignatius, ostiatim eleemosynam quæritando. Quartum, existimabat cum S. Thoma, & alijs magistris Christianorum, plures uirtutes exerceri mendicando, quam abstinendo à mendicatione: nimirum humilitatem, patientiam, religionem, charitatem erga proximum, imitatione Christi, & sanctorum, ut nunc dictum est, & alibi probatum.

- 77 Quintum argumentum: Arbitrabatur S. Pater nō minus à diuina prouidentia pendere uiuentem mendicato, quàm ex oblatis: quæ sententia videtur Inse-
disse menti S. Francisci Asisinas, qui teste S. Bona-
uentura, *Propter sanctæ paupertatis amorem, omni-
potentis Dei famulus, ostiatim quæstis, utebatur
multo libentius, quam oblatis.* Ratio est, quia peti-
turus eleemosynam incertus est, tum ante petitionē,
tum in ipsa petitione, vtrum daturi sint eleemosynā,
qui rogantur: atque ideo iacet in diuinam prouiden-
tiam cogitatum suum. Nullam enim actionem ciui-
lem mendicus habet ad extorquendam stipem de
manu diuitum, vt benè obseruat Antonius à Cordu-
ba. Et diuites, quamuis cum rogantur, sæpè iure na-
turæ, aut alio nomine debeant egeno, quod petit; ta-
men aut non putant eum egere, aut non animaduert-
unt, aut claudant viscera misericordiæ. Perinde fit,
vt sæpè mendicus repulsam patiat, & interdum
malis verbis acceptus cogatur in diuinam miseri-
cordiam cogitatione, speque redire. Facta egregia
Ignatij, quæ hoc loco à Castaldo referuntur, ar-
guunt illa quidem eximium amorem paupertatis, &
in Deo fiduciam: sed non illius generis paupertatis,
quæ mendicationem reijcit. Nam, vt narrat Ribade-
neira, Ferrariæ exiens è templo pauperibus distribuit
quindecim, sexdecimque aureos, quos habebat: & *de
vestigio mendicare ipse incipit panem, quo eo ipso
die vesceretur.* Idem fecit, quotiescunque largieba-
tur mendicis, quæ ipse habebat. Tanti mendicationē
faciebat, vt amore paupertatis eam sæpè repereret,
&c

S. Bon. vitæ
S. Fran. c. 7.

Ant. Cor-
dub. In reg.
S. Franc. c.
6. q. 13. pñ.
3.

Ribad. l. 1.
c. 12.

& in spiritali lucro reponeret. Sextum argumentū, Doctus experientia opinabatur, illam consuetudinem viuendi tantum ex oblatis, non esse posse perpetuam; quoniam charitas fidelium in aliqua ciuitate, aut regione ob terræ sterilitatem, ac penuriam rerum victui necessariarū refrigescere potest. In eo temporis articulo, si necessitas vrgeat, aut Deus tentandus est expectando subsidium supernaturale, sine instinctu diuino, seu reuelatione particulari; aut certè petenda sunt necessaria victui ab ijs, qui dare possunt. Naturę lex ad hoc impellit; Laſcancio teste cum ait: *Si quis ad extremam mendicandi necessitatem deductus, victum precibus exposcit, Deum solum obtestatur, & per eius diuinum, atque vnicum numen, hominum sibi misericordiam querit.* Ipse S. Ignatius, cum Lutetiam peruenisset, & ab amico pecunia deposita, fuisset fraudatus, hanc necessitatē expertus est adeo, *ut ostiatim queritare victum cogeretur.* Et si per amicos significes tibi deesse necessaria dicentes, vinum, panem non habent; velis, nolis mendicās: quoniam, vt rectè definit Alfonso à Castro, Mendicare est necessitatem suam, siue per se, siue per alium prode illi, qui subuenire possit. Et omnes mendicantes bonę conscientię, cum oblata sufficiunt, abstinent à mendicando; cum desunt necessaria, mendicant. Denique quod ait Castaldus Ignatium fecisse votum, Lutetię cum socijs ducendi pauperem vitam in itinere Ierōsolymitano, in meis codicibus non reperio. Lego potius contrarium apud Ribadeneiram, Orlādinum, Alfonso Rodericum; viaticum fuisse exceptum ab illo voto, quod paulo post in hac epistola Castaldus ipse confirmat.

Laſc. l. 2. in-
stit. c. 1.

Rib. l. 2. c. i.

Alf. de Ca-
stro l. 10.
adu. hæres.
ver. Mendi-
citas.

Alf. Roder.
p. 3. tr. 2. c.
85.
Rib. l. 2. c. 4
Orl. l. 1. nu.
91.
Infra §. 22.

§. XXI. D. CASTALDVS.

78 **H**Æc autem, quę prudēter expendens Ignatius cum B. Caietano contulit, cum no-
stro.

„ fratrum Patrum numero adscribi postulauit, nulla
 „ criminis nota digna esse, aggredior demonstrare. An
 „ forte leuitate fluctuauit Ignatius, cum socijs Lutetiae
 „ derelictis, imò spretis, nouum vitae genus eligeret?
 „ Non equidem: *Nullis enim certis legibus* (ut verbis
 „ utar Orlandini) *nullo proprio duce, atque propo-*
 „ *to vivebat.* Ergo nihil contra Ignatii constantiam
 „ praesumendum, si leges non certae, & vitae institutum
 „ non firmissimum.

Ad §. 21. Iulij responsio.

S. Hier. in
 Pl. 119.
 S. Aug. En-
 chir. c. 64.
 S. Greg. l.
 11. mor. c.
 9.
 S. Bern. l. de
 pra. ex dis.
 c. 11. 12.

79. Non est quod auctor laboret in probando, cri-
 men non fuisse futurum, si S. Ignatius ipse Ordinem
 postulasset. Non enim hoc verbum exsistit à calamo
 meo. Grande peccatum criminis nomine notatur
 apud sanctos patres Latinos magistros Christiano-
 rum, Hieronymum, Augustinum, Gregorium, Bernar-
 dum. Futurum fuisse existimaui contra rectam ra-
 tionem, contra bonos mores officiosi hominis, con-
 tra fidem socijs oppignoratam, denique contra virtu-
 tem constantiae. Quae omnia vitare debebat vir per-
 fectionis studiosissimus adeò, ut minimè credibile vi-
 deatur, eum de hac mutatione destinatum, ac de-
 sertione feciorum cogitasse. Negat Castaldus Ignatium
 futurum fuisse leuem, seu inconstantem, si no-
 num vitae genus assumpsisset *derelictis, imò spretis*
 socijs. Ego contra probare contendam illum pecca-
 turum fuisse leuitate contra constantiam si id fecis-
 set, & contra fidelitatem si socios deseruisset: contra
 officium boni viri, si eos per illam desertionem, ut
 verba Castaldi significant, spreuisset.

80. Quod attinet ad leuitatem; scio praeclare hunc lo-
 cum à Francisco Sacchino nostro tractatum è visce-
 ribus historiae, ac naturae S. Ignatii. Sed ego ne videar
 hoc telum, aut non declinasse, aut non repulisse, cly-
 peum ex eodem armamentario depromam. Constat,

ut obseruat S. Thomas non vno in loco, is dicitur, qui stat, & permanet in bono opere suscepto, nec propter difficultates, ut suprà dixi, desistit ab executione magnorū operum. Quo fit, ut constantia, pars fortitudinis potentialis, sit virtus, quæ finem eundem habeat, quem perseverantia. Differt autem, quod perseverantia stabiliat hominem in bono suscepto aduersus difficultatem obiectam à diuturnitate temporis actionis: sed constantia firmat, & stabilis hominem contra difficultates subnascentes ex impedimenti extrinsecis quibuscumque: & quoniam hæc difficultates inferunt tristitiam, quam patientia vincit, ideo non est expers patientiæ; imò & magnificentiæ particeps, eum in magnis operibus exercetur constantia. Itaque præstantissima est virtus, quæ tot virtutum est affinis: eamque definierim adiutus à Iusto Lipsio moralis philosophiæ perito, *Rectum, & immotum animi robur in bono suscepto*. Quantopere in Ignatio emineret hæc virtus tot, tamque nobilibus comitata non pedisequis, sed principibus, constat exijs, quæ de ea historici tradunt. Maffeijs tertij libri cap. 9. inscripsit, *De constantia eiusdem*. Ribadeneira pariter in cap. 9. libri quinti multis productis constantiæ, fortitudinis, ac patientiæ nobilissimis actionibus, eius magnitudinem animi demonstrat, & illustrat. Omnes admirantur patientiam, & perseverantiam in studijs litterarum, quibus homo id ætatis, & militaris professionis totum se tradiderat. Suspiciunt constantiam in iuuantis proximis, quamvis toties vel carceribus, vel sententijs id illi fuisset interdictum. Porro autem duo sunt magna opera præcipua, virtuti constantiæ obiecta, quæ virtute incolumi deferere non poterat. Alterum erat munus, seu ministerium saluandarum animarum, susceptum ab initio conuersionis; quod Castaldus illi non denegat, sed attribuit in hac ipsa epistola. Alterum opus eximium erat institutio nouæ Religionis;

S. Th. 2. 2.
q. 118. art.
vn. ad 6. &
q. 137. ar. 3.
Supra an.
71.

Iust. Lips.
1. de con-
stant. c. 4.

S. Tho. 2. 2.
q 93. ar. 5.

Cast. c. 17.
vitæ Pauli
1111.

Luc. Hisp.
hist. erem.
Camaldul.
Mōtis cor.
1. 3. c. 15.

in qua salus hæc animarum plenis velis, atque incitatis remis quærere. Si alij nomen Ordini dedisset, proculdubio defecisset à Constantia, & ipse Inconstans merito dici potuisset, quoniam eum deiecisset Inconstantia, quæ S. Thomæ non est aliud, nisi *Recessus à bono proposito definito*. Primum quidem quia non retinisset animi robur inuictum in opere præclaro suscepto Societatis perficiendæ. Negabit Castaldus hanc illi fuisse mentem, sed ego postmodum probabo. Deinde leuitatem ostendisset in non retinendo ministerio saluandarum animarum: quoniam illud aut nihil, aut parum admodum exercere cum illis Patribus potuisset. Solitariam vitam dacebant illi ex Castaldo: non erant apud eos exercitia spiritalia iuxta S. Ignatii formam; non missiones per oppida, & Castella; non educatio iuventutis, non eruditio puerorum, non prædicatio ad infideles, non disputationes cum hæreticis. Quinetiam Carasæ non erat animus, teste Castaldo, ut nimium sua Religio dilataretur, quam serè ob causam sese intra Italiam adhuc continet. Adde Carasam adeo fuisse solitudinis, ac secessus amantem, ut adiunctis quibusdam sociis voluerit eremita fieri cum Paulo Iustiniano Camaldulensi, qui Ereum Montis coronæ instituit. Id extare ex epistola ipsius manu scripta tradit Lucas Hispanus eremita Camaldulensis in historia Montis coronæ. Hinc secutum fuisset, ut cordis Ignatii capacitas immensa, qua totum mundum complectebatur, in maximas angustias deducta fuisset. Quis ergo credat post 16. annos perseverantiæ sub suscepto consilio, post tot exantlatos labores in studiis literarum, & doctrinarum in ætate prouecta, susceptos in aggregandis, instruendis, formandis sodalibus, virum annorum sex, & quadraginta, destinata deferere voluisset? Quis præterea neget esse leuitatem constantiæ definitæ doctrina S. Thomæ contrariam, magna opera recensita imperfecta relinquere? Nec liberat

à le-

à leuitate Ignatium Castaldus dicens, *Nullis certis legibus & c. & vita institutum non firmum*. Primum quidem, quia verba illa sunt ab Orlandino dicta, non de Ignatio, sed de toto cœtu, & aliquantum diuersa ab iis, quæ Castaldus habet: *Adeam quippe diem, nullis certis legibus, nullo proprio duce, atque proposito vivebatur: sed Ignatium venerabantur omnes, & agnoscebant ut patrem*. Quibus significat nō fuisse constrictos legibus religioso more cōscriptis, nec habuisse superiorem, cui ex voto parere deberent, quia nondum erat Religio: sed Ignatii ductum, sequebantur, tamquam discipuli, & filii parentem, qui eos spiritu genuerat. Nec institutum eorum dicitur firmum, firmitate confirmationis Apostolicæ; sed erat firmum virtute constantiæ, ut probatum est, & vinculis fidelitatis, ut probabitur. Ipse vero Ignatius erat astrictus certis legibus amicitia, curæ paternæ, fidei datæ, mutui contractus, quas iure naturæ, ac gē- tium seruare debebat.

Orl. l. 2. 5.
59.

- 81 Venio ad secundum caput probandum: nimirum futurum fuisse contra fidelitatem, & amicitiam, non solum contra constantiam socios deserere, quod auctor negare videtur. Indictus erat communi consensu omnium dies ad conueniendum Venetijs: Ignatius receperat se ibidem eos præuenturum, expectaturum, & interim, quæ ad Ierosolymitanam navigationem erant opus, paraturum. Sæpè antea de hac professione egerant; & ut vitam vnā ducerent in animarum auxilium conuenerat inter eos, præsertim quæ die vota illa sponponderant, de quibus postea. Ex hac fide data, & accepta factus est quidam mutuus contractus, & pactum, quod nemo negare potest, quin seruandum sit. Pertinent enim hæc certè ad veritatem, & fidelitatem (ut nihil de iustitia dicam) quæ inter homines, præsertim ingenuos, sunt maximi momenti; & omnino seruanda, quia promissa. Nam humana promissio honesta, & acceptata obligationem in-

Suar. relect.
1. de libert.
vel. diu. sec.
2. n. 18. t. 2.
de releg. tr.
de voto l. 4.
c. 1. n. 4.
S. Leo ep.
90. al. 92. c.
14.
S. Aug. ep.
50. ad Bo-
nif.
L. 1. ff. de
pactis.
Cic. l. 2. of-
fic.

S. Th. opus.
61. c. 14.

Cic. dial. de
senect.

Aristot. l. 2.
rhet. c. 2.

Plut. l. de
ephib. ira.

inducit in conscientia, ut Theologi docent. Hinc illa
grauissima verba S. Leonis Papæ: *Humana pacta
non possunt impunè calcari*. Hinc & illa S. Augusti-
ni: *Bona fidei contractus nulla ratione dissolui so-
lent*. Quid in lumine naturæ iuriconsultus Vlpianus
in leges relatus ait? *Quid tam congruum est huma-
na fidei, quàm ea, quæ inter eos placuerit, seruare?*
Quod si ex M. Tullio, *Fides est conuentorum, dicto-
rumque constantia: & veritas*, violator fidelitatis,
pactorum desertor, nequaquam constans dici potest.
Insuper cum violatio virtutis huius possit esse graue
peccatum, si magnæ personæ sit facta promissio, con-
sideret Castaldus personas nouem doctissimorum,
virorum, inter quos nobiles non deerant: quique
hortatu Ignatii votum de pauperibus distribuendo
patrimonio nuncupauerant, patriam relinquere sta-
tuerant, ut Ignatium sequerentur; & faciat consecu-
tionem, vtrum grauib. viris molesta grauit. esset
futura promissionis, & pactionis violatio, vnde tot
incommoda sequebantur. Adde quod amicitia læde-
batur, & in hoc apparebat inconstantia. Expendens
enim S. Thomas locum Ecclesiastici: *Amico fideli
nulla est comparatio*, tradit, fidelem amicum existi-
mare sibi esse, quem erga se immutabilem inuenit, &
à quo propter nouum amicum non deferatur.

82. Tercio loco peccasset Ignatius contra officiū boni
viri, si spreuisset socios, ut Castaldi verba significant.
Etenim *spernere* vitiosum est, & à M. Tullio cultui
opponitur, nec multum differt à despicientia, & con-
temptione spernendi actus, cum hic apud eundem
auctore sit idem, quod pro nihilo putare. Adde quod
nihil adeo irritacj. hominibus, & accendit iram, ut
contemptus. Quapropter Ira est Aristoteli, *Appeti-
tus sperata ultionis cum dolore, propter apparen-
tem immerito, vel in se, vel in suos* *αλγος*, quod
verbum, usurpatum quoq; à Plutarcho in iræ descrip-
tione, causam efficientem iræ comprehēdens, S. Tho-

mas

mas antiquum interpretem secutus, bene exprimit per *vilipendionem*: & hanc solam esse ait excitatricem iræ. Vertunt alij negligentiam, alij contemptum. Dixerim ego *Neglectum*, qui tres specis ex Aristotele continet, inter quas collocata est despicientia. Ergo neglectus non est sine contemptu: qui est actus opinionis rem, quæ contemnitur, indignam, nullius pretij, & pro nihilo æstimantis. Atque, ut observat idem Philosophus: eo vehementius inflammatur ira ille, quem contemnis, si sis amicus, si curam eius geras, si nunquam id à te expectasset. Quamobrem, si S. Ignatius deferens spernebat socios, & exinde negligebat, contemnebat, ac per hunc neglectum, seu vilipendium, ut ita dicam, quantum in se erat, provocabat ad iram, quomodo à culpa poterit excusari? Præsertim cum amicus esset, & loco parentis eorum curam haberet maximam, & in tanta esset apud eos opinione probitatis, ut nunquam ab eo defectionem huiusmodi somniasent. Et nos dicemus eundem hominem; qui, præter spectatam morum sanctitatem, & religiositatem tot annorum cursu probatam, nobili loco natus erat, in aula regia, educatus, in militia versatus, quibus in locis honor summe colitur, promissa exactè servantur, & maxima bonæ existimationis habetur ratio, fuisse ausum attentare aliquid contra dignitatem viri nobilis, & officium hominis Christiani? Negat paulo post Castaldus moratum virum socios deferere voluisse, quia id absurdum putavit.

S. Th. 1. 2. q. 47. ar. 2.

Maiores in lib. 2. rhet. Ar. c. 2.

Infra §. 29.

§. XXII. D. C A S T A L D V S.

„ 83 **S** Cio Nigronium vota quædam Lutetiz ab
 „ Ignatio, socijsque emissa recensere, contra
 „ quæ fecisset Ignatius, si Nostris adiungi optasset.
 „ Sed quænam sint vota hæc, ex Ribadeneira, cui fidem
 „ dandam esse, non est qui ambigat, audiamus. Anno,
 in

„ inquit, 1534. die Sextilis xv. in qua Deiparæ glorio-
 „ sa in cœlum assumptio celebratur, in eiusdem Vir-
 „ ginis Templo, quod dicitur Mons Martyrum, propè
 „ Lutetiam, Ignatius, sociique summo numini hæc vota
 „ nuncuparunt. Primo, ut condito ab ipsis die, tan-
 „ tum necessariis ad Italicum iter seruatis, cetera
 „ pauperibus distribuerentur. Secundum, ut proxi-
 „ morum salutem semper, & assiduè consulerent. Ter-
 „ tium, ut Hierosolymitanam peregrinationem sa-
 „ sciperent, & loca sancta inuiserent, in quibus si
 „ commodè fieri potuisset, extremum diem clau-
 „ rent. Sin autem Romam reuenterentur nuntii Rô-
 „ mani Pontificis obtemperaturi, illudque vitæ insti-
 „ tutum accepturi, quod idem Pontifex acceptandum
 „ esse decerneret. At quæ huiusmodi votorum cum
 „ nostro instituto repugnantia? Accedit, quod anno
 „ 1537. Ignatij socij Venetiis coram Illustrissimo
 „ Hieronymo Verallo Apostolico apud Venetam
 „ Rempubicam Nuntio, paupertatem, & castitatem
 „ professi sunt, cum obedientiæ votum non ante Vi-
 „ cezinum Conuentum anno 1539. coactum, emitten-
 „ dum esse, statutum sit. Sic enim Orlandinus habet.
 „ *Ea de re, cum multis utrinque rationibus noctes*
 „ *comptures disceptatum esset, tandem una omnium*
 „ *mens, atque sententia fuit, ad duo priora vota per-*
 „ *petua paupertatis, & castitatis, tertium insuper ad-*
 „ *iungendum perpetua obedientia; atque ex suo cor-*
 „ *poris vnum aliquem seligendum, cuius dicto auditi-*
 „ *tes essent reliqui, & cui sua iudicia, voluntatesque*
 „ *submitterent.* Hæc ille. Igitur illo anno 1536, nulla
 „ certa lex, nulla Religio, nulla de nouo vitæ instituto
 „ condendo deliberatio, nullum votum religioso statui
 „ repugnans. Sed, inquis, votum Hierosolymitanæ pe-
 „ regrinationis, quod est difficillimum relaxatum, erat
 „ implendum. Fateor; sed qua ratione factum est, ut
 „ Ignatius cum socijs nunquam soluerit, eadem om-
 „ nino factum fuisset, si nostrum Ordinem deuoluisset.

Ad

Ad 9. 22. Iulij responsio.

84 Si hæc eò spectant, vt mihi persuadeat illa vota non fuisse vota Religiosorum, quæ formatam, & propriè sumptam Religionem constituerent, non est qd laboret, quoniã non nego quæ asserit, neque id in asceticis affirmavi, neque asseri potest: quoniam religiosa vota sensu prædicto esse nequeunt, nisi in Congregatione ab Ecclesia probata, vt nouissimè omnium definiuit Gregorius XIII. in constitutione, *Ascendente Domino*. Si vult ea vota per solemnem professionem in Religione probata per Ecclesiam extinguì, vt est communis sententia Doctorum ex iure Canonico non abnuo. Sed considerandum est, quod S. Paulus docuit, & lex definit, num omnia, quæ licent, etiã expédiant, & ædificent: quòd obseruat in materia voti Franciscus Suarez, & mox examinabitur. In referendis votis ex Ribadeneira hoc loco auctor est vsus, vt arbitror, codice Hispanico, in quo Latine interpretando secuta est aliqua diuersitas à duabus eiusdem Latinis editionibus annorum 1572. & 1586. quæ sunt plane conformes. In re conuenit cū Petro Maffei. Orlandinus addit votum de non accipiendò quidquam pro Missæ sacrificio; quod non negant alij, sed hic, vt aliàs dixi, & archiuum scrutatus est diligentius, & post alios scripsit. Hi omnes cōueniunt, inclusum ab illis voto accessum ad summum Pontificem, vt pro suo arbitratu, sine vlla exceptione ad salutem animarum ijs vteretur: si professio, atque statio Hierosolymitana minime sufficerent ex optato. Igitur, quamuis summo iure agendo, licuisset Iguatio intrare in Ordinem nouum in tempore; tamen non erat expediens. Primum ratione sociorum; ob fidem illis datam, quorum moraliter, ciuilitè, naturaliter loquendo, erat habenda ratio: cauendumque ne offenderentur. Intererat eorum

Q

pluri-

Cap. Scripturæ de voto, &c.
2. Cor. 10.
1. 1. de aqu. quotid. & æst.

Suar. t. 2. de relig. l. 6 de voto c. 18. nu. 24.

Maff. l. 2. & 21.
Orl l. 1. nu. 91.

plurimum habere ducem in peregrinatione Ierosolymitana, peritum nauigationis, locorum, periculum, cuiusmodi erat Ignatius, qui iam semel sancta loca lustrauerat. Adde, quod tamquam orphani sine spiritali patre relinquebantur, quibus cura paterna, talem spiritalis, opus erat. Deinde respectu Papæ non expediebat transire ad aliam Religionem: quoniam eius, tamquam Vicarij Christi, maximum omnium erat habenda ratio. Hic enim ex alijs socijs, qui Deo reddere votum suum cupiebant, intelligere potuisset, Ignatium quoque ducem eorum eodem voto adstrictum fuisse. Quapropter desperata nauigatione, & permansione in Palaestina, maximè decebat, ut ad pedes Pontificis accederet, & ab eius nutu penderet. Denique obseruandum est decretum illud de addendo tertio voto obedientiæ (non Vice-tiæ sancitum, sed Romæ anno 1539,) non esse idoneum argumentum ad probandum, nullam anno 36. fuisse de nouo vitæ instituto condendo deliberationem. Tam multa enim antecesserant, ut in Ignatio nulla possit tergiversatione celari; in socijs non possit probari contrarium, ut paulo post docebitur.

infra §. 23.
nu. 86.

§. XXIII. D. CASTALDVS.

„ 85. **R** Eliquum est, ut data fides ab Ignatio socijs seruetur. Et quidem minime suspicor,
 „ moratum virum, susceptæ fidei seruatorem, voluisse ingenuos homines, carissimosque deserere. Egic
 „ igitur cum Caietano Ignatius: si hic annuisset socios, quos è Gallia præstolabatur ad paucos menses
 „ expectatis, forsitan communicato, confirmatoque, consilio omnes sub nostri Ordinis legibus simul vivere, simul mori statuissent.

Ad

Ad §. 23. Italij responsio.

86 Bene est, quod hoc loco Castaldus confitetur ab Ignatio socijs fidem fuisse seruandam : quod ego paulo. ante vrgebam vehementer, proinde, asserit non fuisse deserturum eos duabus de causis, & quod ingenui essent homines; & quod carissimi. Docet modum non deferendi esse secum eos adducere in eundem Ordinem. Respondetur, hoc dici plane diuinando, quod non videtur diffiteri auctor eum adhibet aduerbium, *Forſitan*, à conscientia, monitus, frivolum esse coniecturam, nec tutum effugium, excogitatum lecta mea prima confutatione, & cognita deferendi socios absurditate. Ostendo iam quam longè abſit à ſimilitudine veri hoc effugiũ, tum ex parte Ignatii, tum ſociorum. Hic quidem, ſi tentaffet illorum animos, & ad intrandam nouam Religionem inuiſſet, ſuam prodidiſſet inſtantiã, & leuitatem : de qua ſatis diximus. Deinde quia nullum ius ciuile, aut canonicum habebat in illos, haud ſperare poterat, ſe illos in ſuam ſententiã tracturum. *Nemo promittere poteſt pro faſto alieno*, vt iura clamant non vno in loco. Liberi erant, & ſuã ſpontis in ijs, quã votis conceptis non comprehendebantur. Itaq; parum prudenter Ignatius adeo incertus de ſociorum voluntate, cum Caietano egiſſet de ſociis ſecum perducendis, quorum nondum eſſet explorata voluntas, quam ſine dubio ſciebat eſſe alienam à vita ſolitaria, ex diuturna conſuetudine; ex votis ſimul nuncupatis; ex ſpiritu, quem ipſe tamquã magiſter ijs inſuſtauerat. Exprefſit id Maſſeiũs, cum ſcripſit de ipſis ab Ignatio excultis magiſterio ſpirituáliũ exercitiorum: *Vebementi quadam ſpiritus motione ſeſe non quidem in umbram ac ſolitudinẽ, ſed in ſolem, ac puluerem euocari ad pralia Domini pralianda ſenſerunt*. Bruno Loher Cartuſianus in epiftola dedicatoria operũ Hen-

Supra §. 21

Supra §. 21
nu. 8c.L. ſicut reus
ſi. de fide-
iuſſor.
L. inter ſti-
pul. ff. de
ſtipulat.Maſſ. l. i. vi
tæ c. vlt.Br. Loher
ep. dedicat.

Henr.
Harph.

rici Harphij ad Ignatium viuum, & socios, ait vndecim illos *se totos animabus lucrandis* mancipasse. Hoc munus lucrandi animas in solitaria vita non exercetur. Quid si post eorum aduentum, & exploratam voluntatem illi recusassent omnes, aut maior pars hanc nouæ vitæ susceptionem? Quid fecisset Ignatius? Si Ordinem nouellum intrasset, ex confessione Castaldi fuisset violator fidei, sociorumque desertor. Si non intrasset, imprudentiæ, & instabilitatis notam incurrisset, tum apud Patres S. Nicolai, quibus cum egisset de vita eorum ineunda; & nimirum de sociis sibi promississet: tum apud suos, quos post tot annorum amicitiam, contubernium, societatem, itinerum labores, alia vitæ ratione proposita, deserere cogitasset. Quid si Patribus S. Nicolai homines ignoti, extranei, doctrina Scholastica eruditi, multi numero, amicitia fœderati arctissima, minus placuissent? vereri poterant, ne pusillum gregem tam multi viri docti ad suum nutum, moresque conuerterent, institutumque recens, & nondum firmissimis fixum radicibus pro suo arbitratu cōmutarent. Nec illud, quod ait de expectandis sociis *ad paucos menses*, stare potest. Nam illi non nisi sub finem Ianuarij 1537. ad diem conuersionis S. Pauli peruenturi erant ex conditō; quamuis ob tumultus bellicos aliquot dies antea uerterint. Si colloquium Beatorum accidisset sub finē anni 1535. expectasset Ignatius plusquam annum. Si anno 1536. ineunte, integrum annum: Si mense Martio: ferè annum: Si Aprili, & alijs mensibus vsque ad Octobrem; non potuissent dici pauci menses. Pauci fuissent duo, tresue menses: at tribus, quatuorue mensibus ante finem Ianuarij anni 1537. B. Caietanus Neapoli degebat, vnde Romam ad comitia discessit. Nec mirū si modus hic excogitatus ad cautelam deducat in tam multas angustias, quoniam, ut Philosophi, & Impe-

Imperatores legumlatores obseruauerunt: *Dato uno absurdo alia sequantur.*

87 Respectu sociorum parum speranda erat ista persuasio & expugnatio voluntatis. Primum quidem, ut significatum est, quia liberi homines, & sui iuris, non mancipia: nullo iure Ignatio subiecti, ut eius imperio parere cogerentur, diuersis in regnis nati, sub diuersis Regibus, ac Principibus: prout non variis naturæ, complexionis, affectus, propensionis; Castalani, Lusitani, Nauarri, Galli, Albobroges. Deinde magnam Parisijs constantiam in susceptæ vitæ rationibus ostenderant, vel absente Magistro Ignatio, inter multas & difficultates, & illecebras, ut Orlandinus tradit. Rationes autem vitæ erant, ut dictum est paulo ante, cupiditas spiritualis animarum quæstus à solitudine aliena, per studiū doctrinarum, & ministeria laboriosa. Oculos ita aperuerant illis, & ætas, & doctrina, ut non facile ullus posset eā bene oculatis imponere. Tertio faciunt contra Castaldum ea, quæ ipse sæpe inculcat, nullo eos voto religioso adstrictos fuisse illo anno: nondū quidquā de vitā religiosa statuisse: cū de superiore cunctis præficiendo ageretur, restitisse. Hinc argumentor hac ratione. Si subiectionem, vota, vitamque religiosam refugiebant inter amicos, & notos: non erat spes fore, ut adstringi votis, & illi subijci paterentur ad vitam religiosam suscipiendam in Ordine ignoto, veteri relicto magistro. Non diffitetur Castaldus id fuisse futurum difficillimum: at non solum iniure civili, sed etiam in actionibus moralibus, & vitæ negotijs, valde difficilium, & impossibilem idem est iudicium.

Ar. l. 1. ph. 10.
L. ratas. C. de resc. ven. dit. Aut. ut iud. sine quo. Et 9. consideramus coll. 2. Gloss. ibi. Ver. Illi cito.

Orl. l. 1. n. 92. & 103. Supr. n. 84.

L. apud Iulian. §. constit. de leg. 1.

§. XXIV. D. CASTALDVS.

„ 88 **H**inc etiam facili manu deduco firmum non esse; quod Nigronius asserit, Lucetia scilicet

„ cet multo ante hæc tempora Societatem Iesu pluri-
 „ bus adstrictam votis coaluisse: & propterea B. Ca-
 „ ietanum nostrum non potuisse novi Ordinis institu-
 „ tionem prævidere. Perlegat quisquis est lector, quæ
 „ Ribadeneira tradidit ab initio lib. 2. vsque ad 6. ca-
 „ put, in quo narratur Ignatii in Venetorum Civita-
 „ tem aduentus anno 1536. & iudicet, an coaluerit So-
 „ cietas aliqua votis adstricta, an Ordo institutus, an
 „ nova condita Religio, an de alio vitæ instituto pro-
 „ bando mens, aut consilium fuerit.

Ad 6. 24. Iulij responsa.

89 Quum ego scripsi Societatem Iesu pluribus ad-
 strictam votis coaluisse, propriè locutus sum, ut de-
 cebat Religiosum veritatis amantem, qui non ege-
 ret amplificationibus, aut catachresibus ad sua pro-
 banda. Non enim scripsi Religionem, quæ Societas
 Iesu dicitur, formatam esse; cum sciam non posse
 Religiones auctoritate privata, sine Sedis Apostoli-
 cæ approbatione, iure Canonico vetante institui.
 Quapropter nomine Societatis intellexi eorum, so-
 dalitium, congregationem aliquot virorum, qui So-
 cietatem quandam inter se cõformauerant, & coag-
 mauerant, tanquam futura Religionis inchoa-
 tionem. Est vsitatum in Ecclesia Catholica, ut qui
 Religionem aliquam instituere meditantur, socios
 aliquot sibi adiungant, certis quibusdam legibus so-
 dalitatem vinciant, finem, & munera sibi præstituât;
 quo facilius præbeant Pontificibus specimen, cuius-
 modi Religionem suam esse cupiunt. Quo tempore
 ante Papæ approbationem non dicuntur Religio-
 nes, sed Congrégationes, aut quid simile: quod Con-
 gregationi respondeat, & æquetur. Vidimus id fa-
 ctum à S. Dominico auctore Ordinis Prædicatorum,
 de quo legitur in Romano Breuiario Canoniarum
 horarum, Romam venisse cum Episcopo Tolosano

ad

c. fin. de re-
 lig. dom. c.
 vn. cod. tit.
 in 6. Clem.
 1. cod. tit.

ad Lateranense concilium, & tunc Ordinem, quem instituerat ab Innocentio tertio confirmaretur. Idem videmus præterito sæculo in congregatione Clericorum regularium de Somascha instituta per venerabilem virum Hieronymum Æmilianum patricium Venetum ad subsidium Orphanorum, & alia opera pia, an. 1528. Quæ quamvis à Paulo 111. & alijs Pontificibus ornata fuerit multis privilegijs, tñ non nisi à Pio V. in Religionem erecta fuit an. 1568. vt docet Andreas Stella ex illo Ordine, atq; apparet in bulla Pij V. relata à Laetio Cherubino, & in alia bulla Clementis viii. an. 1593. edita, & ab iisdem prodita. Congregatio pariter ministrantium infirmis instituta primum fuit à Camillo de Lellis auctoritate, priuata: deinde confirmata per Xistum V. 1586. postremo erecta in Religionem formatam à Gregorio xiiii. an. 1591. vt apparet in diplomate ab eodem Laetio transcripto. Possem alia producere exempla noua, & vetera, sed hæc tria sufficiunt. Nostra item Societas conflata est prius vt congregatio; postea formata Religio an 1540. & ego cum scripsi an. 1536. coaluisse Societatem, intellexi congregationem, non Religionem approbatam.

- 90 Reliquum est, vt probem ante an. 1536. aliquam societatem coaluisse inter Ignatium, & locios, ne coarguar falsitatis. Prima probatio ex Paulo 111. in diplomate primo confirmationis, qui de primis patribus nostris nominatis sic ait: *Iamdudum è diuersis Mundi regionibus discedentes, in unum conuenerunt, & socij effecti, abdicatis huius sæculi illecebris, eorum vitam perpetuo Domini. Nostri Iesu Christi; atq; nostro, & aliorum successorum nostrorum Romanorum Pontificum seruitio dedicauerunt, & iam quampluribus annis laudabiliter in vinea Domini se exercuerunt, &c.* quæ verba repetuntur à Iulio 111. in sua confirmatione decennio post, & paulo post Paulus: *Cumq; ad hæc aliam urbem*

And. Stella
l. 3. vitæ
H. er. Æmil
Laer c.
2. in Pio V.
nu. 78. & in
Clem. 8. n.
22.

Id in Greg.
xiiii. 17.

Paul. 111.
bullæ con-
firm. Soc.
apud Laert.
Cherub.
sub nu. 5.

ben se contulerint, & in charitatis vinculo pers-
istentes, ad perficiendam, & conseruandam eorum
Societatis in Christo unionem, quandam viuendi
formulam, &c. Expendat Castaldus illa verba, *In*
unum conuenerunt, & socij effecti. Si facti socij, er-
 go illa vnio erat societas. Addidit Iulius III. in sua
 confirmatione, *exemplaris, ac religiosa vita socij ef-*
fecti: quæ vita exemplaris, & religiosa, id est pia, &
 deuota est illa, quâ Lutetiz viuere cœperant. Consi-
 deret quoque illa: *Ad perficiendam, & conseruandâ*
eorum societatis in Christo unionem: Si venerunt
 Romam, vt vnio Societatis perficeretur, ergo erat
 iam facta; quia non perficitur, quod nondum factum
 est. Item non conseruatur, quod nondum est; est enim
 prius esse, quàm conseruari. Nec dicat illam vnio-
 nem, & societatem esse factam an. 1539. in conuentu
 Vicetino, qui vt sæpè dictum est, fuit Romanus, quia
 Pontifex intelligit multo antiquiorem vnionem,
 per illa verba: *Iamdudum, & iam quampluribus*
annis, qui loquendi modus longum temporis spa-
 tium denotât, & annorum intervallum, non mēsum,
 quod intercessit inter conuentum Romanum, & da-
 tum Bullæ. Confirmatur hæc temporis longitudo
 ex eo, quod Papa dicit sese dedicasse istos socios ser-
 uicio perpetuo Christi, suo, & aliorum Pontificum,
 successorum; quæ dedicatio facta est Parisijs an. 1534.
 per votum vltimum de offerendis se Pontificis im-
 perio. Itaque Pauli sententia conglutinata erat ante
 an. 36. Societas. Id Papa asserit: Castaldus neget. Se-
 cunda probatio conficitur ex definitione Societatis,
 quæ non est aliud, nisi duorum, aut plurium conuen-
 tio propter aliquod commodum, vt in Asceticis pro-
 bavi. Hic decem erant viri: finis spectatus, ex votis
 colligitur, quæstus animarum Fidelium, & Infidelium:
 conuenerant inter se, præcipuè cum vota illa simul
 omnes sponponderunt. Probatum est in processibus S.
 Ignatii, & S. Francisci, vt habetur ex relationibus
 fa-

factis Papæ an. 1622. mense Ianuario in confistorio secreto, & publico, ab eodem Ignatio collectos socios eiusdem propositi, & S. Franciscum inter eos socios aggregatum fuisse Lutetiae. Sub magistro spiritali Ignatio diu, sub Petro Fabro illius absentis vicario aliquandiu vixerunt: vna omnes in Italiam, & commensales, & contubernales, quantum angustia preciebantur hospitiorum venerunt. Vna pariter in Palæstinam navigaturi erant ex voto. Præterea morem eundem orandi, discutiendæ conscientiæ formulam, tenoremque viuendi retinebant. Si non erat hæc Societas, nulla in Mundo societas inuenitur.

Orl. l. i. c. 29.

¶ Tertia probatio fit ex historicis. Orlandinus anno 1534. narrat cohortationem primam ab Ignatio habitam socijs de fine Societatis, quam intra suum petus erat architectatus; & post eam narrationem ait: *Annuerunt ergo sanctissimis Ignatii votis ad vnum omnes, pollicites, se illum vitro quocunque pergeret, secuturos: & qui se proders, atque indicare vicissim non audebant, hac castitati occasione se pandunt; positaque persona, non ut ignoti, æternique amplius, sed ut familiares, ac fratres ex eadem disciplina, ex eodemque natæ parente, mutuis se officijs, & amoris significationibus complectuntur.* Ecce consensus in Societatem, quem secutus est decretum de votis nuncupandis. His emissis ait Orlandinus: *Post Societatem conditam eum diem, quasi primam eius natali, singulari religione, ac memoria coluerunt.* Post hæc refert ab Ignatio leges sodalibus præscriptas, quæ inter nos hucusque seruantur. Hæ sunt quotidiana meditatio, confessio peccatorum, & Eucharistiæ sumptio hebdomadaria: mutua familiaritas, collationes spirituales, & literariæ, annua votorum renouatio. Quoniam communitas recti esse non poterat, mædientia charitatē alerēt mutuis visitationibus, inuitationibus, & communionē bonorum. Denique, anno 1531. idem historicus cœtum hunc ita tempe-

Maff. l. i. c. vlt.

R

ra;

Orlan. l. 1.
n. 95.

Rib. l. 2. c.
4. & seqq.

Tertull. l.
de præscr.
c. 28.
Cass. l. 1. de
Incarn. c. 6.
Bruno Lo-
her. ep. ad
Ign. & so-
ciet.

Fr. Mont.
bpol. adu.
Ant. Ar-
nal. c. 30.

ratum indigitat *Novellam Societatem*. His congruē-
tia Maffeiſus ſcripſit. In Ribadeneira vero (quem Ga-
ſtaldus negat quidquam de Societate inchoata tra-
didiffe) quædam ego notaui, quæ meam poſitionem
probant. l. 2. c. 4. tradit Ignatium eo ſemper in-
clinaffe, ut aliquot commilitones, conſiliorum ſuorum
ſocios ſibi aggregaret: ipſumq; caput inſcribere his ver-
bis: *Quos ſocios ſibi adſciſus ſit*. Quorum autē ſibi ſo-
cios, & commilitones adſciſceret, niſi ut ſocietatem
aliquam inſtitueret? Reretur in eodem capite vota
ſimul ab omnibus concepta; eoſque exinde concordif-
ſimam vitæ conſuetudinem, rerumque omnium,
atque animorum communicationem habuiſſe. Quid
eſt hoc, niſi Societatem quandam fuiſſe conſtatam?
cap. 5. Socios appellat. Cor hoc, niſi ob Societatem
contractam? cap. 7. de itinere, quo pergebant in Ita-
liam: *In rebus decernendis plurimum ſermoniſque ſta-
batur idque ſumma concordia*. At hic nos ſodaliti-
orum, & congregationum eſſe ſoles. Accedunt illi
ſcriptores, qui Pariſiis natam Societatem eſſe tradunt,
aut certe inchoatam. *Quæ apud multos non in-
venitur*, inquit Tertullianus, *non eſt erratū, ſed tra-
ditū*. Et Caſſianus. *Indubitata veritatē manifeſtatio
eſt auctoritas uniuerſorum*. Bruno Lohier Carthufia-
nus, ad S. Ignatium, & Societatem dedicans opera
Henrici Harphij: *Pariſiis adianſſis tibi aliquot eius-
dē propoſiti viris, viderem nunciare, eorum conſenſu
ſtatuiſſis Mædæ penitus cōtinere; & totosque ani-
mabus lucrandis mācipare*. Qui contemnūt Mundi
cōmuni conſenſu, inchoant religioſam familiā. Frā-
ciſcus Montanus in apologia pro Societate Ieſu, ad-
uerſus Philippicā Antonij Arnauldī cauſidici Pariſien-
ſis dicētis in Hiſpania Societate eſſe natā, reſpondet
an. 1535. *Societate Ieſu ceptā eſſe, primaq; radices
egiſſe in Academia Pariſienſi decem magiſtris eius-
dē Academiæ eandem bono homine auſpiciantibus;
quorum primus erat Ignatius Loiola Biſcainus*. Au-
tor

Sor innominatus responsionis apologeticæ aduersus criminationes Anticotoni, in apologia sexta pagina mihi 218. *Iesuitarum Societas in Gallia, atque in Gallia metropoli Lutetia, in D. Barbara Collegio nata est.* Florimondus Ramondus agens de electione sociorum in Gallia, *Nouam, inquit, Societatem instituisse decreuit.* Martinus Olaius scribens ad Sorbonicos doctores, e quorum Collegio ipse fuerat, referente Orlandino ait ex vrbe Parisiensi *Prima Societatis semina produsse*, Iacobus Gretserus noster consolans Simonem Lithum Misenum hæreticū, restitutione Societatis in Galliam moerentem: *Parisiis Societas nostra nata est, & inita; prima eius cunabula spectauit Lutetia.* Idem in apologia secunda pro S. Ignatii vita contra eundem Caluinistam: *Parisiis fundamenta Societatis iectis, sociosque huius instituti sibi aggregauit.* Et post: *Non enim fieri potest, ut hac semetis à S. P. Ignatio in solo Gallicano sacratio exoptatissimos fructus nō submittat.* Quinetiam designant annum trigésimum quartum præteriti sæculi, & templum, in quo sunt primum illa vota suscepta. Idem Gretserus apologia prima contra eundem Lithum, enumeratis primis Patribus ait: *Iniere primum Societatem Parisiis an. 1534. septem priores, ad quos accesserunt tres posteriores anno 1535.* Iacobus Gualterius nostri pariter Ordinis in tabulis chronographicis anni 1534. *Lacta, inquit, sunt prima fundamenta Societatis Iesu in Monte martyrum,* Iacobus Bidermanus in compendio vitæ breuioris Ribadeneiræ, sine in rebus gestis à S. Ignatio: *Quo tempore Hispania, Galliaque hostilibus odijs diffidebant, Hispani, Gallique iuuenes aternam Societatem coluere.* Subiicit leges, ac vota nuncupata in Monte martyrum, quibus ea Societas coiuit. Ludouicus xxi. Galliarum Rex Christianissimus, in licetis manu sua exaratis ad Gregorium xv. Pont. Max. an. 1621. diē 24. Februarii pro canonizatione S. Ignatii:

Resp. apol. adu. Anticot. apol. 6.

Florim. Ram. de orig. hærcf. l. 5. c. 2. Mart. Olau. apud Orland. l. 15. S. 58. Iac. Gref. consol. ad Lith. Mif. Id apol. 2. adu. Lithū. l. 1. c. 2.

Id. apol. 2. adu. Lith. l. 2. c. 1. Iac. Gualter. tab. chronogr. 1534. Iacob. Biderm. in compend. 8. 97. 99.

Lud. xxi. Gall. Rex epist. ad Greg. xv.

tij; inter alias rationes, quibus mouetur ad petendā eā tam enixē, est quod seruus Dei Parisius venerit ad capessendā eruditionē; ibidē sibi pios cōmiliones adiūxerit, & in tēplo Mōtis martyriū Galliz Apostolo religiose cōsecrato, fundamēta Societatis, initisq; posuerit. Huc spectat enūciatū Nicolai Bobadillz, vnius ē primis sociis, dicentis diem assūptz B. Virginis anni 1534. natalē fuisse Societatis. Deniq; auctor vitē brevis S. Ignatii post eius canonizationem editz, atque ex processu extractz, designato templo eodem, & votis recensitis, ait: *Et hac fuit prima delineatio Societatis, qua postea melius expressa est.* Itaque an. 1536. non erat quidem Religio, neque Societas propriissime religiosa: aut Ordo canonice institutus: sed Societas pia, spiritalis, & inchoatio quzdam religiosi Ordinis mox futuris non illa quidem adstricta votis substantialibus Religionis, sed alijs votis, quz tamquam sacra vincula eorum animos coniunxerat adeo, vt mirifica concordia inter se coaluerint, vt loquitur Maffei. Hic locus opportunus videtur monendi lectorem Cezaris Campanz historici Itali: qui in vita Philippi II. Regis Hispaniarum loquens de Origine Ordinum Clericorum regularium Theatinorum, & Societatis Iesu, laudauit quidem hanc beneuolū animo, cuius in causa gratiam illi habemus amplissimā, sed non videtur à benē perito rerum nostrarum edoctus. Ait enim, Societatem: *sumpto pro exemplari Theatinorū Ordine, ac bonis illius statutis, conatā efficere melius beneficiū erga proximos, largius vitā actiua se dedisse.* Hzc sunt verba Cezaris Latine reddita. Duabus in rebus deceptus fuit ab ijs, à quibus hanc narrationem accepit. Primum, quidem exemplar ab illo Ordine sumere non potuit: quoniam, vt probatum est an. 1534. Parisius Societas modo declarato coaluerat valde diuersa: quo tempore, & loco nihil in Gallia de illo pusillo grege perlatum fuerat. Neque quo tempore S. Ignatius

Vc.

Vita bre-
uis edita
1622. c. 12.

Maff. l. 1.
vitæ c. vlt.
Cez. Cap.
p. 1. dec. 2.
l. 11. vitæ
Philip. 11.
Reg. Hisp.
an. 1537.

Venetijs fuerat Ierosolymam peregrinaturus, institutus erat ille Ordo: neque quidquā in Societate delineata mutatum est Venetiis an. 1537. Deinde apparet ex dictis, quam multis in rebus tunc essent dissimiles, in ratione gubernationis, in choro, in educatione iuuentutis, & aliis ministeriis proximè numeratis, ut qui discrimina consideret attente, ne suspicari quidem possit S. Ignatium illius usum exemplari, qui tam multis ante annis Societatem in suam mente alterius exemplaris auxilio formauerat.

- 92 Quarenti autem utrum potuerit B. Caietanus praevidere Societatem futuram, respondeo, non esse abbreviatam manum Domini, quin potuerit vir sanctus res futuras praevidere Deo reuelante, ac praedicere. Si id fecisset, utilis fuisset S. Ignatio, & gratissima praedictio. Nam per eam incitasset socios ad perficienda cogitata, & inchoata. verum non possumus asserere id tunc potuisse praedici, quod non sit verisimile colloquium Caietani cum Ignatio, tum propter rationes dictas, ac dicendas: tum quia numquā, & nusquam eius praedictionis facta est mentio à S. Ignatio ad Sociorum consolationem. Quinetiam ne illius quidem propensionis ad Ordinem nouum, & congressus, in Societate auditus est minimus aliquis rumor, sibilus, susurrus: qui vel ab Ignatii ore poterat excidere, & ab ipsis Theatinis ad nostros sodales penetrare, dum Venetiis morabantur, dum Iacobus Laynez an. 1545. eo concesserat Patavini Collegii stabiliendi gratia. Scio argumenti rationem ab auctoritate negatiua non admodum validam esse: valere tamen potest, cum omnibus circumstantiis consideratis Tinius sciturus fuisset, si ita esse potuisset; dicturus, si ita esse putauisset. Petrus Faber, Iacobus Laynez, Ioannes Polancus in commentarios retulerunt initia Societatis. Ludouicus Gonsalvus multa expressit ex ipso Ignatio biennio antequam excederet è vita. Hieronymus Natalis, & Petrus Ri-
ba-

badeneira quidquid ex ore S. Patris excidebat, studio-
 se colligebant, & tanquam sagacissimi venatores vn-
 desunque poterant inquirebant huiusmodi res, & in
 aduersaria conferebant. Extat memoria consuetudi-
 nis habitæ cum Carafa, vel ab ipso Ignatio, cur non
 etiam dixisset aliquid de colloquio cum Caietano,
 si accidisset? si dicas Ignatium conticuisse, ne se pro-
 deret fociis arundinem vento leuitatis agitatū. .
 esto: sed si metuebat à fociis notam inconstantia, nō
 est verisimile attentasse vitæ mutationem, vnde ipsi-
 us constantia laus inobscurabatur. Nec malitiose
 occultatam nunc dicas hanc prædictionem, quia post
 probatam Ecclesiæ, & ab Ecclesia sanctitate Ignatii
 tam insignem, vt iudicio Sedis Apostolicæ Missæ sa-
 crificium meruerit in suum honorem, & tandem pu-
 blicam, solemnemque relationem in catalogum SS.
 non videtur fas esse istuc de eo suspicari. Adde, quod
 si colloquium cum prædictione accidisset, sine dubio
 ad aures Carafæ peruenisset. Erat tunc Venetiis, gu-
 bernabat Ordinem, & forte etiam cœnobium S. Ni-
 colai: primus dignitate, conscius omnium primum
 decebat esse virum id auctoritatis. At per Carafam,
 neque ad Patres Theatinos, neque ad nostros fama
 vlla manauit siue colloquii, siue prædictionis. Adde
 quod si scinisset, numquam attentasset mutare insti-
 tutum nostrum, quod nosset à Deo inspiratum Igna-
 tio. Postremo si Societas, vt congregatio conflata
 erat, quæ admodum demonstrari, & actiuosa formata,
 vt patet ex fine in votis explicato, quid quæso præ-
 dixisset Caietanus, si demus eos inter se collocutos?
 Ad summum prædicere poterat confirmationem Pa-
 pæ, quæ futura erat. At non dicitur hoc prædixisse
 Caietanus: sed Ignatium fore fundatorem actiuosio-
 ris Religionis præbyterorū. Verum hæc coaluerat,
 hoc est, opera Ignatii coaugmentata erat: præbyteri
 socii adscripti expectabantur in dies: vota exprime-
 bant finem, & ministeria actiuosa: & si de congrega-
 tio-

sionoloquamur, hæc erat facta: si de ea Religione, hæc erat inchoata, ita ut dicere possimus materialiter tunc extitisse nostram Societatem, non formaliter. Formam religiosæ Societatis accepit triennio post, aut ad summum quadriennio. Ceterum apud Platonem, & Aristotelem *principium est dimidium totius*: & apud iuriconsultos, *cuiusque rei potissima pars principium est*, quod habetur in prima lege de origine iuris. Præterea *Profecto habetur, quod de proximo est faciendum*, ut Bartolus colligit ex iure: unde vulgare Glossæ dictum: *Habetur cimetus, qui statim est cingendus*. Adde & illud eiusdem Bartoli, *cum operatur ceptum, & non remotum, sed propinquum habetur pro perfectio, & destinatio operatur*: qui id multis legibus probat. Cum igitur Societas inchoata esset, & propinqua perfectioni, ut euentus probauit; pro facta, & perfecta habebatur.

Plato dial. 6 de leg. Ar. l. 5. polit. c. 4 sect. 10. probl. 13. L. 1. de orig. iuris. Bart. & Glossa in L. penult. de milit. te. stat. Id. l. cetera §. ult. de leg. 2. ex l. liberos. §. ad prescripti. de leg. 3. & l. etiam non sunt. §. quid ergo de auro, & arg. legato.

§. XXV. D. CASTALDV S.

93 **P** Ræter illa enim, quæ, ut mox tradidi, Nigronium conuincunt, consulamus Orlandinum nouissimum harum historiarum descriptorem. Is l. 2. a §. 58. clare ostendit ante ann. 1539. in quo Vincentinus patrum congressus celebratus est, non fuisse de Societate condenda consilium. Imò & in ipso conuentu quamplures in contrariam abiire sententiam. Dicebatur, inquit Orlandinus, *in eam partem, qua suadebat nihil noui Ordinis assumendum, in primis verendum esse, ne cum apud non paucos homines deprauatos, Religionem ipsi conderent, procurationi alienæ salutis, cui prouisum volebant, offerrent*. Hæc ille. unde duo licet sedulo colligere. Alterum Lutetiz non aliud Ignatii socios decreuisse, nisi procurationi alienæ salutis vacandum in primis esse; modum vero non instituisse. Alterum potuisse Caietanum an. 36. de nouo Ordine condendo differere, cum non

„ non nisi 39. Iesuitarum Religio coaluerit, & eo fue-
rit auctoritate Pontificis firmata.

Ad S. 25. Iulij responsio.

Ribad. l. 2.
c. 33.
Orlan. l. 2.
n. 41.
Maff. l. 2.
c. 7.
Turfell. l. 1.
3itæ S. Xa-
uer. c. 7.
Lucena. l. 1.
vitæ S. Xa-
uer. c. 6.

94 Ribadeneira tradit anno 1538. socios omnes Ro-
mam ad Ignatium venisse circa mediam Quadra-
gesimam ex Italiae urbibus, ubi laborabant in vinea
Domini: consentiunt reliqui historici, atque in pri-
mis Orlandinus, ex quo probatum est illum Conven-
tum anni 1539. de forma Religionis, non fuisse Vi-
cetiae, sed Romae peractum, ut saepe dixi. Verba hîc à
Castaldo transcripta ex Orlandino neminem moue-
re debent, quoniam prolata sunt in consultatione,
ubi ex prudentiae regulis, dici solent, ac debent om-
nia, quaecumque possunt illuminare mentes consul-
torum ad consilium omnium optimum capiendum,
ut dixi superius. Ad hæc certum habere debet Ca-
staldus multo plura in Ignatii mente insedisse, quam
in animis sociorum, de forma futurae Religionis: lon-
gius prospexisse illum in futurum, quam sodales. Erat
enim inuentor operis, & architectus ipse, non illi:
proinde potuit euenisse, ut illi, quamvis ad Societate
constandam animis, & corporibus convenissent; ta-
men nihil de perpetuitate Societatis cogitassent,
quod in Ignatii erat alta mente depositum. Idem iu-
diciū faciendum est de aliis Societatis circumstan-
tiis, quæ veniebant subinde in consultationem; cum
Ignatius prudenter vellet illos sponte, suauiterque
descendere in eam formam, quam ipse conceperat, &
diuina illustratione delineauerat. Præterea notum
esse opinor Castaldo, Nihil simul factum, & perfectum
esse in hoc Mundo, ut sapientum consensus est. Hinc
est, quod natura, & ars imitatrix naturæ (quod ad-
monet S. Thomas) in rebus faciendis procedunt ab
imperfecto ad perfectum, ut videre licet in procrea-
tione hominis, & in pictura. Similiter diuina promi-
dentia

S. Tho. 2. 2.
q. 1. ar. 7.
ad 1.

dentia in Ordinibus religiosis condendis se gerit, qui subinde accipiunt incrementa, maioremque perfectionem. Testis sit ipse Castaldus in Ordine suo. Pariter in nostra Societate se res habuit. In Monte Martyrum ad Parisios fuit tabula inchoata, primis lineis adumbrata, & delineata; cum primi socij vota illa emisissent, quibus Societatis finis continebatur, & quandam viuendi formulam ore tenus ab Ignatio acceperunt, & ministeria, quę postea sunt in Religione stabilita, exercere cęperunt. In Conuentu Vicentino anni 1537. quasdam sibi leges imponunt, vt de viuendo mendicato, de ratione concionandi, de nomine Societatis Iesu, & alias, quę fuerunt veluti lineę coloratę, tabulam magis visendam efficientes. In consultatione Romana anno 1539. decreuerunt colores omnes in eam inducere, vt egregia figura perficeretur; hoc est perfectiones maiores, per quas perpetua fieret, & omnibus numeris absoluta. Lineamenta externa in confirmatione Sedis Apostolicę accepit, & apparuit perfecta. Itaque istę consultationes non tam erant de re, quàm de modo; non de instituenda Societate, sed de stabilienda, perpetuanda, perficienda. Ex his proclive est respondere duabus consecutionibus à Castaldo factis. Ad primam dico Lutetię Societatem institutam, inchoatam, conceptam, & non solum procurationē alienę salutis constituisse tanquam finem, sed etiam paupertatem, exercitia spiritualia quotidiana, studium doctrinarũ, prædicationem ad Infideles, & alia, quę superius obseruata sunt, tanquam media, & instrumenta finis illius consequendi. Deerat modus illę perfectus, quem Romę accepit, quoniam, vt est præmissum, paulatim per incrementa perfectionũ successu temporis perficiebatur. Ad alteram consecutionem tollendam, nego Societatem non extitisse ante confirmationem Papę, vt multis, validisque argumentis probatum est.

Supra §. 74.
nu. 91.

S

Quia

Supra §. 24. 95 Quia vero posset Castaldus verba quædam Orlandini producere, quæ videantur meæ definitioni repugnantia, ideo existimo pretium operæ illa notare, ne difficultatem effugere videar, atque ita interpretari, & conciliare, ut ne vel aliquid inde absurdi inferatur; vel historicus sibi contradicere putetur; sic utrumque ius in interpretatione fieri iubet. Primus locus est initio anni 1539. de quo sic scribit: *Annus cunctæ Societati faustus, ac fortunatus, & quasi natalis illuxit.* Ex hoc colligit Castaldus, non ante hunc annum Societatem extitisse, quæ hoc anno nata est. Respondeo significasse Orlandinum læticiam ortam ex eo, quod anno 39. mense Septembri Pontifex regulam Societatis sibi oblatam, & in ea Societatem viæ vocis oraculo laudauit, & approbavit: quod postea, narrat ipse, & alij duo scriptores vitæ S. Ignatii. Proinde iure vocat, quasi natalem Societatis: formatæ nimirum religiosæ, perfectæ, adiecta particula, *Quasi*, quia natalis sine vlla limitatione fuit quadragessimus, quo anno diploma datum est. Quod autem Orlandinus minime loquatur de Societate inchoata, planum est ex dictis superius, inter quæ legitur illud eiusdem, in Ordine nostro diem xv. Augusti fuisse cultum *quasi primum eius natalem.* Itaque annus trigessimus quartus fuit primus natalis, quia inchoata, & propemodum concepta Societas: trigessimus nonus, quia quodammodo parta. Secundus locus in eodem anno, *De ea in posteritatem propaganda & vincienda certis legibus partes consensere.* Respondeo perpetuitatem in Ignatii mente insedisse, alios de ea nondum communi consensu decreuisse. Tertius locus est. *Concordissimis prius animis una conueniunt, ut de suæ familiæ statu, deque re communi deliberent.* Hæc, & horum similia verba Castaldo significare videntur, tum primum de condenda Societate cogitari cœptum, ante id tempus nullam extitisse Societatem. verum attentè legenti, alia occur-

L. I. Ne quid in loco sacro, c. inter dilectos de fide instru. Ori. l. 2. nu. 58.

Id. l. 2. n. 83; Rib. l. 2. c. 27. Maff. l. 2. c. 12.

Supra §. 24. n. 89.

Supra n. 94.

occurrunt verba huic sensui repugnantia. Huiusmodi sunt illa, anno 39. *quotidianis sociarum accessibus amplificatam magis: Ne instituta Societas angustiis sue vite spatiis terminaretur; De familia statu deliberandum*. Etenim si Societas est amplificata, præerat sanè antequam amplificaretur: quoniam incrementum præsupponit quantitatem. Si agebatur de perpetuanda Societate instituta; ergo præcurrebat institutio. Si denique deliberandum erat de familiæ statu, certè præerat illa familia, de qua deliberabatur. Anteuertent scilicet imperfecta deliberationes has de ea perficienda. Quàm clara illa verba in conuentu Vicentino? ibi narratur decretum communi consensu, *ut hac instituta sodalitas, Iesu Societas vocaretur*. Quàm perspicua illa in cōsultatione Romana? *Disquisque sine varietate sententiis, perspicua res omnibus visa, tam suauem, tamque arctam Societatem afflatu S. Spiritus, voluntateque ex tanta morum, nationumque diffimilitudine coagmentatam, omni ope retinendam*. Non igitur actum est in illo Romano conuentu de Societate condenda, sed de retinenda, quæ iamdudum florebat, ex verbis Orlandini, qui dissentire dicebatur.

Orl. l. 2. nu. 25.

Idem l. 2. n. 59.

§. XXVI. D. CASTALDVS.

- 96 **V**ltimo loco, & illud inspiciendum est, an S. Ignatio ante hunc annum 36. reuelatum sit Societatis Iesu futurum se esse parentem. Nigronius, ut inferat Ignatium in illud consilium non venisse, ut nostro Ordini adscriberetur, citius quam par erat, asseruit testibus ad idem confirmandum, Petro Ribadeneira, & Orlandino vocatis. Sed quid vterque Iesuiticæ historiæ scriptor affirmet, non me piget in medium proferre, quo infirmitas aduersariorum rationum eluceat.

Ad §. 26. Iulij responsio.

- 97 Suis propugnatis Castaldus, oppugnat nostra. Et primum euertere conatur reuelationem S. Ignatio factam de futura Societatis institutione, quòd videret ea reuelatione, suam narrationem prorsus concidere. Me nimis festinantem fuisse asserit, ad produ-cendos in eius confirmationem testes Ribadeneirā, & Orlandinum; quorum auctoritatem in hac re autumat inualidam esse. Me non pœnitet produxisse testes omni exceptione maiores.

§. XXVII. D. CASTALDVS.

- 98 **E**T quidem quoad Ribadeneiram spectat, in-
 „ genue fateor integrum eius librum Hispano
 „ sermone conscriptum, non caligante oculo, sed per-
 „ uigili conquisitione me sæpius legisse, nihilque quod
 „ talem reuelationem sapiat inuenisse. Nec mihi Ni-
 „ gronius obijciat Ribadeneiram hoc affirmare in-
 „ Ignatij vira, quam Latinè edidit, eum de dono pro-
 „ phetiz ageret. Frustra enim librum iactat, quem per-
 „ petua occultatione latere, multis ab hinc annis ite-
 „ rata, diligensque multorum conquisitio compro-
 „ bavit.

Ad §. 27. Iulij responsio.

- 99 Hic incipit excutere Castaldus Ribadeneiram, & mecum eo, quòd illum non bona fide allegauerim. Fateor ipse quoque non extare illam reuelationem in vita Hispanicè scripta, quam tam accuratè legit. Non extat in Latinè scripta, neque primæ, neque secundæ editionis. Et has ne per somnium quidem ego in probationem produxi. Legat attentius marginem secundæ, ac tertiz editionis meorum asceticorum.
- com;

commentariorum, & inueniet allegatum compendium vitæ S. Ignatii à Ribadeneira scriptum. in *S. De dono prophetiæ*. Quod quia non animaduertit Castaldus, erupit in illam exclamationem, me frustra iactare librum perpetua occultatione latentem. Et ne hoc, quod iniuriam Ordini vniuerso impingit, sine vera defensione prætereatur; respondeo primam editionem Latinæ vitæ Neapoli prodiisse an. 1572. ex typographico Iosephi Cacchij. Secunda excusa est anno 1586. Madriti apud viduam Alfonfi Gomezii. Eadem recusa est anno 1587. Antuerpiæ in officina Plantiniana: & tertio edita Coloniz anno 1602. à Birckmannis. Profliterunt in his omnibus bibliopoliis venales: nec effugerunt oculos lynceos Simonis Lithi illius Calviniani, qui quater eam vitam impugnauit. Tantum abest, latinam vitam à Societate occultatam fuisse, vt sæpius eam excudi mandauerit, quo facilius Sancti Patris virtus quaquauersus vulgaretur. Longitudo vitæ causa fortasse fuit quo minus Neapolim posteriores editiones perferrentur, vel certe non sunt allatæ, quòd prima editio illic venalis esset. In Italia secundam editionem impressam non arbitror, quòd iam extaret Italica ex Hispanico verfa, & edita Venetiis ab Iolitis: tum quia per idem tempus vita aliquanto breuius scripta, styloque accuratiore Ioan. Petri Maffzi, Romæ, Mediolani, Florentiæ, ac fortasse alibi excusa prodijt, quæ typographis, & bipliopolis Italis sufficere visa est.

§. XXVIII. D. CASTALDVS.

100 **Q**uamuis difficilè in hanc partem inclinem,
 „ vt crediderim probatissimum virum hunc,
 „ & fide plenum, talia de Ignatio protulisse. Nam si
 „ Latinam editionem Hispana Ignatii vitæ conscrip-
 „ ptio subsecuta est, vt idem auctor in epistola ad le-
 „ ctorem fatetur; qui fieri potuit, vt sagacissimus hi-
 „ storice

„ storia scriptor reuelationem hanc semel narratam
 „ iterum reticeret? præsertim cum ceterarum memi-
 „ nerit, quæ tanti æstimandæ non sunt, si commune
 „ Religionis bonum spectetur. Nec silentio perimam,
 „ quod prudentibus rerum æstimatoribus illud esset
 „ in votis: Ribadeneiram fortasse in Hispana narra-
 „ tione huiusmodi reuelationem consulto præterijisse,
 „ quam nouerat falso, vel incerto testimonio niti.
 „ Itaque tantum ea adnotanda sunt, quæ ipsemet in
 „ præfata epistola, non semel repetit, sese in hac secun-
 „ da conscriptione multa cassare, plura addere, singu-
 „ la magis probare certior de singulis factus. Cum &
 „ optimi historiae scriptoris munus sic ex antiquorum
 „ monumentis illa seligere, quæ collatis ad inuicem
 „ rebus, vera esse probantur, illaque omnino respuere,
 „ quæ falsitatis argui non difficile possent.

Ad S. 28. Iulij responsio.

101 Inter laudes Ribadeneiræ negat Castaldus re-
 uelationem Quadrato factam ab illo potuisse narra-
 ri; perinde ac si esset conuicta falsitatis. At eam nar-
 rauit in compendio, ut mox dicitur. Interim sciat
 editionem Hispanicam, quam legit, esse posteriorem
 Latina Neapolitana: sed Latina Madritiana secuta
 est Hispaniensem, ut ipse tradit in præfatione huius
 secundæ Latinæ editionis. Reticuit reuelationem
 in utraque Latina, & in Hispanica, quia cum religio-
 sissimus esset in veritate dicenda, noluit prode lit-
 teris quidquam, quod ipse pro certo non haberet,
 quamuis alijs certum videretur, sic loquitur in præ-
 fatione ad lectorem in secunda editione. Diuersa
 quippe sunt ingenia hominum in iudicando, ut ap-
 paret in tanta opinionum varietate, quæ in rebus mo-
 ralibus cernitur, in tam multis libris, & summarijs
 casuum, quorum scribendorum ob hanc causam
 nullus est finis. Itaque omisit in Hispanica, & Latini-
 nis,

Infra S. 19
 nu. 103.

nis, non quod falsam putaret, sed quod ipse tunc certam, suo modo, suoque iudicio non haberet. Aliud enim est aliquid falsum credere, aliud quamuis falsum non credatur, tamen non certum existimare, adeo, ut tanquam verum litteris manderetur. Illam reuelationem falsam nunquam putauit Ribadeneira, sed non est factus de veritate certus suo modo, ac securus, nisi processu S. Ignatii inchoato, in quo vidit quam solidis testimonijs niteretur. Quod autem huiusmodi reuelationum ad futuros Societatis progressus pertinētium notitiam habuerit aliquam, colligitur ex eo, quod in secunda editione Latina, & in Hispanica anni 1595. scripsit, loquens de prudentia Ignatii rebus in gerendis. *Apparet, inquit, illi Deum ab initio vniuersæ Societatis progressum, cursumque diuinitus ostendisse: & quam suaves, atque vberes fructus, ex arbore, quam ipse Ignatius plantabat, & rigabat, dante incrementum Domino, Sancta Ecclesia perceptura esset.* Idque probat multis prædictionibus, quas referre longum esset, & apud ipsum legi possunt. Non scripsit, inquit, hæc in prima Latina; fateor, quia non plane tunc illi cognita erant: scripsit in secunda, & in Hispanica, quia iam illi sufficiens lux cognitionis ad veritatem intuendam affulserat. Quemadmodum etiam libro secundo fatetur se præclarum Ignatii factum addere, quod in prima editione non scripserat, quod tunc ad suam notitiam non certo nuncio peruenerat. Quapropter non omnino prudentes, aliorum prudentum iudicio, fuerunt illi æstimatores, qui prætermissam reuelationem Quadrati putauerunt in Hispanica, quod falso, vel incerto testimonio niteretur. Poterant in sagacissimo historix scriptore, & fide pleno, ut merito dicitur, (& cui Castaldus non multo ante scripserat, fidem esse dandam sine ambiguitate,) existimare prætermissam, quod

Rib. lib. 5.
c. 14.

Id. l. 2. c. 2.

Supr. §. 22.
nu. 83.

L. cum cre-
ditor. ff. de
fdrtis.
L. merito.
ff. pro soc.

quòd nondum illi timido nimis, ac religioso in similibus rebus euulgandis, certo constaret, vt in aliis factum ab eo videmus, qui addidit in Hispanica, & Latina posteriore, quæ non scripserat in priore. Nā res dubias, sapientes, & iura suadent nobis, vt in meliorem partem interpretemur, & bonum potius, quàm malum præsumamus. Atque ita ego interpretabor, siqua Castaldus addiderit in secunda editione vitæ B. Caietani, & Pauli quarti: quod futurum spero, quia quotidie aliquid de nouo studiosis ingeniis occurrit. Denique antequam ad alia transeam, rogo etiam, atque etiam Castaldum, vt relegat attentius præfationem Hispanicam, & legat accuratè præfationem Latinæ secundæ editionis: in quibus non inueniet à Ribadeneira dici: *in ea se multa casare*, hoc est delere, seu prætermittere, quā in prima scripserat. Primum enim ipse fatetur, in secunda, tria generarum addere, quæ ibi numerat, non tollere, aut detrahare, aut omittere quidquam. Deinde in processu iuratus dixit nescire se in vlla trium editionum (nam Hispanicam dicit esse versam ex Latina secunda, siue eandem prorsus esse) falsi quidquam scripsisse. Periurus autem fuisset, si aliquid falsi deprehendisset in prima editione, cum alteram scriberet, quod ex illa prima delendum fuisset. Ex quo apparet exacta diligentia, & exquisita religiositas conscientiæ Ribadeneiræ, qui nihil in prima scripsit, quod postea, vt minus verum, ac certum oportuisset auferre.

§. XXIX. D. C A S T A L D V S.

„ 112 **N** Ec prodest Nigronium vti Ribadeneiræ
„ testimonio; non quidem in vita Ignatii,
„ sed in eiusdem vitæ compendio. Qui enim fieri po-
„ test, vt quod in vita Ignatii copiose digesta omis-
„ sum est, in compendio colligatur? Noane ridiculum vi-
detur

5, detur copiosus esse compēdiū, quā accurata totius
7, vitæ descriptio, præcipuè in re tanti ponderis? Vel
7, itaque Ribadeneira hoc verum censuit, sicque mini-
7, mē in vitæ descriptione omisisset: si autem omisit,
7, certe tanquam inane, atque figmentum repulit.

Ad §. 29. Iulij responsio.

103 Præscripta verba non sunt in epistola Vicetiz
cusa: leguntur in ea, quæ insita est Neapoli biennio
post, in summa D. Andreæ Molfesii. Vnde apparet de-
prehensum esse oculi errorem in distinguendo com-
pendio ab integra vita. Defensione accurata, & per-
spicua mihi opus est, quoniam obiectorum omnium,
hoc est grauissimum, figmenti verbo iactatum non
in me tantum, qui compendium allegauerim; sed in
Ordinem vniuersum, qui figmenta sub Ribadeneiræ
nomine typis vulgari permiserit. Hanc ob causam,
subdubitaui, num ab alio quoquam facta sit hæc addi-
tio, quam à Castaldo. Ridiculum esset, & verò etiam
iniquum, copiosius prodire compendium, quā vi-
tam integram, si compendium ab alio, quā ab au-
ctore factum fuisset; quoniam parum fidelem opifex
compendij se præbuisset, addens de suo, quod auctor
non scripsit, & per hoc adulterans historiæ veritatē.
Verum ab auctore ipso Ribadeneira compendium
factum est; vel, ut ipse melius loquitur, vita breuior;
post inchoatum processum, ac maiorem, magisque
certam multarum rerum noticiam, quæ illi scrupulos,
& timorem exemit; licuit, & libuit auctori dum
contrahit in breuiarium longiorem vitam, detractis
narrationibus ad progressum Societatis pertinenti-
bus, omisiss multis rerum circumstantijs, & alijs re-
bus, ut fieri solet in summarijs conficiendis; addere
quædam post alias additiones cognita, & maximi
momenti. Quod compendium appellans vitam bre-
uiorem, tacitæ huic dubitationi, quam refellimus,

T

oc.

occurrit: quia scribens tertio vitam, quamquam breuiorem, non tenebatur legibus scribendorum compendiorum, per quas nihil addere licet, quod non sit scriptum ab autore. Scripsit autem hanc vitam breuiorem Hispanicè an. 1604. cui anno 1609. adiecit decretum de beatificatione, & Missa S. Ignatij. Habeo apud me Italice conuersam à Salustio Gratio Senensi, & editam Venetiis anno 1606. à Ioanne Baptista Cietto, & recusam Genue 1618. à Iosepho Pauone. Habeo & Latine redditam ex Hispanico in capita, distributam, cum Græca interpretatione appositâ, è regione, impressam Augustæ Vindelicorum anno 1616. Legitur quoque hæc vita breuior in postrema editione Laurentii Surii Coloniz anno 1618. sub die 31. Iulij. Est etiam mihi in manibus quarta editio compendioli ex vita breuiore compacti à Iacobo Bidermano, sub titulo Rerum à S. Ignatio gestarum, excusi an. 1615. Monachii; in quo sub §. 193. fit mentio prædictionis huius. Ergo Ribadeneira in hac vita contrahtiore in codice Veneto, pag. 113. & in Latino Augustano c. 18. ratione reddit miraculorū additorū his verbis: *Quia verò postremo libri quinti capite de miraculis breuiter egimus, quasi nulla fecisset, aut ad demonstrandam eius sanctitatem necessaria non esset: statui nunc ea paulo fufius exponere, non omnia quidem (res enim nimis in longum excurreret) sed partem duntaxat eorum, quæ Deus efficere per seruū suū dignatus est. Quamuis enim cum anno 1572. primum vitā eius Latine scriberem, alia nonnulla miracula ab eo facta nouissem: tamen adeo mihi certa, & explorata non erant, ut in vulgus edenda mihi persuaderent. Postremo vero quæstionibus de eius in Diuos relatione publicè habitis, grauib, & idoneis testibus fuerunt comprobata: & alia in eandem sententiam, & paulo post: Prætermisiss igitur ijs miraculis, quorum in eius vita mentionem fecimus, quæ multa, magnæque sunt,*
pra-

Ribad. c.
18. vitæ
breuior.

prædicationibus iam alijsq; præclaris Dei muneribus, ac donis, miracula hic pauca de multis afferamus, quæ Deus huius S. Patris supplicatione perfecit. Perspicis, lector, Ribadeneiram in vitis prioribus non negasse, sed scripsisse multa miracula: manu tangis modestiam, & scrupulos, quibus retinebatur, ne certa aliis miracula, ipse non proderet, quod superius significatum est. Adde quod paulo ante dixerat in vita breuiore Italicè reddita, pag. mihi 113. Præter donū prophetiæ, quod Deus Dominus noster huic S. Patri communicauit; dedit etiam gratiam patrandi tum in vita, tum post mortem multa, & magna miracula.

Sopra s.
28. n. 101.

Nec contentus eorum narratione in hac vita contractiore, curauit æneostypos incidi, & iis in chartas simul omnia miracula imprimi Antuerpiæ anno ante mortem, hoc est 1610, & per orbem vulgari. Nā ipse viuere desiit octogenario maior an. 1611. 22. Septēbris. Postremo Castaldus nihil hæsitet in præstanda fide Ribadeneiræ hæc scribenti in vita breuiore, de miraculis in vita factis. Nam eius scriptio congruit adamussim cum sententia Romanæ Rotæ de beatificatione S. Ignatii, ac Decreto Cardinalium sacris ritibus, & canonizationibus præpositorum, à Paulo V. confirmato, & per Dominum Cardinalem Pinellum sacri Collegii decanum, & illius Cōgregationis præfectum vulgato, 27. Iulij 1609. In eo testificatur hic vir Illustrissimus sacram illam Cōgregationem ad id decretum sanciedum venisse, *Ob excellentiam, & sanctitatem eius vite, atque ob miraculorum conuersionem, quæ Deus præter consuetum naturæ usum, eiusdem Ignatijs meritis, & intercessionem tam dum uiueret, quàm post eius felicem in Domino obdormitionem, operari dignatus est, & quotidie in dies adhuc operari non dedignatur.* Descripseram hæc ipsa verba ex authentico exemplo in commentariis asceticis. Cæterum an. 1622. 27. Ian. Nicolaus Zābeccarius in consistorio coram Grego-

Inl. Nigr.
par. 1. tit.
n. 18.

rio XV. ex approbato processu post narratum miraculum in Lissano ex desperatione suspenso patratum ; retulit in eius actis supra ducenta huiusmodi miracula recenseri .

- 104 Quod autem vitæ breuioris huius falsitatem nullam continentis, verus auctor sit Ribadeneira, vt & aliarum editionum Latinarum, & Hispanicæ, probatur ex processu canonizationis S. Ignatii, in quo Ribadeneira examinatus fuit anno 1606. mense Octobri. Hic in 62. articulo testificatur omnes libros commemoratos, (quos ipse in responsione sua recenset, & designat) à se fuisse conscriptos, & inter alia sic legitur in rem nostram: *Et tertia impressio, quæ de historia ista facta fuit vitæ breuior, quam reduxit in Hispanum sermonem ex libro Flos Sanctorum, qui impressus fuit Madriti per Ludouicam Sanches impressorem anno 1604. In omnibus huiusmodi vitis, protestatur hic testis, sub iuramento, quod fecit, se nescire quod aliquid adsit, quod falsum sit: & id quod dicit se vidisse, vidit: & quæ audiuisset dicit, illa audiuit; & sic de alijs rebus, quæ in prædictis vitis continentur.* In ascetico meo commentario reuelationem factam à S. Ignatio Petro Quadrato adolescētī, de qua est disceptatio, non expressi, sed dumtaxat indicaui, tum causa breuitatis, tum quod putarem iam satis esse peruulgatam. Placet nunc, vt integra sit historia disputationis huius, in gratiam lectoris huc eam trāscribere ex ipso Ribadeneira, verbis Gasparis Quartemontii, qui breuiorem vitam Latinam fecit. *Cum Parisiis venisset in Belgium, precariam pecuniam sustentāde vitæ gratia, ut diximus, quesiturus; & à quibusdam mercatoribus inuitatus Antuerpie cum ijs opularetur; adolescens quidam inter eos aderat modicum seiunctus à ceteris, Petrus Quadratus nomine, Medina Campi natus; in quem coniectis oculis, iussit eum propius accedere. Cum enim, aiebat, in posterum optime is esset de Societate Iesu*

Rib. in vita bre. cap.
17.

Iesu meriturus, par esse, ut amicitiam iam tum coi-
rent; seque magnopere Deo sciret esse obstrictum,
quod se ad constituendum olim Societati Iesu Colle-
gium delegisset. Quod ut multis annis ante iacta So-
cietatis fundamenta prädixit, ita re ipsa veram
prädictionem fuisse compertum est. Longo siquidem
interuallo Petrus ille Quadratus, & Domina Frä-
cisca Manson coniux eius Methina Cäpi Societatis
Collegium edificarunt. Hæc Petrus: qui de euentu,
hoc est de hac edificatione Collegij, & dote reddituū
per istos facta (Sexennio posteaquam eò Societas
venerat) narrauerat in vtraque vita Latina; & in vi-
ta Iacobi Laynez: vbi præterea tradit ab hoc Qua-
drato Ignatium studentem Lutetiæ fuisse adiutum
elemosynis; & ab eodem fundatum Collegium anno
1557. S. Ignatio mortuo; & Vicario Generali Iaco-
bo Laynez; quod etiam ante hanc ortam controuer-
siam scripserat Franciscus Sacchinus in secunda par-
te historiarum Societatis Iesu. Conferat lector testi-
monium Ribadeneiræ, cum narratione Orlandini,
quam paulo post ipse Castaldus referet, & intelliget
quam bene inter se consentiant. Ex dictis leuissimo
flatu franguntur cornua dilemmatis à Castaldo di-
recta in hanc reuelationem. Nam Ribadeneira verā
censuit illam reuelationem, & ideo in vita breuiore
vulgauit: prætermiserat in alijs editionibus, non
quòd figmentum existimaret; sed quòd nondum adeo
rem exploratam haberet, ut prodendam iudicaret,
quòd obtinuit ex processu.

Rib. l. 4. c.
6. 4.
Id. l. 2. vitæ
Iac. Layn.
c. 3.

Franc. Sac-
chi. p. 2.
hist. loc. an.
1557. nu.
116.

Infra §. 3 r.
n. 107.

§. XXX. D. CASTALDVS.

„ 105 **I**llud præterea pro hac veritate non leue ar-
„ gumentum est, quod Franciscus Ribera præ-
„ clari vir ingenii, præstantisque virtutis, cum in tra-
„ ctatu de vita, & reuelationibus S. Teresiæ, omnes S.
„ Ignatii reuelationes enumeret (quot enim describit,
tot,

„ tot, & non plures in Ribadeneira notatur) huius ta-
 „ men de nouo Ordine ab Ignatio instituyendo non re-
 „ miniscatur.

Ad §. 30. Iulij responsio.

106 Si Franciscus Ribera superstes fuisset editioni his-
 toriarum Orlandini, scriptioni breuioris vitæ Riba-
 deneiræ, ac processui saltem inchoato S. Ignatii, reue-
 lationes alias, & hanc præcipue controuersam refer-
 re potuisset, sed ante hæc omnia decesserat. Quia vir
 doctus, prudens, ac probus non enumerauit, nisi reuela-
 tiones eas, quas à scriptore fide digno habere potuit:
 cuiusmodi Ribadeneiram esse sciebat. Nec mirum
 est illum ignorasse tunc, quod Orlandinus nouerat,
 tum quia hic Romæ vixit, scripsit, archivum in sua
 potestate habuit, ad eum omnia referebantur, quæ-
 cunque historiam illustrare poterant. Ille vero vitam
 traducebat in Hispania sacra scripturæ interpreta-
 tioni intentus. Tum quia *Non omnia possumus om-
 nes*, ut verè dixit sapiens mundi nescio quis. Potuit
 aliquid latere Riberam, quod innotuit Orlandino:
 quemadmodum Castaldus ait de reuelatione B. Ca-
 ietani; sibi eam cognitam; Tufo, & Caracciolo igno-
 tam fuisse.

Virg. Ec. 8.

§. XXXI. D. CASTALDVS.

„ 107 **I** Am nunc Orlandini testimonia expendamus.
 „ Tria autem hæc sunt, ex quibus Nigronii ra-
 „ tiocinatio cõflatur. Primum habet Ignatium Antu-
 „ erpiæ morantem Mercatori prædixisse futurum, ut
 „ domum Societatis Iesu ipse fundaret. Eius hæc sunt
 „ verba: *In mercatorum corona, fertur præcipue in-*
 „ *iuuenem à Methymna Campi, Petrum Quadratum*
 „ *nomine, obtutum fuisse, & seuocatam monuisse, gra-*
 „ *tes ut ageret Deo, à quo lectus esset, qui olim in sua*
 „ *pa-*

„ *patria, Societatis IESV Collegium conderet: quæ*
„ *prædictionem multis post annis, probauit euentas.*
„ *Hæc ille. Sed quam fidem huic narrationi præstare,*
„ *debeamus, quæ Ignatio, socijsque postea acciderunt,*
„ *ostédunt. Vt enim Petrus Ribadeneira scribit, Igna-*
„ *tius in Belgium non excurrit, nisi annis Domini*
„ *1529. & 30. cum 38. ab Hispania Lutetiam venerit.*
„ *Hoc igitur tempore mercatori prædictio facta est.*

Ad 5. 31. Iulij responsio.

109 Aggreditur Castaldus labefactare fidem historię nostrę, atque eleuare Orlandini auctoritatem in ea scribenda, vt reuelationem ipsam comprimat. Sed frustra. Primum intelligat, Orlandinum non sua sponte suscepisse onus illius historię scribendę, sed Maiorũ iussu: proinde omnia illi audiméta subministrata sunt, quę publico historiographo erāt opus. Apertum est ei tabularium Societatis: ad eundem perferebantur quęcunque ex prouincijs in hanc historiam mittebantur: eidem suppeditata sunt, quę à Ribadeneira, & Maffeo prætermissa esse constabat. Quapropter potuit aliquid nosse, quod alij duo nominati nescierunt. Deinde Orlandino in meliorę vitam translato, hæc historia calamo illius descripta, tradita est Francisco Sacchino recognoscenda, qui præsidjs ijsdem instructus, & acri iudicio præditus, diligenter eam recensuit, & aliqua in parte meliorem reddidit: quia verissimum est prouerbiū. *Plus vident oculi, quam oculus.* Et in hac recognitione ratam habuit reuelationem Quadrato factam, quod eā veritate suffultam reperit. Tertio stabilitur reuelatio hæc auctoritate Ribadeneirę, qui duobus modis eā approbavit. Primum quidē referens eam in vita breuiore, nulla cum formidine, & sine verbo, *fertur*, quo modestię gratia vsus erat Orlandinus. At in hac ipsa epistola Castaldus scribit Ribadeneirę fidem.

Supr. §. 22.
n. 85.

fidem esse dandam . Eam ego nunc requiro .
Deinde comprobauit reuelationem, approbando totam historiam, quæ antequam typographo daretur excudenda, in Hispaniam ad illum transmissa est, ut eam accuratè legeret, excuteret, censeret; quod fecit diligenter, & si quid detractum, aut mutatum est, id non fuit reuelatio, quæ iure relicta est ab eo, qui iam eam in tertia vita vulgauerat . Quartum testimoniū accepit à tribus antiquissimis patribus, qui superstites erant in Belgio, & in hanc spiritualem militiam viuo S. Ignatio, cum quo diu familiariter vixerant, adscripti fuerant . Oliuerius Manareus primus fuit, qui, ut est in relatione Cardinalis de Monte, fulgorem in Ignatij facie viderat; qui res arcanas Societatis optime nouerat, quippe qui prouinciarum Præpositus, & Visitator sæpe fuerat; Euerardo Mercuriano quarto Præposito assistens, & eo mortuo rexit Ordinem pro Præposito generali, atque nonagesimū annum excessit . Alter Franciscus Costerus, vir doctissimus, ut è concionibus, meditationibus, & disputationibus aduersus hæreticos editis notum est; qui collegia, prouinciasque sæpius gubernauit, & generalibus comitijs interfuit, & octogenario maior obiit . Idem ferè de Eleutherio Fontano dici potest, qui doctrina, prudentia gubernandi, & experientia rerum nostrarum, vsque ad summam senectutem floruit . Duxi calamum in horum laudes, ut intelligatur à quantis viris, hoc est quam peritis, doctis, probis, quantaque auctoritate præditis hæc historia recognita fuerat in Belgio, & approbata, ut alios ordinarios censores librorum, & gubernatores Religionis omitam . Hæc ante me scripsit Franciscus Sacchinus in præfatione ad Patres, Fratresque Societatis præfixa huic historiæ, cum est edita . Placuit hic summam exscribere, tum Ordinis doctrinæ seruandi gratia; tum quia suspicor à Castaldo illam præfationem lectam non fuisse, quæ tenebras aliquas suspcio.

spicionis de fide, atque auctoritate illius historię le-
cta dispulisset. Quod verò attinet ad annum, quo illa
prædictio Quadrato facta est, non videtur nobis la-
borandum, fueritne anno 29. an 30. an 31. Tri-
bus annis iuisse in Belgium tradit Orlandinus, & se-
mel etiam progressum in Angliam. Nec pugnantia
scribit Ribadeneira, qui ait *primo, & altero anno*
profectum in Belgium, tertio etiam in Angliam;
quā potuit per Belgium, & Antuerpiam excurrere,
in Angliam, Antuerpia soluens, vbi copia nauigiorū.
Eligat, quem mauult, annum; nec nobis obest, nec illi
prodest. Antequam anni 30. fluxerint Collegium Me-
thymnaense à Quadrato fundatum est.

Orl. lib. 1.
no. 65.
Ribad. L. 2.
c. 1.

§. XXXII. D. CASTALDVS.

„ 109 **A**T quis prudenter assereret Ignatium cum
„ socios deinde seligeret, & simul cum illis
„ multa Deo vota nuncuparet, deque alio vitæ genere
„ instituendo cogitaret, noluisse, quod à Deo accepe-
„ rat, propalare? Præsertim cum prudentissimus vir
„ optime sciret, huiusmodi stimulos hæsitantium ani-
„ mis, quo timor, incertitiaque pelleretur, esse adhi-
„ bendos.

Ad §. 32. Iulij responsio.

110 Monent spirituales Magistri, vt dona Dei gra-
tuita supernaturalia occultentur, vt videre licet apud
Bernardinum Rosignolium nostrum. Immo Francis-
cus Ribera noster lectus à Castaldo inter signa co-
gnoscendarum verarum revelationum ex doctrina
Ioannis Gersonis, Cardinalis Turrecrematæ, & alio-
rum, locat desiderium eas occultandi. Quapropter
solemne est sanctis viris visiones, reuelationes, mira-
cula, & alia Dei dona occultare, ac dicere cum Isaia:
secretum meum mihi, secretum meum mihi. Tradit

Rosign. L. 1.
de discip.
perfect. c.
19. nu. 13.
Franc. Rib.
tr. de reue-
lat. S. Tere-
sæ c. 1.
Isa. 24. 26.

V

S. Bo-

S. Bon. c. 13.
vitæ S. Frä-
cis.

S. Bonaventura Franciscum suum hæc verba solitum usurpare, cū de diuinis donis sermo incidisset, *quia*, inquit, *sacramentum regis abscondere bonum est*. Et quamvis suasu fratris Illuminati, visionem illi patefecerit; tamen addidit, mortalium nemini se vnuquam dicturum, quæ audiuerit ab eo, qui sibi apparuerat. S. Franciscus antiquiores Sanctos imitatus est: Franciscum posteriores: inter quos fuit iustus de causis in hac visione reticenda imitator Ignatius. De quo Cardinalis à Monte in Consistorio secreto coram Sūmo Pontifice, hæc ad verbū dixit anno 1622. in processu probata. *Virtutes suas, & visiones, quas habebat cælestes, diligenter occultabat; semperque inter loquendum admiscebat aliqua verba, quæ indicia essent humilitatis*. Non me latet aliquādo Sanctos ad Dei gloriam declarandam, & ad filiorum, discipulorumque suorum, vel consolationem, in mœrore, vel adiumentum in periculis, vel incitamentum ad perfectionem, vel ob aliam vtilitatem spirituales patefecisse huiusmodi arcana, vt fecit S. Franciscus his ferè rationibus ab Illuminato permotus, aperiens partem visionis, non totam, imitatione Pauli, qui dixit raptum in cœlum, tacuit arcana verba. Verum ecquando, quibus, & quatenus oporteat ea publica facere, Sancti ipsi iudicare solent, quos diuina benignitas prudentia spiritali complere cōsuevit. Quamobrem non est Castaldi, vt reuelationem euertat, præscribere S. Ignatio, quid in hac re illum facere oportuisset: qui pro sua prudentia, quam in eo Castaldus agnoscit, & pro sagacitate, (quæ à solertia prudentiæ parte non differt) quam eidem tribuit Orlandus, nouerat quid, quo tempore faciendum esset. Opertus, cum non prodesse visum est: aperuit, cum expediens iudicauit.

111 Atque hac media via prudentiæ incessisse Ignatium tradunt historici. Massicius quædam mira de Ignatio narrans, refert eum in via diuinitatis locis,

Mass. 13.
c. 14.

Co-

Codurinus noster migravit à corpore, & domum rediisse: non dixisse animam eius coelum intrasse, vt alias de anima Hoziij dixerat. Soluit dubitationem, inde ortam his verbis: Licet insit fortasse de causa de hoc asseueret, quod insit atomis causas de illa non retineat. Hic hanc de causa monstrabit Ignatium de rebus suis raro locutum, idque magna aliqua causa excitatum, & patris, & nascentis societatis initio: Quoniam constituta, quia taciturnitate omnia sua contexit. In decursa vita cernitur hac prudens medioritas. Nam visionem celebrem de Patre aeterno Ignatium Christo filio commendante socijs manifestam fecit. Sin eundem haberet Archangelum interrogatus: tacuit. Hanc reuelationem controuersam sodalibus videtur occultasse, quod non putaret expediens reuelare; Petro Quadrato patefecit, vt eum ad diuinum decretum perficiendum huius predicationis recordatione incitaret: insinuat fortasse Dei, qui miris modis res ad praedestinos perducit fines, disponens omnia suauiter, quae fortiter attingit. Atque vt Castaldo gratificer, dicam hoc loco, cur S. Ignatius noluerit socijs hanc reuelationem patefacere: si qua coniectura me ducere potest in eius intimos sensus. Ante societatem perfectè constitutam, poserat iure vereri, ne illi fidem esse non habituri: quoniam non eam poterat proponere adeò euidenter credibilem, vt illi non possent dissentire. Praesertim cum multa, granesque difficultates, ac mox ab eo praeuiderentur, quae fortè socios incredulos reddidissent, & deterruissent adeò, vt recessuri timerentur. Et quamuis ipse certus esset, ac securus de effectu, tamen, cum non planè omnia sciret media, totamque seriem rerum, illi dicebat recta ratio, vt more hominis spiritualiter prudentis in hac re procederet, vt ab alijs Sanctis factorum esse docebo. Itaque duxit esse consultius, tacite, ac diligenter cooperari diuinæ voluntati per prudentiam, &

Rib. lib. 5. c. 3.

Id. l. 2. c. 13

Rib. l. 5. c. 3

Infra S. 36. nu. 19.

Theod. 10.
de Grac.
affect.

labores, quam iactare suam reuelationem, qua patefacta, laborandum illi fuisset, vt socij fidem ei praeberent. *Priusquam prophetia*, inquit Theodoretus, *ex euentu rerum finem consequeretur, non parum laboris erat persuadere hominibus, qui tunc quiebant, euentura esse, qua praedicerentur*. Post Societatem fundatam mos illi erat summa taciturnitate comprimere res suas, vt ostensum est. Itaque secum ipse tacitus, ac DEO gratus fruebatur diuino beneficio, fructuque suorum maximorum, ac diuturnorum laborum. Quid quod reuelationis huius patefactio superuacanea fuisset? immo & laboriosa. Nam tunc labor subeundus fuisset Ignatio, vt sibi fidem faceret, ne iactator reuelationum sine probatione putaretur. Adde, quod si non patefecit, certe inuit adeo, vt Ribadeneira, & alij, qui eius verba acciperent, suspicarentur illi Societatis progressum ab initio diuinitus esse compertum. Legatur Ribadeneira lib. 5. vita. cap. 11.

§. XXXIII. D. CASTALDVS.

112 **S**Cio Orlandinum in hanc validissimam rationem conari. Postquam enim praedictionem mercatori factam narrauit, aduertens hoc vno claudicare pede, coniecturis etiam probare gessit hanc reuelationem Ignatio tunc temporis factam, fuisse, & consulto occultatam. *Ex ea vero* (inquit praedictione) *manifestum fit, iam tum fuisse certum Ignatio, & reuelatum diuinitus fore, vt certum religiosum ipse fundaret. Et sane vos admodum, totque graues studiorum labores, non videntur ei atari, & rerum gustari diuinarum futuri fuisse tolerabiles, nisi diuinitus quispiam monitus, qui de exitu dubitare non sinneret, praeuisset. Quam tamen ille de mortu huiusmodi sagacissimus occultator plinius explicare noluerit.*

Ad

113 Prædictio mercatori facta, adeo non claudicat
vno pede, ut etiam currat quatuor rotis, ut hæcenus
probatum est. & coniectura Orlandini proba est; quis
Deus consuevit seruos suos laboribus oppressos, &
fatigatos, reuelationibus, apparitionibus, & aliis
modis consolari, ac roborare, ne deficiant in via, &
deserant provinciam diuino instinctu susceptam.
Paulum gementem sub stimulo carnis, & sibi auferri
supplicatorem, Deus illis verbis est consolatus: *passi-*
estis sibi gratia mea: nam virtus in infirmitate per-
ficetur. Illas afflictiis marore, metu, lassitudine, in-
sotitudine, ac fuga, usque ad mortis desiderium iurbo;
potuque per Angelum porrecto ita recreatur, ut per-
gat *exire ad montem Dei Monch.* Stephano, in pu-
gna confuso, Christus se videndum præbet *stātem*
ad intra Dei; nimirum ut aspectu suo sufficiat vi-
res. Minutius Felix in Octauio: *Quis non miles sub*
oculis Imperatoris audaciū periculaq. promouet?
Antonium in deserto verberatum à demonibus Ie-
sus alloquio suo recreat, & solator, ut tradit Sanctus
Athanasiū. Cur autem occultauerit hæc reuelatio-
nem, reddidit iam rationem à sagacitate, quæ est pru-
dentia, & à Sanctorum consuetudine ductam. Hæc ve-
hementer mirari nō possum, videns tantam in Castal-
do difficultatem ad præstandam fidem huic reuela-
tioni: cum adeo sit vñratum, ut Deus Religionum
fundationes, non solum Pontificibus reuelat, ut ap-
probent eas, quemadmodum docuimus in asceticis, *ful. Nigr.*
sed etiam ipsis fundatoribus à se electis, ut alacriter *par. 3. fit.*
susceptum opus sibi gratam prosequantur. Sancto *nu. 23.*
Norbertō fundator Præmonstratensis Ordinis Chri-
stus pendens ex cruce visus est, septem solis radijs ful-
gens: ad quem magna multitudo peregrinorum cum
peris, & baculis à quatuor Mundi partibus concur-
rebat: qui flexi genibus osculo pedum Redempto-
rem

2. Cor. 12.

9.

3. Reg. 19.

8.

Act. 7. 35.

Minut. in
Oct.

S. Athan.

in vita S.

Antonii.

Supra S.

32. num. 110.

ful. Nigr.

par. 3. fit.

nu. 23.

Sur. 6.

Iun. in vita

North. c.

24.

rem adorabant. Ex quo viso intellexit vir sanctus multitudinem fratrum, qui ad suum Ordinem venturi erant. Addit Seruarius in sua Optica Northbertum multa edoctum fuisse à B. Virgine; quæ inter cetera, monstravit illi locum, ubi monasterium Ordinis capere edificandum erat, quod Præmonstratum, et sic dictum est, & Ordo Præmonstratensis denotatus. Sancto Romualdo Camaldulensium monachorum parenti, ostensa est scala de terra pergingens ad celum, per quam homines in veste candida descende-
 debant, & ascende-
 bant; quæ, præter alia spectantia ad Ordinem, candidus habitus significabatur. Notat S. Bonaventura duas revelationes S. Francisci obvias ad Ordinis institutionem, & progressum pertinentes. Altera ipsimet Francisco exhibita est in rapto, qui in lumen quoddam absorptus *hilari-
 ter sine, quæ circa se, & filios suos, futura trant, de-
 celeriter aspexit.* Altera fuit visio Sivebro sacerdoti patefacta, qui post certam apparitionem Francisci, & formæ eæ apertum. Vidit Asinum à magno draco-
 ne circumdatum, & ab ore Francisci crucem aureâ procedentem, summitate tangentem celum, brachiis mundi fines; quæ visa draco disparuit. Legi apud Fran-
 ciscum Liberam nostram. S. Dominico Prædicatorum prædicatæ orati in templo S. Petri Romæ visus Prin-
 cipis Apostolorum, quorum alter baculum porrige-
 bat, alter librum; qui iusserunt eum prædicare per uni-
 versum Mundum, ad quod eum elegerat Deus. Et in eadem visione conspicatus est suos fratres, binos per-
 gere per orbem ad prædicandum Evangelium. Cui-
 dam quoque doctori Theologiæ septem stellæ visi-
 sunt: Sanctum Dominicum cum sex sociis signifi-
 cantes, ut narratur in chronice Prædicatorum. Virgo
 quoque Maria primis sodalibus, qui Sermonem ordi-
 nem condiderunt, habitum dedit, & nomen dicens:
Vos mihi in seruis elegi. Quid igitur absurdi habet
 Oxlandini stylus, scribens Ignatio non pusilli gregis
 au-

Servat. in
 Opt. spec.
 4. inst. 5.

vita S. Ro-
 mual. in
 breu. 7.
 Febr.

S. Bon. c. 3.
 vita Sancti
 Franc.

Fræc. R. b.
 tr. de revel.
 S. Teref. c.
 I.
 Fed. Ca.
 stel. tit. 8.
 hist.
 Dam. Gra.
 in vita B.
 Phil. Benic.

auctori factam esse reuelationem id Deo de ordinis futuro?

S. XXXIV. D. CASTALDVS.

114 **V** Erum an nouam vt Religionem conderet, quod Orlandinus infert, an vero vt proximorum saluti prædicationibus, adhortationibusque consuleret, tot, tamque diuturni studiorum, labores ab Ignatio suscepti sine, quisq; si velit apud Ribadeneiram perlegat, qui de hoc sui parentis consilio late disseruit. Ex quo etiam hausi Ignatium, quo gustu rerum diuinarum acueretur, studiis operam dedit: vt profecto quam parum Orlandini, Nigronijq; verbis standum sit, penitus appareat.

Ad S. 34. Iulij responsio.

115 Legi, ac perlegi sæpius caput 13. libri primi Ribadeneiræ, quod in margine notatur, atque in eius initio reperi hanc conclusionem: *Denique statuit, quo proximis eius opera esset utilior, ad spiritus diuini unctionem, litterarum quoque cognitionem adiungere.* Quorum verborum sensus, est etiam in Hispanica vita. Implicitè hic societas designatur, quoniã vt ex alijs locis habetur, proximis consulere cupiebat, non solus, sed cum socijs, quod est cum Societate, vel in aliqua constituta à se congregatione. Hinc videmus inter initia studiorum, socios quærere idoneos fini suo nono, habitos à communium hominum vñu distincto illos induere; quem illis, Compluti cū essent Archiepiscopi Tolerani Vicarius interdixit, quod omnes historici nostri produnt. Consentiū cum Ribadeneira Orlandinus; sed Massæius, quod ille implicitè significauit, explicare scripsit, Do verba ipsa ex cap. 16. *In quo denique mentem sese diuinitus plane sensu impelli, vt sine dubitatione statueret,*

Rib. l. 1. c.

14.

Mass. l. 1. c.

17.

Orl. l. 1. n.

51. & seq.

Mass. l. 1. c.

16.

pri-

primum operam suam, qualis qualis esset, nequaquam intra unius familie cancellos includere: deinde quod latius pateret utilitas, ac fructus animorum, eiusdem consilij, ac propositi idoneos aliquot adlegere socios, atque adiutores: postremo, ut sine hominum admiratione versari in adiuuandis hominibus posset, ad sancti Spiritus vñtionem doctrina quoque subsidium, ac litterarum cognitionem adiungere. Quomodo hic Maffei-
 us habet, quod non scripsit Ribadeneira? quoniam potest vnus historicus nosse, teste Castaldo, qđ alius ignorauit. Habuit Maffei-
 us, qui post Ribadeneiræ primam editionem scripsit, multa Romæ adiumenta; lustrauit quoque Hispaniam; & quia curiosissimi erat in materia historica ingenij, multa indagauit, ut suam historiam certio-
 rem, ac locupletio-
 rem efficeret. Quod verò secundo loco ait Castaldus hausisse se ex eodem Ribadeneiræ loco, operam studijs Ignatium dedisse; *Quo gustu rerum diuinarum acueretur;* Clamo confidenter non extare, ne in Hispanica quidem vita, cuius non fidum interpretem habuit: contrarium potius inest in eo capite: illustrationibus, & imaginibus diuinarum rerum, earumque magnitudine, ac crebritate, studia ipsius litterarum cepta esse impediri; & tunc illa molestia fuisse liberatum, cum eas per dæmonis fraudē agnouit immitti: *ut profecto,* (vtar ipsis Castaldi verbis nomine Orlandini, & Nigronii mutato) *quam parit Castaldi verbis standum sit penitus appareat,*

§. XXXV. D. CASTALDVS.

„ 116 **N** Ec denique mihi suadere potuit Orlandi-
 „ nus Ignatium reuelationem sibi factam,
 „ reticuisse, cum esset sagacissimus donorum occulta-
 „ tor. Quid enim in abscondendo hoc dono sagacitatis,
 „ si huiusmodi doni propalatio Ignatij, sociorumq;
 „ consilio erat profutura? an forte sagacissimus sic di-
 cen-

„ cendus est iuuentura reticens, cum ceteras reuelatio-
 „ nes non retinuit sagax? Sed & prudentissime Ignatiū
 „ solere, quæ Deo reuelante in sodalitatis bonum
 „ accepisset, sociis narrare, illud ostendit, quod eū in
 „ Romano itinere à Christo Domino audiuisset, *Ego*
 „ *vobis Roma propitius ero*, illico iis, qui secum in via
 „ comitabantur aperuit.

Ad §. 35. Iulij responsio.

117 Vtrum patefactio illius reuelationis esset profu-
 tura, nec ne; non debet Castaldus iudicare, vt supra
 dixi; sed is, cui facta est reuelatio, qui solet esse vir
 Deo carus, ac prudens in Domino. Non probat au-
 ctor omnes alias reuelationes ab Ignatio fuisse pate-
 factas. Hanc generalem propositionem esse falsam,
 producta reuelatione de custode Archangelo non
 aperta, probaui: Fateor patefecisse visionem itineris
 Romani; sed vnus patefactio non potest probare
 fuisse consuetudinem in Ignatio patefaciendi: tum
 quia vna hirundo non facit ver, neque vnus flos, aut
 dies, vt ait Aristoteles; neque vnus actus habitum, aut
 consuetudinem. Tum quia ex ipso Ribadeneira, & ex
 relatione Cardinalis à Monte didicimus, summā taci-
 turnitate in rebus suis narrādis vsum Ignatium, post-
 conditam Societatem, sed ante foundationem, parci-
 tate: Causa rationalis fuit cur hanc faceret manife-
 stam duobus sociis, expositā his verbis à Ribadenei-
 ra, *Vt & animum illis, & stimulos adderet*. Præter-
 tim cum appropinquaret tempus stabiliendæ Socie-
 tatis, & nominis, & tribulationes quoque aduenta-
 rent. Addit idem Ribadeneira interrogatum Igna-
 tium postea de hac visione, non eam iterum narraſſe,
 sed ad Iacobum Laynez amandasse interrogantem;
 vt appareat parcioſiorem fuisse in reuelationibus ape-
 riendis, quam Castaldus censeat.

Supra nu.
110.

Supra nu.
111.

Ar. l. 1. eth.
c. 7.

Supra nu.
111.

Rib. l. 2. c.
21.
Orl. l. 1. n.
30.

§. XXXVI. D. CASTALDVS.

Orl. l. 2. n.
61.

118 **R**ursus reuelationem hanc non accepisse,
 Ignatium satis probat longissima de Reli-
 gione condenda discussio, habita in Vicentino con-
 uentu. Audiamus Orlandinum: *ergo, inquit, ancipiti*
cura, & contentione distracti, quo certius ex diui-
na voluntate cuncta decernerent, quadam præsidia
inuestigant. Et primum venit in mentem, utrum ex-
peditet, ut pariter omnes, vel ex eorum numero tres,
quatuorue ad dies circiter quadraginta, in solitudi-
nem aliquam sese abderent, ubi ceteris soluti curis,
assidua prece, ieiuniisque, & cetera corporis vexa-
tione à Deo lumen, & opem paterent &c. Et infra:
Ea de re (id est de nouo ordine condendo) *est mul-*
tis utrinque rationibus, noctes complures discepta-
tum esset &c. Supra etiam retulimus aliqua, quibus
 liquido constat, multos ex Ignatii sociis, in eam in-
 primis opinionem incidisse, ut ceteris suaderent reli-
 giosum cœtum non esse fundandum, ac tandem ra-
 tionibus conclusum fuisse, Societatem Iesu esse insti-
 tuendam, quæ plane cum reuelatione Ignatio facta,
 repugnant. Quis crederet sanctum hominem, quem
 omnes ut parentem optimum, & cunctorum auctore
 venerabantur; à quo sæpius diuina eius voluntas in-
 notuerat, permisisse, ut dies, noctesque conuentus ille
 consumeret, varia mens exquireret, multas in senten-
 tias etiam contentiose abiret, cum posset vnico ver-
 bo lites omnes dirimere, & supremi numinis placi-
 tum, uti solebat, exponere?

Ad §. 36. Iulij responsio.

119 Non in Vicentino, sed in Romano congressu ver-
 ba relata ex Orlandino dicta fuerunt: at & cum de
 voto obedientiæ tantum differrent, ut ex verbis se-
 quen-

quentibus patet. Si S. Ignatius habitus ab eis fuisset, aut videns, aut Propheta Samueli, atque Isaia par, sedare potuisset vnico verbo disceptationes illas dicens, *Hec dicit Dominus*, At neque Ignatius illis acquabatur Prophetis, neque socij tantam de eo conceperat opinionem, vt ipsius voci, tanquam Dei, obtemperandum putarent. Quapropter Ignatius è præscripto prudentia spiritualis in consultationem omnia vocabat, & in vtramque partem disputari cupiebat, vt optimum eligeretur. Franciscus Sacchinus noster præclare ostendit morem Sanctorum esse, vt quamuis maiori humore illustrati, ac diuinitus instincti sint, non tamen consultationes à recta ratione, ac prudentia dictatas prætermittant; perinde ac si consilia tunc venirent in mentem; nihilque de industria, & diligentia remittant, ne Deum tentare videatur. Aptissima sunt exempla ex veteri testamento ab eodem allata. Alterum Samuelis, qui iam issu diuino inunçû Saulem in Regem, sorti coram populo humano more subiecit, securus fore, vt ex diuina præordinatione fors infallibiliter in eû esset casura. Alterum Pauli, qui Euangelium ab ipso Christo acceptum, quod ex eo sciebat esse verissimum, cum ceteris Apostolis contulit. Addo ipse alia exempla, Dauid inunçtus pariter in Regem à Samuele non deserit: oues, paret patri, obiurgatur à fratribus, timet occidi, fugit, latet, simulat insaniam, atque ita se gerit, ac si nihil sciret de regno futuro; expectans diuinam directionem, nec dubitans quin esset opportuno tempore affutura. Saluator ipse, quamuis sciret quid facturus esset, ante panum multiplicationem in deserto, consulit tamen Philippum hominum prudentum more, dicens: vnde ememus panes, vt manducent hi? Paulus doctor gentium, vt est opinio Bedæ allegantis S. Augustinum, B. Anselmi, & Nicolai de Lyra, certus erat de sua salute cum fuerit in tertio cælo, & audiuerit arcana, & iuxta grauium virorum opinionem,

Amos. 1.

1. Reg. 10.

2. Gal. 2.

2. Reg. 16.

Io. 6. 5.

Bedæ. 2.

Tim. 4.

S. Ansel. 2.

Tim. 2.

Lyr. 1.

Cor. 9.

nem, essentiam diuinam viderit, saltem per modum transeuntis: & tamen nihil omittebat eorum, quæ sunt necessaria cōcipiendæ salutis. Castigabat corpus, & merita cumulabat operibus bonis, satagēs facere certam suam vocationem tamquam ignarus suæ prædestinationis. Atque vt exeamus à sacra Scriptura, Malachias Episcopus, vt narrat S. Bernardus à Deo ipso doctus, factusque Magister, ab alio magistro spiritali consilia petebat. S. Franciscus, teste S. Bonauentura, similiter à Deo illuminatus, à quo magna didicerat, consultabat cum suis, quæ ipse per se explicare potuisset. Igitur mos est Sanctorum procedere in negotijs magni ponderis, per consultationes, ac regulas prudentiæ, quamuis reuelationes habeant à Deo de successu futuro.

§. XXXVII. D. CASTALDVS.

S. Bern. in
vita S. Ma-
lach.
S. Bon. cap.
12. Vita
S. Fræ. ac.

Rib. l. 2. c.
11.

120 **I**llud quoque huic reuelationi obstat, quod Ribadeneira non obscure innuere videtur, in Romano itinere, post insignem illam Saluatoris apparitionem, Ignatium animo concepis-
11. se, suam Religionem Societatis Iesu nomine decorare. Quomodo ergo multos annos ante, iuueni meritori prædicere potuit fore, vt Societatis Iesu Collegium ipse fundaret?

Ad §. 37. Iulij responsio.

121 Hæc verba in editione epistolæ Neapolitanæ, quæ fuit secunda, video prætermis-
12. se. Fortasse re melius expensa Castaldus animaduenerat nihil habere ponderis. Verum quia leguntur in prima editione, quæ fuit Vicētina, debetur illis sua responsio. Primū igitur nego apparitionem illam in Romana vi-
13. se primam, potissimam, aut solam causam imponendi nominis Societati, ex opinione Ribadeneiræ. Fuisse

se quidem vnam ex causis, & postremum impulsam
asserimus omnes; ipse Ribad. in cap. notato à Ca-
staldo ait hæc verba: *Et tum præclaro illo viso, tū
alijs diuinis illustrationibus multis, magnisque, ita
Dominus Iesus in eius mente sacratissimum suum
nomen impreffit, penitusque infixit, ut eius ex no-
mine Societati nomen imponeret: tam clara ac fir-
ma luce collustratus, & usque eo p̄o certo habens
id Deum velle, ut ab hac mente se dimoueri nun-
quam posse diceret. Quodque volentibus fecit, ac
consentientibus fecit, id repugnantibus, ac dissen-
tientibus omnino fecisset, propter diuini luminis cla-
ritatem.* Notet Castaldus verba illa: *Tum alijs di-
uinis illustrationibus*, quæ ante id tempus in hoc
animi decretum coegerunt Ignatium. Adde, quod
Ioannes Polancus scriptum reliquit, se ab Ignatio
audiuisse, & Orlandinus refert, *Contra Dei nu-*
tum se facturum, minimeque leuem apud Deum
noxam incursum, si ea de se vel minimum hæs-
tasset. Hæc Ignatij constantia in hæc, verbis com-
memoratis explicata, nonne fuit reuelationis de hoc
nomine imponendo quasi quædam patefactio? Ergo
cum opus fuit, reuelationem patefecit. Indicat Orlá-
dinus, ubi probabiliter nos omnes arbitramur reue-
lationem accepisse, cum ait: *Cuius vocabuli species*
iam inde ex Manresanis de Regno Christi, vexillisq;
meditationibus, ac postea ex diuino illo viso acceden-
ti ad urbem oblato, præclaris alijs mentis illustra-
tionibus, in eius animo sic infederat, ut nulla hu-
mana vi, momentoque rationis, vel ab ea posset ap-
pellatione abduci, vel aliam vltam eque aptam ex-
cogitare. Quid quod in Conuentu Vicentino anno
1537 (ut bis refert Orlandinus) ante visionem Ro-
manam, quæ accidit anno 1538. & ante congressum
Romanū, qui incidit in an. 39. decreuerāt, *ut instituta*
sodalitas Iesu Societas vocaretur? Septimo abhinc
anno ipse in alectiis obseruauerā ex Maffio, & alijs

Orl. lib. 2.
n. 62.

Id. ibid.

Id l. 2. n. 25.
62.Nigr. 3. tit.
n. 24.

non solam causam huius nominis imponendi fuisse visum Romanum, sed postremum impulsus. Cum, igitur Mâresana reuelatio aliquot annis præcesserit Ignatii colloquium cum Quadrato, & aliæ illustrationes ab historicis commemoratæ præcedere potuissent, in quibus Ignatius Dei voluntatem præsenfit, atque intellexit; non est mirum id Quadrato prædicere potuisse, ac prædixisse.

§. XXXVIII. D. CASTALDVS.

Orl.lib.2.
nu.25.

„ 122 **D**Vo alia Orlandini loca, quæ Nigronius
„ pro se adducit, nihil probant. In altero
„ enim nihil aliud habetur, nisi Ignatium cum socijs
„ conuenisse, institutam sodalitatem esse Iesu Societa-
„ tem appellandam; quod tamen accidit anno 1539.
„ In altero ipse auctor, huius diuini nominis excellen-
„ tijs decantatis subnectit: Hæc & multo plura Igna-
„ tius præuidens, simul intelligebat nullam in re me-
„ tuendam arrogantia notam. Quid autem prudens
„ lector possit colligere, illi indicent, qui nouerunt ar-
„ rogantia metu non percuti, quem diuino afflatum,
„ spiritu humana non regit opinio.

Id.lib.2.
n.62.

Ad §. 38. Iulij responsio.

123 Illa duo loca Orlandini à me in margine notata aliquid habent commodi, ac virium ad probanda, quæ dixeram. Ex priore cupiebam lectorem intelligere, sodalitatem nostram iam pridem Parisijs institutam, nomine Societatis appellatam, tum primum consensu Patrum anno 1537. in congressu Vicentino, non anno 1539. vt hic Castaldus asserit, quia hoc anno Romæ fuit secundum de hoc nomine decretum. Secundus locus notatus fuit, quia n.62. repetit, quod nu.25. dixerat, de nomenclatura Societatis, antequam Romam cõuenirent sodales. Præterea indicatus fuit, quia narrat ibi, quæ paulo ante dixi de constantia.

S. Igna-

Supr. §. 37.
nu.121.

S. Ignatij, in eo nomine imponendo, de Manresanis, & alijs illustrationibus, ex quibus S. Pater intellexerat Dei voluntatem in ea nominatione. Reuelato nomine, intelligitur necessario reuelata societas: quia quod non erat futurum, nominari non poterat. Quod autem spectat ad arrogantiz notam, non ea scripsit Orlandinus, quod putaret ab Ignatio metui in seipso arrogantiam; quæ non solet excitari in eo, quem diuinus afflatus regit: sed ob solidas rationes productas existimauit nihil Ignatium metuisse, ne iure ab alijs arrogantiz accularetur. Nam illæ rationes ostendunt potius, ab animi grati, ac religiosi demissione illam appellationem esse profectam: demissio verò, & humilitas arrogantiz inimicæ, omnem arrogantiz suspicionem auertunt.

Orl. l. 2. n. 63.

§. XXXIX. D. C A S T A L D V S:

- 124 **H**Æc sufficere puto non tantum flagitationi tuæ, qui de me, meaque Religione, quæ tua est humanitas, optimè sentis, verum etiam ad quemcunque animum non penitus à nobis alienum componendum, vt quæ scripsi, non temere scripta, sibi persuadeat. Deus te incolumem diu æternæ felicitati seruet. Neapoli non. Decemb. M. D. CXVII.

Ad §. 39. Iulij responsio.

- 125 Ego quoque sufficere dicam, quæ scripsi, vbi tertium argumentum explicauero de spiritualibus exercitijs, vt promisi, quod in decursu responsionis non habuit, vt cetera, locum opportunum. Luculenter ac solidè id Franciscus Sacchinus pertractauit: sed quoniam dixit, idque valde considerate, præceptiones eorum exercitiorum S. Ignatio fuisse *cælesti lumine demonstratas*: ideo existimaui hoc eius dictum, quæ accuratissimè corroborandum, vt Castaldus intelligat non sine magno ingrati animi vitio S. Ignatium de-

deserturum fuisse tam magnum Dei donum, quod illi deferendum erat ad alienam voluntatem victuro. Quod Sacchinus scripsit, communis opinio est in Ordine nostro infixam penitus in animis nostris. Qui præfationem exercitiorum libello præposuit, eum primum typis excusus est, tradidit ea documenta, & exercitia spiritualia composita fuisse ab Ignatio, docto *Non tam à libris, quam ab unctiōe S. Spiritus, & ab interna experientia, & usu tractandorum animorum*. Eadem verba repetunt, & approbant ii, qui Directorium exercitiorum scripserunt, ac recognouerunt, viri docti pariter, atque spirituales, ac consilij rerum nostrarum antiquarum. Hi præterea hæc verba de suo addiderunt in eiusdem confirmationem sententiæ: *Hæc sunt lumina, quæ ei Dominus in ipso primo conuersionis seruire inspirauit, ac deinde in omni progressu eius virtutis, & sanctitatis semper confirmauit*. Congruenter Maffei asserit hunc librum, & præceptiones esse conflatas ex ijs, quæ partim cœlesti magistro dictante perceperat, partim etiam ipsemet experiendo cognorat. Orlandinus alijs verbis sane orandi artem ab Ignatio compositam ait, partim ex usu, & quotidiana obseruatione; partim ex eo, quod à diuino Institutore didicerat. *Diuino magisterio* didicisse. Ignatius, quæ in hoc libello scripsit, dicitur in relatione facta Gregorio XV. in consistorio publico anno 1622. à Nicolao Zambecaro Aduocato Consistoriali, qui hoc eruit ex probato processu Rotæ Romanæ. Et sane mos est benignissimi parentis Dei, viris sanctis scientia sæculari, & humana minus eruditis (cuiusmodi erat Ignatius in secessu Manresano) quos ad magnam aliquam Ecclesiæ suæ vtilitatem elegit, infundere diuinitus aliquid luminis, quod de rebus spiritualibus plus sapiant, quam mundi sapientes, & eruditi humano magisterio. Tales fuerunt Antonius, Benedictus, Franciscus vterque, Assis

Innom. in
præfat. ad
exerc. spir.

Director.
exerc. p. m.
§. 2.

Maff. l. 1.
c. 8.

Orlan. l. 1.
nu 23.

flas, & Paulanus, atque alij, quos facile in historijs Ecclesiasticis reperies. Et eo probabilius id red-
ditur, quod nonnunquam in eo secessu ab alienatus à
sensibus, extra se rapiebatur; quod alijs Sanctis con-
tigisse legimus, qui tempore raptus occultiora doce-
bantur. Accedit traditio quædam mandata litteris à
Ludouico Pontano, cuius Meditationes, Dux spiri-
tualis, & quatuor volumina de perfectione, doctorū
virosum, & piorum assensione magna leguntur. Is
præterea scripsit Hispanicè vitam Balthasaris Alua-
rez viri religiosissimi nostri Ordinis, spiritualium
documentorum plenissimam, accuratè, vt in Hispania
fit, examinatam, Latinè redditam à Melchiorẽ
Treuinnio Theologo Societatis nostræ Hispano, quæ
Coloniz cusa 1616. ab Ioanne Kinchio passim diuẽ-
ditur. In cap. 43. asserit Ludouicus se hausisse auribus
ex ore Ioannis Suarij Præpositi Prouincialis, cum do-
mesticā haberet exhortationẽ, hæc verba: *P. noster
Euerardus mihi dixit, quod Roma ex traditione
habeatur, P. Iacobum Laynium dixisse, Deum D. N.
exercitia Patri nostro S. Ignatio tradidisse.* Noui
equidem Ioannem Suarium in Italia, qui erat ex an-
tiquissimis, & prudentissimis Hispaniæ professis.
Euerardus autem Mercurianus fuit quartus Præpo-
situs generalis, grauitate, ac prudentia tali, vt mini-
me inconsideratus in loquendo existimari queat. In-
super idem Pontanus refert quoque reuelationem
ab Archangelo Gabriele factam in Hispania anno
1600. personæ cuidam altissimæ orationis, extraor-
dinaris fauoribus spiritualibus cumulatz, nostræ
exercitia facere paranti. *Decuius sincera veritate,*
inquit Pontanus, *cum aliquid dicit, habeo eam mo-
ralem certitudinem, quam in huiusmodi rebus ha-
mo habere potest.* Et narrata reuelatione, subdit:
*Decuius veritate, vt dixi, perpensis omnibus circũ-
stantiis eius, cui facta est, non possum dubitare.*
Recenset totius facti seriem, & cautelas adhibitas,
ne

Lud. Pont.
in vit. Balc.
Aluar. c. 43.
§ 2.

Idem c. 43.
§ 2.

ne deciperetur, & tandem hæc Angeli verba refert: *Exercitia, quæ facere cogitasti per mentis rationationes, & meditationes, magnitudinem Dei, & infinitorum bonorum, quæ per Christum nobis communicantur (in eum ferè modum, quo sunt in Societate) singulare obsequium Reginae nostræ præstabis. Significat enim tibi, se fuisse, & esse tanquam patronam, & fundatricem illorum Societatis exercitiorum; seque adiuvisse, ac docuisse S. P. Ignatium, ut ita fierent: ideoque hoc nomine initit se dedisse huic operi: immò & se toto tempore vite sue in sanctis huiusmodi exercitiis fuisse occupatâ.* Ex narratis apparet quibus magistris eruditus S. Ignatius confecerit hoc instrumentum saluandarum animarum: proinde plane est, imò incredibile ab eo fuisse relinquendum, ut aliam Religionem intraret; quæ tunc solitudinis amantior erat, quam conuersionis; & in qua ingressus Ignatius futurus erat discipulus, non magister: cum tamen in hoc instrumento tractando magisterium exerceatur. Neque erat æquum, aut rationi congruum, ut nouitius futurus cum superioribus illius Ordinis pacisceretur de hoc magisterio exercendo, & retinendo in tota vita. Præterea, qui docuit illum, significasse diuinitus eidem probabilissimum est, diutissime eo instrumento vsurum, tum quoad viueret, tum quoad Religio instituenda per eum in Ecclesia Dei perduraret. Adde, quod multos iam annos hoc armorum genus tractauerat prospero successu, & huic magisterio insueuerat: quo reddebatur illius desertio, & abiectio difficilior. Durum enim est, ut Iurisconsultus definit, assueta relinquere: quoniam consuetudo est altera natura, ut obseruauit Aristoteles in moribus, & S. Bernardus etiam in Religiosis. Explicato igitur tertio argumêto, & liberata fide data, sufficere arbitror, quæ sunt à me dicta ijs, qui nulla opinione ante occupati sunt, quorum iudicium solet esse sincerissimū.

Satis

l. principii
de ædil. ed.
Arist. lib. 7.
eth. c. 10.
S. Bern. i. lib.
de vit. solit.

Satis item erunt R. D. Castaldo, si tantisper dum ea
leget suam priorem deponat opinionem. Scio scri-
ptum esse ab Origene proprias deponere opiniones
esse difficile. Sed dictum vetusti scriptoris inter-
pretor in ijs, qui minus amantes sunt veritatis, quam D.
Castaldo cordi esse non ambigo. Postremo spero fo-
re (quod iam significavi) vt mutua nostra beneuo-
lencia minime minuatur; quando S. Thomas Aquinas,
& Aristotelis quoque doctrina docet, opinionum
discordia, quæ ad intellectum pertinent, beneuolen-
tiam, & amicitiam, quæ spectant ad voluntatem, non
extingui.

Orig. l. 1. r.
adu. Celsō.

S. Tho. 2. 2.
q. 29. ar. 3.
ad 2.
Arist. lib. 9.
eth. c. 3.

INDEX RERVM NOTABILIVM.

P. paginam, n. numerum denotat.

- D.** Andreas Molfesius Societatis paupertatē non assequitur. p. 107. n. 71. Castaldi epistolam edidit cum additamento. p. 159. n. 4. p. 145. n. 103.
- B.** Bernardinus Scottus Venetijs præerat an. 1536. p. 57. n. 30. Eiusdem litteræ cum Iac. Lainez. p. 102. n. 70.
- B.** Caietanus iuris doctor. p. 106. n. 72. Non est magis fundator, quam reliqui, si Carafa non est. p. 59. n. 31.
- Non præfuit Ordini anno 1536. p. 22. n. 24. p. 56. n. 30.
- Nec Venetijs. p. 57. nu. 30.
- Eius Veneta excursio sub finem anni 35. vel initium 36. p. 66. n. 41.
- Excursus nulla causa. p. 55. n. 29. & sequen.
- Colloqui non potuit cum S. Ignatio anno 1537. quando huius S. Veneta inquisitio sedata non erat. p. 73. n. 49.
- Colloquij huius nullus meminit. p. 134. n. 42. An præviderit Societatem. pag. 133. n. 92. Humilitatis exemplum eiusdem Beati. p. 61. n. 33.
- Cæsaris Campani deceptio insua historia. p. 132. n. 91.
- Dona Dei gratuita occultanda. p. 153. n. 110.
- Iac. Lainez Theatinorū nomine egit cū S. Ignatio de cōiunctione Ordinū. p. 86. n. 59. p. 102. n. 70. vbi de litteris cū Bernardino Scotto. Summa constantia, atq; humilitate repugnat Paulo IV. tentanti vnire Societatem Theatinis. p. 103. n. 70.
- S.** Ignatius Venetias venit sub finem Martij 1536. p. 15. n. 11. p. 67. n. 42. nō an. 1535. p. 60. n. 40. Inquiritur ibi cōtra ipsū diu. p. 70. n. 46.
- Absoluitur ab Inquisitione sub finē an. 37. p. 18. n. 18. & p. 73. n. 49.
- Absolutus ad Carafæ consuetudinē admittitur. p. 18. n. 17. p. 70. n. 46. Idem de B. Caietani consuetudinē dicendum erit. p. 18. n. 17.
- Si fieri voluisset Theatinus non ex Dei instinctu, fuisset illusor. p. 37. n. 11. idque Sancto iniuria esset. p. 38. n. 11.
- Venetijs dum inquirebatur, adiunxit sibi tres socios. p. 74. n. 50.
- Rationes sexdecim, quod non petierit esse Theatinus. p. 48. n. 22.
- Incredibile est voluisse socios secū fieri Theatinos. p. 48. n. 22. Aut eos relinquere. p. 74. nu. 50. aut voluisse rem suo fini contrariam. pag. 107. n. 72. Alienus à spiritu solitudinis Theatinorum illius temporis. pag. 110. nu. 69. Procurauit, vt hi Romæ domum haberent, quo differentia à Societate nosceretur. pag. 101. n. 70. Eorū Ordinem non duraturum sentiebat, nisi mutaretur. pag. 49. nu. 22. §.
- Quinta ratio. p. 92. n. 62.
- Si fieri voluisset Theatinus, peccasset contra constantiā. p. 115. n. 80. quæ in eo fuit insignis. pag. 47. nu. 21. Contra fidelitatem, & amicitiam. p. 117. n. 81.
- Theatinos Societati vniri cur non permisit. p. 86. n. 59. p. 101. n. 70.

Miraculi eiusdem. p. 82. n. 58.

Reuelationes non omnes pandit. p. 154. n. 110. p. 161. n. 117.

Exercitia spiritalia diuinitus edoctus. p. 167. n. 125.

D. Io. Baptista Castaldus primus auctor controuersiz. pag. 14. n. 2.

Eam variè narrat. p. 17. n. 15. Dissuasus à suis Patribus ab ea scribenda. p. 41. n. 14.

Episcopus Tufus sollicitatus, vt eā in sui Ordinis historia infereret, præcisè reuicit, quod falsam putaret. Eandem Caracciolus post Castaldum scriptor prætermisit. p. 77. n. 53.

Assumit in ea quædam manifestè falsa. p. 78. n. 53.

Eius argumētatio à logicæ regulis aliena. p. 9. n. 2. 3. & seq. p. 51. n. 25

Cardo suæ defensionis reuellitur. p. 51. n. 24.

Coniectura de Veneta excursione B. Caietani reijcitur. p. 56. n. 30.

Similes excursiones ab alijs omittas asserit, sed citationes marginis contrarium indicant. pag. 66. nu. 40. Astringit Ribadeneiræ, quod apertè falsum est. pag. 78. n. 54. p. 80. nu. 57. Citat hunc pro se, cum contra se sit. p. 113. n. 77.

Non videtur legisse totū caput de miraculis S. Ignatii. p. 82. nu. 58.

Alienum ab historia est, quod dicit de inclinatione Iesuitarum ad vtriusque Ordinis vñionem. pag. 102. n. 70 Reuelationem de

Petro Quadrato omni conatu frustra oppugnat p. 150. n. 107.

Io. Petrus Carafa, qui & Paulus IV. fuit vir doctissimus. p. 106. n. 72.

Theatinorum fundator. p. 57. n. 31. Anteibat socios dignitate, scientia, ætate, dignitate. p. 60. nu. 32. Acer catholicæ fidei defensor. pag.

73. n. 49. Regebat totū Ordinem. p. 20. n. 21. & seq. Rogatur à Neapolitanis, vt Theatinos Neapolim mittat. p. 21. n. 22. p. 61. n. 33.

Misit B. Caietanum cum alijs, anno 1533. p. 61. n. 33.

Familiariter agit cum S. Ignatio. p. 70. n. 46. cum eodē similitatem aliquam exercet. p. 48. n. 22. Dissensio ob chorum. p. 99. n. 68.

Pontifex laudat Societatem. p. 102. n. 70.

Voluit Societatem in suum Ordinem transferre, etiam S. Ignatio vita functo. p. 103. n. 70.

Iulius Nigronius confutationem scribit iussu P. Generalis Aquauini. p. 24. n. 2. Theatinorum laudator. p. 42. n. 15.

Sine contumelia dixit Castaldū falsa opinione deceptū. p. 83. n. 59.

Mendicare non minuit paupertatem, sed auget, & alijs virtutibus ornat. p. 110. n. 76. Definuitur quid sit. p. 113. n. 77.

Mendicantes propriè sunt, qui in communi nihil habent, & viuunt ex mendacō. p. 104. n. 71. Hi non minus pendunt à diuina prouidentia, quàm qui ex oblatiis viuunt. p. 113. n. 77.

Nicolai Orlandini historia quanti facienda. p. 151. n. 109. recognita est, ante editionem à pluribus è primis patribus. p. 152. n. 109.

Paulus IV. Vide Io. Petrus Carafa.

Petrus Ribadeneira ab anno ætatis 14. S. Ignatii comes. p. 78. n. 54. Nō omnia

omnia initio nouit, quæ ad S. pertinent. pag. 78. n. 59. S. Ignatij vitam pluries scriptis. ibid. Eius testimonium de Theatinis petentibus vniri Societati. pag. 86. nu. 59. quo tempore duas tantum habebant domos. Venetam, & Neapolitanam. p. 102. n. 70.

Reuelationem Petro Quadrato factâ à S. Ignatio cur primis editionibus omisit. p. 142. n. 101. Ea confirmatur. p. 148. nu. 104. & seq. Petrus Quadratus quando Collegiũ Societatis fundauit. p. 153. n. 108. Pius IV. voluit vnire Theatinos Societati. p. 100. n. 69.

Societas IESV cur dicta. p. 165. n. 121. formata ab initio conuersionis S. Ignatij p. 87. n. 61. ex diuino instinctu. p. 89. n. 62. Coaluit ante annum 1536. p. 127. n. 90. & seq. Primi Patres doctrina, & virtute insignes. pag. 98. nu. 67. Disputant coram Pontifice, & docent Romæ. p. 107. n. 72.

Paupertas eius arctissima, & mendicantium. p. 104. n. 71.

Non succedit ab intestato, nec facit transactiones, aut compositiones cum intrantibus, aut vouentibus. p. 105. n. 71.

Theatini vnde dicti. p. 42. n. 15. Eorum fundator Carafa. p. 57. a n. 31.

Primi patres virtute insignes. pag. 97. nu. 67. Litteris non admodum exculti. p. 106. n. 72. Gubernatio initio Ordinis. p. 56. n. 30. & seq.

Impetrant à Clemente VII. facultatem studendi, concionandi, & confessiones audiendi. p. 106. n. 72.

Solitudo (p. 99. n. 69) videtur fuisse vna ex causis, cur S. Ignatius noluerit vnionem illorum. p. 100. n. 70.

Habitus clericalis Theatinorum diuersus à Societatis habitu. p. 96. nu. 66.

Differentia instituti eorum à Societate. p. 100. n. 69.

Hæc vt pateret, cursuit S. Ignatius, vt Romæ domum haberent. p. 102. nu. 70. quo tempore duas tantum domos habebant, Venetam, & Neapolitanam. p. 102. n. 70.

ERRATA

CORRIGES

pag.	lin.		
5.	11.	Iulij.	Iunij.
14.	18.	Et aliquid esse.	Et aliquid amplius esse.
19.	12.	perfectionis	profectionis.
	20.	notant	norant.
24.	17.	1549.	1540.
27.	4 a	Fine 1537.	1536.
31.	12.	comderies	comperies
32.	ult.	vt depones.	vt deponas
35.	11.	interessent	intercesserant
37.	14.	quo colloquium	quæ colloquium
43.	5.	Tractus ascenarius	Tractatus asceticus

ERRATA CORRIGES.

Pag.	lin.		
44.	7.	aliqua, vt aiunt	obliqua, vt aiunt
51.	17.	tabellarium	tabularium
63.	157.	religionis, vt	religionis accederet, vt
65.	11.	B. Caietano	de B. Caietano.
	ibid.	temere effusum	temere id effusum
68.	5.	docuit	deciuit
72.	7.	interdicti	interiecti
75.	18.	ea quæ	& quæ
81.	13.	non videntur	videntur, non
86.	7.	1610.	1610.
91.	18.	eam duraturam	non duraturam
96.	27.	Hic	Hinc
99.	8.	vnũ capitibus	vnũ ex capitibus
104.	7. a	F. ne quærat victũ	vt quærat victũ
108.	17.	-ret, indulgeret	rent, indulgeret
116.	7. a	F. confilio	confilio
117.	6.	pro-posito	præ-posito
	ult.	deuoluisset	deuouisset
121.	5. F.	focios	fo-cijs
130.	2. F.	cem Academ.	dem Academ.
130.	ibid.	homine	omine
132.	27.	sumpo	sumpto
134.	8.	agitatum	agitatum
136.	1.	& eo	& 40.
139.	9.	præcurreret	præcucurrerat
142.	10.	se se in hac	ses. in hac
145.	1.	copiosus	copiosius
146.	6. a	F. persuaderent	persuaderem
150.	20.	innouit	innouit
	2. a	F. obtutum fuisse	obtutum fuisse
151.	7.	cum 38.	cum 28.
163.	18.	issu	issu
170.	2.	Exercitia, quæ	Exercitijs, quæ
170.	15.	plane est, imo	plane falsum est, imo

